അദ്ധ്യായം 28. സംസ്കൃതസാഹിത്യം (തുടർച്ച)

കേരളസാഹിത്യചരിത്രം II

ഉള്ളൂർ എസ്. പരമേശ്വര അയ്യർ

കേരളസാഹിത്യചരിത്രം ഭാഗം 2
ഉള്ളൂർ എസ്. പരമേശ്വര അയ്യർ
(മലയാളം: സാഹിത്യചരിത്രം)

First published in print media 1953.

The electronic versions have been released under the provisions of Creative Commons Attribution By Share Alike license for free download and usage.

The electronic versions were generated from sources marked up in LaTeX in a computer running GNU/LINUX operating system. PDF was typeset using XeTeX from TeXLive 2020. The base font used was traditional script of Rachana, contributed by KH Hussain, et al. and maintained by Rachana Institute of Typography. The font used for Latin script was Linux Libertine developed by Philipp H. Poll.

The production infrastructure of River Valley Technologies has been made use of in the production of these digital editions.

Cover: Shakuntala, (she looks back at her lover, pretending to remove a thorn from her foot), an oil painting by Raja Ravi Varma. The image is taken from Wikimedia Commons and is gratefully acknowledged.

Sayahna Foundation
JWRA 34, Jagathy, Trivandrum, India 695014
URL: www.sayahna.org

ഉള്ളടക്കം

28 സംസ്കൃതസാഹിത്യം (തുടർച്ച) 1
1 മേൽപ്പുത്തൂർ നാരായണഭട്ടപാദർ . . 2
2 നാരായണീയം 3
3 ശ്രീപാദസപ്തതി 4
4 ഗുരുവായുപുരേശസ്തോത്രം 5
5 ഗോശ്രീനഗരവർണ്ണനം 6
6 മാടരാജപ്രശസ്തി 7
7 ശൈലാബ്ധീശ്വരപ്രശസ്തി 8
8 മുക്തകങ്ങൾ 9
9 ചമ്പൂപ്രബന്ധങ്ങൾ 10
10 ഭട്ടതിരിയുടെ കാവ്യശൈലി 11
11 പ്രബന്ധങ്ങളിലെ കഥാവസ്തു 12
12 കോടിവിരഹം 13
13 ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങൾ, സൂക്തശ്ലോകങ്ങൾ 14
14 ആശ്വലായനക്രിയാക്രമം 15
15 പ്രക്രിയാസർവ്വസ്വം 16
16 സർവസ്വവ്യാഖ്യകൾ 17
17 ധാതുകാവ്യം 18
18 അപാണിനീയപ്രാമാണ്യസാധനം . . 19
19 മാനമേയോദയം 20
20 ഉപസംഹാരം 21
21 കുട്ടഞ്ചേരി ഇരവിച്ചാക്യാർ 22
22 മേൽപ്പുത്തൂർ മാതൃദത്തഭട്ടതിരി 23
23 പൂരാടം തിരുനാൾ ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവ് 24
24 ശ്രീകുമാരൻനമ്പൂരി 25
25 മഠത്തിൽ നാരായണൻനമ്പൂരി 26
26 തത്ത്വാർത്ഥദീപിക 27
27 ധാതുരത്നാവലി 28
28 പ്രക്രിയാസാരം 29
29 തന്ത്രപ്രായശ്ചിത്തം 30
30 അക്കിത്തത്തു നാരായണൻനമ്പൂരി . . 31
31 യങ്ങ്ലുക്സങ്ഗ്രഹം 32
32 പ്രൈഷാർത്ഥവിവൃതി 33
33 അഷ്ടമൂർത്തി ഭട്ടതിരി 34
34 നീവീകാരൻ ശങ്കരവാരിയർ 35
35 പരമേശ്വരമങ്ഗലത്തു ചന്ദ്രശേഖരവാരിയർ 36
36 ഗോവിന്ദനാഥൻ 37
37 ശങ്കരാചാര്യചരിതം 38
38 ശ്രീസ്വയംവരം 39
39 ഗോപികോന്മാദം 40
40 മുക്തിസ്ഥലദേവീസ്തോത്രം 41
41 വിവേകസാരം 42

28

സംസ്കൃതസാഹിത്യം (തുടർച്ച)

ക്രി. പി. പതിനാറാം ശതകം

“മോക്ഷാപ്തിസാരതരഭാഗവതാഖ്യമബ്ധേ
നാരായണീയനവനീതമഹോ ഗൃഹീത്വാ
മായാമയൗഘപരിതപ്തജനായ യോ ऽ ദാ-
ന്നാരായണാവനിസുരായ നമോസ്തു തസ്മൈ”

1 മേൽപ്പുത്തൂർ നാരായണഭട്ടപാദർ

പീഠിക

പാവനമായ ഈ പരശുരാമഭൂമി പല മഹാനുഭാവന്മാരുടേയും അവതാരം നിമിത്തം അനന്യസുലഭമായ ശ്ലാഘയ്ക്കു പാത്രീഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. അങ്ങനെയുള്ള പുണ്യപുരുഷന്മാരിൽ ശങ്കരഭഗവൽപാദരെ കഴിച്ചാൽ പാണ്ഡിത്യംകൊണ്ടും കവിത്വംകൊണ്ടും പ്രഥമഗണനീയനെന്ന് അഭിജ്ഞോത്തമന്മാർ ഐകകണ്ഠ്യേന സമ്മതിക്കുന്ന ഒരു അതിമാനുഷനാണ് മേല്പുത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സർവതോമുഖമായ മഹിമാതിശയം അവാങ്മനസഗോചരമാണ്; അദ്ദേഹത്തെ അനന്തരകാലികന്മാർ അനന്താംശസംഭവനെന്നു വാഴ്ത്തുന്നത് അപലപനീയവുമല്ല.

ദേശവും കലവും

നാരായാണഭട്ടതിരി കൊല്ലം 735-ാമാണ്ട്, അക്കാലത്തു വെട്ടത്തുനാട്ടുരാജാവിന്റെ ഭരണത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നതും ഇന്ന മലബാർ ജില്ലയിൽ പൊന്നാനിത്താലൂക്കിൽ ചേർന്നതുമായ കുറുമ്പത്തൂരംശത്തിൽ ജനിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജനനത്താൽ പ്രതിഷ്ഠയെ പ്രാപിച്ച മേല്പുത്തുരില്ലം സുപ്രസിദ്ധമായ തിരുനാവായമ്പലത്തിൽനിന്നു രണ്ടു വിളിപ്പാടു വടക്കുള്ള ചന്ദനക്കാവ് എന്ന ഭഗവതിക്ഷേത്രത്തിന് ഒരു നാഴിക കിഴക്കു മാറി സ്ഥിതി ചെയ്തിരുന്നു. ആ ഗൃഹം ഇടക്കാലത്ത് അന്യംനിന്നു മറവഞ്ചേരി തെക്കേടത്ത് എന്ന കുടുംബത്തിൽ ലയിച്ചു. പ്രക്രിയാസർവസ്വത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ ഭട്ടതിരി തന്റെ ഇല്ലത്തെപ്പറ്റി,

> “ഭൂഖണ്ഡേ കേരളാഖ്യേ സരിതമിഹ നിളാ-
> മുത്തരേണൈവ നാവാ-
> ക്ഷേത്രേ ഗവ്യൂതിമാത്രേ പുനരുപരിനവ-
> ഗ്രാമനാമ്നി സ്വധാമ്നി
> ധർമ്മിഷ്ഠാദ് ഭട്ടതന്ത്രാദ്യഖിലമതപടോ-
> ർമ്മാതൃദത്തദ്വിജേന്ദ്രാ-
> ജ്ജാതോ നാരായണാഖ്യോ നിരവഹദതുലാം
> ദേവനാരായണാജ്ഞാം”

എന്ന പദ്യത്തിൽ സൂചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ‘ഉപരിനവഗ്രാമം’ എന്നാൽ മേല്പുത്തൂർ എന്നർത്ഥം. ഭാട്ടതന്ത്രം മുതലായ ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ നിഷ്ണാതനായ മാതൃദത്തഭട്ടതിരിയായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിതാവ്. മാതൃദത്തന്റെ സീമന്തപുത്രനായിരുന്നു മഹാകവി. നാരായണഭട്ടതിരിയുടെ മാതൃഗൃഹം സുപ്രസിദ്ധമായ പയ്യൂരില്ലമായിരുന്നു എന്നാണ് ഐതിഹ്യം.

അനുജൻ

മഹാകവിക്കു മാതൃദത്തനാമാവായ ഒരനുജനുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹമാണ് ഭക്തിസംവർദ്ധനശതകത്തിന്റെ പ്രണേതാവ്. ജ്യേഷ്ഠനെ ഗുരുവായൂർ മുതലായ പ്രദേശങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം അനുഗമിക്കുകയും ജ്യേഷ്ഠൻ ഉണ്ടാക്കിച്ചൊല്ലിയ നാരായണീയശ്ലോകങ്ങൾ അന്നന്നു കേട്ട് എഴുതിയെടുക്കുകയും ചെയ്തു.

> “ഇത്ഥം ഭാഗവതം സ്തോത്രം സ്വാഗ്രജേന വിനിർമ്മിതം
> അലിഖന്മാതൃദത്താഖ്യോ ഭഗവദ്ഭക്തിഹേതവേ.”

എന്നൊരു ശ്ലോകം നാരായണീയത്തിന്റെ ചില മാതൃകാഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണുന്നുണ്ട്. ‘തൃതീയഭ്രാതാ ച മാതൃദത്താഖ്യഃ’ എന്നും ചില ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കുറിപ്പുണ്ട്. ഇതര സഹോദരന്മാർ ആരെല്ലാമെന്നറിയുന്നില്ല.

വിദ്യാഭ്യാസം

മഹാകവി തന്റെ ഗുരുനാഥന്മാർ ആരായിരുന്നു എന്നു പ്രക്രിയാസർവസ്വത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ

> “മീമാംസാദി സ്വതാതാ,ന്നിഗമമവികലം
> മാധവാചാര്യവര്യാ-
> ത്തർക്കം ദാമോദരാര്യാദപി
> പദപദവീമച്യുതാഖ്യാദ്ബുധേന്ദ്രാൽ”

ഇത്യാദിപദ്യത്തിൽ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടുണ്ട് ഈ പദ്യം ഞാൻ മുമ്പ് ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. മീമാംസ മുതലായ ശാസ്ത്രങ്ങൾ അച്ഛനോടും വേദം സമഗ്രമായി മാധവാചാര്യനോടും തർക്കം ദാമോദരാചാര്യനോടും വ്യാകരണം അച്യുതപ്പിഷാരടിയോടുമാണ് അദ്ദേഹം അഭ്യസിച്ചത്. പിഷാരടിയെ ആദ്യമായി കണ്ടപ്പോൾ ഭട്ടതിരി അദ്ദേഹത്തിനു സമർപ്പിച്ച ശ്ലോകമാണ് ചുവടേ ചേർക്കുന്നത്:

> “മഗ്നം മഹാമോഹമയേ മഹാബ്ധൗ
> മന്ദം മഹാത്മൻ! മമതാകുലേന
> കൃപാപയോധേ! മനസോദ്ധരാമും
> കൃത്വോഡുപം ജ്ഞാനമയം പ്രപന്നം.”

മാധവാചാര്യനും ദാമോദരാര്യനും അവിജ്ഞാതന്മാരായിരിക്കുന്നു. മാതൃദത്തഭട്ടതിരിക്കു പൂർവോത്തരമീമാംസകളിൽ അത്ഭുതാവഹമായ അവഗാഹമുണ്ടായിരുന്നതായി വെളിപ്പെടുന്നു. അദ്ദേഹം അനവധി ശിഷ്യന്മാരെ ശാസ്ത്രാഭ്യാസം ചെയ്യിച്ചിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു ഭ്രമരസന്ദേശത്തിലെ “മാതൃദത്ത ദ്വിജേന്ദ്രശ്രീമച്ഛിഷ്യോൽകരമുഖരിതൈരാസ്ഥതാം ശാസ്ത്ര പാഠൈഃ” എന്ന വാചകം വിനിഗമകമാണ്. മഹാകവിക്കു ബാല്യത്തിൽ പറയത്തക്ക വിദ്യാഭ്യാസമൊന്നും സിദ്ധിച്ചിരുന്നില്ലെന്നും അദ്ദേഹം ഒരു വിടനും കന്നനുമായിട്ടാണ് വളരെക്കാലം കഴിച്ചുകൂട്ടിയതെന്നും അച്യുതപ്പിഷാരടിയുടെ ഗൃഹത്തിൽ സംബന്ധം തുടങ്ങിയതിനുമേലാണ് അദ്ദേഹത്തിനു കാവ്യനാടകവ്യുൽപത്തിപോലും ലഭിക്കുവാൻ ഇടവന്നത് എന്നുമുള്ള ഐതിഹ്യം ലേശംപോലും വിശ്വസനീയമായിത്തോന്നുന്നില്ല. അവിടെ ബാന്ധവമുണ്ടായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനും ലക്ഷ്യമില്ല. ‘ബാലകളത്രം സൗഖ്യം’ എന്നും ‘ലിംഗവ്യാധി രസഹ്യഃ’ എന്നും 1729133 എന്ന കലിദിനസംഖ്യയ്ക്കു പിഷാരത്തുവെച്ച് അദ്ദേഹം പേരിട്ടിരുന്നു എങ്കിൽ അത് ഒരു ശാസ്ത്രവിനോദമായി മാത്രമേ പരിഗണിക്കേണ്ടതുള്ളു. വ്യാകരണം പിഷാരടി പഠിപ്പിച്ചുവെങ്കിലും വേദം അദ്ദേഹമാണ് അഭ്യസിപ്പിച്ചത് എന്നും തജ്ജന്യമായ പാപം നിമിത്തമാണ് വാതരോഗം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായതെന്നുമുള്ള പുരാവൃത്തവും ത്യാജ്യ കോടിയിൽ തള്ളേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ബാല്യത്തിൽത്തന്നെ മാധവാചാര്യനിൽനിന്നു വേദാധ്യയനം ചെയ്തു എന്ന് അനുമാനിക്കുന്നതായിരിക്കും സമീചീനം. അക്കാലത്ത് അനധികൃതമെന്നുവെച്ചിരുന്ന ഒരു പ്രവൃത്തി ആചാരശ്ലക്ഷ്ണനായ പിഷാരടി ചെയ്തിരിക്കുമെന്നു സങ്കല്പിക്കുവാൻ ന്യായമില്ലല്ലോ. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ കടവല്ലൂർ ക്ഷേത്രത്തിൽ വാരമിരിക്കുവാൻ ഭട്ടതിരി അനുജനോടുകൂടി ചെല്ലുകയും അനുജനെ മാത്രം സഭ്യന്മാർ മാനിക്കുകയും അവരുടെ പരിഹാസംകൊണ്ടു വിഷണ്ണനായി പരദേശത്തു പിഷാരടിയോടുകൂടി പോയി നാലു വേദങ്ങളും ഒരു കൊല്ലത്തിനകം അഭ്യസിച്ചു മടങ്ങിവന്നു വീണ്ടും വാരമിരിക്കുകയും ചെയ്തു എന്ന കഥയും അസത്യമാണെന്നു പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഒരു കാര്യം നിശ്ചയമാണ്. പണ്ടു പൂരുസ്വപിതാവായ യയാതിചക്രവർത്തിയുടെ ജരപോലെ ഭട്ടതിരി സ്വഗുരുവായ പിഷാരടിയുടെ വാതരോഗം മന്ത്രപൂർവമായി ആവാഹിച്ചുവാങ്ങിയെന്നും അതിന്റെ ഉപശാന്തിക്കു ഗുരുവായൂർക്ഷേത്രത്തിൽവെച്ചു നാരായണീയം നിർമ്മിച്ചു മഹാവിഷ്ണുപ്രസാദം നേടിയെന്നും ആസ്തികന്മാർക്കു വിശ്വസിക്കാവുന്നതുതന്നെ. ഗുരുനാഥന്മാരിൽവെച്ചു തന്റെ അത്യധികമായ ഭക്തിയെ ആവർജ്ജിച്ചിരുന്ന പിഷാരടി വാതാക്രാന്തനായ അവസരത്തിൽ ശിഷ്യനായ ഭട്ടതിരി അദ്ദേഹത്തെ, വളരെ ക്ലേശിച്ചു ശുശ്രൂഷിച്ചുവെന്നും തന്നിമിത്തം ആ രോഗം ആചാര്യനിൽനിന്നു ഛാത്രനിൽ സംക്രമിച്ചുവെന്നും ഗുരുവായൂരമ്പലത്തിലെ ഭജനാദിദിനചര്യയുടെ പ്രഭാവത്തിൽ അതു ഭട്ടതിരിയെ വിട്ടുമാറിയെന്നും ഏതു ഹേതുവാദിക്കും വിശ്വസിക്കാതിരിക്കുവാൻ നിർവ്വാഹവുമില്ല. ഏതായാലും അക്കാലത്തുതന്നെ ഭട്ടതിരി സർവതന്ത്രസ്വതന്ത്രനായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു എന്നു ധൈര്യമായി പറയാം.

അനന്തരചരിത്രം

തൃക്കണ്ടിയൂരിൽനിന്നു വളരെ അവശസ്ഥിതിയിൽ ഗുരുവായൂരമ്പലത്തിൽ ഭജനത്തിനായി പോയ ഭട്ടതിരി വാതാമയത്തിൽനിന്നു നിശ്ശേഷം വിമുക്തനായി. ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ മഹാകവി ഉപവിഷ്ടനായി നാരായണീയം രചിച്ച മണ്ഡപസ്ഥാനം ഇന്നും സന്ദർശകന്മാർക്കു കാണാവുന്നതാണ്. ഓരോ ദിവസവും കാലത്ത് അവിടെയിരുന്ന് ഓരോ ദശകം വീതം ഉണ്ടാക്കിച്ചൊല്ലുകയും ഞാൻ മുൻപു പറഞ്ഞപോലെ അനുജൻ മാതൃദത്തൻ ഭട്ടതിരി അതു കുറിച്ചെടുക്കുകയും ചെയ്തു. അങ്ങനെ നൂറു ദിവസംകൊണ്ട് ആ സ്തോത്രരത്നം പരിസമാപ്തമായി. “കൊല്ലം 762-ാമാണ്ടു വൃശ്ചികമാസം 28-ാം നു- ഞായറാഴ്ചയും ചോതിയും കൃഷ്ണചതുർദ്ദശിയും കൂടിയ ദിവസമാണ് അതിന്റെ നിർമ്മിതി അവസാനിച്ചതെ”ന്ന് ഒരു ഗ്രന്ഥവരിയിൽ കാണുന്നതിനാൽ ഭട്ടതിരി ഭജനത്തിന് അവിടെ ആയാണ്ടു ചിങ്ങമാസത്തിൽ പോയിരിക്കണം. പിന്നീടു തിരിയെ നാട്ടിലേയ്ക്കു മടങ്ങുകയും നല്ല ഒരു സഹൃദയനും കവിയും എന്ന നിലയിൽ തന്റെ സ്നേഹബഹുമാനങ്ങൾക്കു പാത്രീഭവിച്ചിരുന്ന കുട്ടഞ്ചേരി ഇരവിചാക്യാർക്കു കൂത്തു പറയുന്നതിനുവേണ്ടി അനേകം പ്രബന്ധം നിർമ്മിക്കുകയും ചെയ്തു. ‘നിരനുനാസികപ്രബന്ധം’ (ശൂർപ്പണഖാപ്രലാപം) അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രത്യേകാവശ്യമനുസരിച്ചു രചിച്ചതാണെന്നുള്ളതിനു താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകം തെളിവാണ്:

> “അനുനാസികരഹിതാനി വ്യതനോദേതാനി ഗദ്യപദ്യാനി
> നാരായണാഭിധാനോ ദ്വിജപോതോ
> രവിനടേശ്വരാദേശാൽ”

കേരളത്തിലെ പല രാജ്യങ്ങളേയും മഹാകവി ഓരോ അവസരങ്ങളിൽ സന്ദർശിക്കുകയും അവിടത്തെ നാടുവാഴികളുടെ അപദാനങ്ങളെപ്പറ്റി സരസഗംഭീരങ്ങളായ പദ്യഗദ്യങ്ങൾ രചിക്കുകയും ചെയ്തുകാണുന്നു. കോഴിക്കോട്, കൊച്ചി, വടക്കുംകൂർ, അമ്പലപ്പുഴ ഈ രാജ്യങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പര്യടനപരിധിയിൽപ്പെട്ടിരുന്നു. കൊച്ചി മഹാരാജാവായ വീരകേരളവർമ്മാവിനെപ്പറ്റി അദ്ദേഹത്തിനുള്ള ആദരം അസാമാന്യമായിരുന്നു എന്നുള്ളതു മാടരാജപ്രസ്തിയിലും ഗോശ്രീനഗരവർണ്ണനത്തിലും നിന്നു നാം ഗ്രഹിക്കുന്നു. സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലെപ്പറ്റിയും അദ്ദേഹം ഒരു മനോഹരമായ ഗദ്യം രചിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ഭട്ടതിരിയും ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവും:-ഭട്ടതിരിയുടെ പ്രധാനമായ പുരസ്കർത്തൃത്വത്തിനുള്ള ഭാഗ്യം സിദ്ധിച്ചതു ‘പൂരാടം പിറന്ന പുരുഷൻ’ എന്ന പേരിൽ പ്രസിദ്ധനായ അന്നത്തെ ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവിനായിരുന്നു. ആ മഹാൻ, 741-ാമാണ്ടു മേടമാസത്തിൽ ജനിച്ചു. 798-ാമാണ്ടു ധനുമാസം 2-ാംനു മരിച്ചു. അദ്ദേഹം ചെമ്പകശ്ശേരിരാജ്യം ഭരിക്കുവാൻ ആരംഭിച്ചത് എന്നാണെന്നു നിശ്ചയമില്ല. എന്നാൽ സ്വയം ഗ്രന്ഥകാരനും കവികൾക്കും പണ്ഡിതന്മാർക്കും കല്പവൃക്ഷവുമായിരുന്നതിനുംപുറമേ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ പരമഭക്തനും, ഭാരതം, ഭാഗവതം എന്നീ മഹാഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ അത്യധികം അഭിരുചിയും നിഷ്ണാതതയുമുള്ള ഒരു പുരുഷപുംഗവനുമായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു പല തെളിവുകളുമുണ്ട്. ഏതോ ഒരു ദിവ്യനായ സന്യാസിയിൽനിന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു ബാല്യത്തിൽത്തന്നെ ഒരു മഹോപദേശവും സിദ്ധിച്ചിരുന്നു. ഈ വസ്തുതകളിൽ പലതും ഭട്ടതിരിയുടെ പ്രക്രിയാസർവസ്വത്തിൽ ആരംഭത്തിലുള്ള താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു വ്യക്തീഭവിക്കുന്നു:

> “തിഷ്ഠത്യേവാനിലോഽപി പ്രചലതി ഗിരിര-
> പ്യാജ്ഞയാ യസ്യ രാജ്യേ;
> ശത്രോസ്സർവാഭിസാരേ സതി രചയതി യ-
> സ്തസ്യ സർവാപഹാരം;
> സോഽയം നിശ്ശേഷശാസ്ത്രശ്രുതിനിവഹകലാ-
> നാടകേഷ്വദ്വിതീയോ
> ഭാതി ശ്രീദേവനാരായണധരണിപതി-
> ർമ്മഗ്നചേതാ മുകുന്ദേ.
>
> യോ വൃന്ദാവനവാസിനോ നിയമിനസ്സാക്ഷാൽകൃതാധോക്ഷജാ-
> ദ്ദുഷ്പ്രാപം ഖലു നാരദാദ് ധ്രുവ ഇവ പ്രാപോപദേശം പരം,
> യസ്യാപാസ്തസമസ്തവസ്തുകതുകം കൃഷ്ണാവലോകോത്സവ-
> ക്രീഡാകൗതുകി മാനസം വിജയതേ സോയം മഹാത്മാ
> നൃപഃ.”

ദേവനാരായണൻ എന്നതു ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാക്കന്മാരുടെ മാറാപ്പേരാണ്. പൂരാടംതിരുനാൾ ഒരു കഷണ്ടിക്കാരനായിരുന്നു എന്നും, ഭട്ടതിരിയെ ആദ്യമായി കണ്ടപ്പോൾ ആളറിയാതെ ‘കൂട്ടിവായിക്കാനറിയാമോ’ എന്നു ചോദിച്ചതിന് അറിയാമെന്നു ഭട്ടതിരി പറഞ്ഞു എന്നും, അടുത്ത ദിവസം പതിവായി മഹാഭാരതം വായിച്ചുവന്ന നീലകണ്ഠദീക്ഷിതർക്കുപകരം ആ ഇതിഹാസം വായിക്കുവാൻ നിയുക്തനായെന്നും, ആ അവസരത്തിൽ സന്ദർഭാനുഗുണമായി കർണ്ണപർവ്വത്തിൽ

> “ഭീമസേനഭയത്രസ്താ ദുര്യോധനവരൂഥിനീ
> ശിഖാ ഖർവാടകസ്യേവ കർണ്ണമൂലമുപാശ്രിതാ”

എന്നൊരു ശ്ലോകം സ്വയം ഉണ്ടാക്കിച്ചൊല്ലുകയും രാജാവ് അന്ധാളിച്ച് അതു മൂലത്തിലുള്ളതാണോ എന്നു ചോദിച്ചതിനു ‘കൂട്ടിവായിച്ച’താണെന്നു സമാധാനം പറയുകയും ചെയ്തു എന്നും ആശ്ചര്യഭരിതനായ ശ്രോതാവ് ‘അങ്ങാണോ മേല്പുത്തൂർ’ എന്ന് ഉടൻ തന്നെ പ്രശ്നം ചെയ്തുവെന്നുമുള്ള ഐതിഹ്യം വിശ്വാസ്യം തന്നെ. ഭട്ടതിരി അപ്പോൾ നിർമ്മിച്ചു ചൊല്ലിയതാണ്

> “അവ്യഞ്ജനസ്താർക്ഷ്യകേതുര്യത്പദം ഘടയിഷ്യതി
> തത്തേ ഭവതു കല്പാന്തം ദേവനാരായണ! പ്രഭോ!”

എന്ന മംഗലാശംസാശ്ലോകം. ‘താർക്ഷ്യകേതുഃ’ എന്ന പദത്തിൽനിന്നു വ്യഞ്ജനാക്ഷരങ്ങൾ തള്ളിയാൽ അവശേഷിക്കുന്നത് ആയുഃ എന്ന പദമാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. മഹാകവി അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി രചിച്ചിട്ടുള്ള വേറേ ചില പദ്യങ്ങൾ കൂടി ഉദ്ധരിക്കുന്നു:

> “ബ്രഹ്മക്ഷേത്രം കിലേദം മഹിതജനപദം
> വിപ്രസംരക്ഷ്യമേവ
> വ്യാതേനേ ജാമദഗ്ന്യസ്തദിദമുഷിവര-
> സ്യാനുസന്ധായ ഭാവം
> യസ്സ്വൈനൈവേദമുർവീവലയമവികലം
> ത്രായതേ, സോയമിന്ധേ
> ശൂരാണാം താപസാനാമപി പരമപദേ
> ദേവനാരായണോദ്യ.
>
> ഗോത്രാഭൃദ്ധരണോദ്ധുരസ്യ മഹതാ ചക്രേണ
> കൃത്തദ്വിഷോ
> ലക്ഷ്മീം ഭൂമിമപി പ്രിയാം കലയതഃ
> സ്ഥാസ്നോർദ്വിജേന്ദ്രോപരി
> ഭൂയശ്ശുരകലൈകഭൂഷണമണേർദ്ദേവേന നാരായണേ-
> നൈക്യം നിശ്ചിതമേവ നിശ്ചലധൃതേ! തേ
> ദേവനാരായണ.
> കസ്യൈവം വിദിതം കലാവിലസിതം?
> കോന്യോബ്ധ്യാനന്ദഭൂഃ?
> കോ വാ വിഷ്ണുപദം സദൈവ ഭജതേ താരാനുസാരീ
> സ്വയം?
> തസ്മാദത്ര ഭവന്തമേവ ഭുവനേ രാജാനമീക്ഷാമഹേ;
> സ ത്വം കൈരവമാനനീയമഹിമാ ഹേ ദേവനാരായണ.
>
> സംരുദ്ധേ ദേവനാരായണനൃപ, ഭവതാ
> നാസ്തികാനാം പ്രചാരേ
> ത്വത്സേനാ ഹന്ത ചാർവാകവദയി പരലോ-
> കോദയം ഖണ്ഡയന്തി
> കാന്താരേ വൈരിണസ്തേ ക്ഷപണകജനവൽ
> സപ്തഭംഗീം ഭജന്തേ
> തേഷാം രാജ്യേ ച ഹീഹീ സുഗതമത ഇവ
> ശ്രൂയതേ ശൂന്യവാദഃ.
>
> സംഗ്രാമേ ദേവനാരായണധരണിപതേ!
> നാമമാത്രാദമിത്രാ
> വിത്രസ്താ വിദ്രവന്തശ്ശിവശിവ വിപിനേ
> ക്വാപി ദുർഗ്ഗം നിലീനാഃ
> തത്രാമീ ദേവ നാരായണ ജയ ഭഗവ-
> ന്നിത്യൃഷീണാമുദീർണ്ണാൻ
> വർണ്ണാനാകർണ്ണയന്തശ്ചകിതമത ഇതഃ
> കേവലം വ്യാവലന്തേ.”

ആ തമ്പുരാന്റെ ഗുണങ്ങളാൽ ആകൃഷ്ടനാകുകനിമിത്തമാണ് താൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സന്നിധിയിൽ ചെന്നുചേർന്നത് എന്നു ഭട്ടതിരി പ്രക്രിയാസർവസ്വത്തിൽ തുറന്നുപറയുന്നുണ്ട്. 791 മകരം 2-ാം നയാണ് മഹാകവി സർവസ്വം ആരംഭിച്ചത്. അറുപതു ദിവസംകൊണ്ട് ആ മഹത്തായ ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥം പൂർത്തിയാക്കി മീനം 3-ാംനു- സമർപ്പിച്ചു. അക്കാലത്തെ ഭാരതീയ വൈയാകരണന്മാരിൽ അഗ്രഗണ്യനായ ഭട്ടോജിദീക്ഷിതർ അതിലെ

> “രാസവിലാസവിലോലം ഭജത മുരാരേർമ്മനോരമം
> രൂപം,
> പ്രകൃതിഷു യൽ പ്രത്യയവൽ പ്രത്യേകം
> ഗോപികാസുസമ്മിളിതം”

എന്ന വന്ദനശ്ലോകത്തിന്റെ പൂർവാർദ്ധം കേട്ടപ്പോൾ “ഈ വിടൻ എങ്ങനെ വൈയാകരണനാകും?” എന്നോർത്തു നെറ്റി ചുളിക്കുകയും ഉത്തരാർദ്ധം കേട്ടപ്പോൾ തന്റെ പ്രഥമാഭിപ്രായത്തിൽ ലജ്ജിച്ച് അദ്ദേഹത്തെ തല കുലുക്കി ശ്ലാഘിക്കുകയും ചെയ്തതായി ഐതിഹ്യം ഘോഷിക്കുന്നു. ഭട്ടതിരി അമ്പലപ്പുഴവെച്ചാണ് ധാതുകാവ്യവും നിർമ്മിച്ചത്. പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം മുതലായ ചില ചമ്പുക്കളും മാനമേയോദയം എന്ന ന്യായഗ്രന്ഥത്തിലെ ‘മാന’ഭാഗവും നിർമ്മിച്ചതും അവിടെവെച്ചു തന്നെയാണ്. ഭട്ടതിരി അമ്പലപ്പുഴയിൽ താമസിക്കുമ്പോൾ ഒരു വിദേശപണ്ഡിതൻ മഹാരാജാവിനെ സന്ദർശിക്കുവാൻ അവിടെ ചെല്ലുകയും ഇപ്പോൾ മുഖം കാണിക്കാൻ സമയമാണോ എന്നു തന്നോടു ചോദിച്ചതിനു മറുപടിയായി അദ്ദേഹം

> “ശ്രൂയതേ നീലകണ്ഠോക്തീ രാജഹംസശ്ച മോദതേ
> കഃ കാല ഇതി നോ ജാനേ വാർഷികശ്ശാരദോപി വാ”

എന്നൊരു ശ്ലോകം പെട്ടെന്നു നിർമ്മിച്ചു ചൊല്ലുകയും അതു കേട്ട് ആ പണ്ഡിതൻ “നീർതാനാ മേല്പുത്തൂർ” എന്നു ചോദിക്കുകയും ചെയ്തതായി പുരാവിത്തുകൾ പറയുന്നു. 796-ൽ തന്റെ ഗുരുനാഥനായ അച്യുതപ്പിഷാരടിയുടെ അന്ത്യകാലത്തിൽ ഭട്ടതിരി തൃക്കണ്ടിയൂരിൽ ചെന്ന് അദ്ദേഹത്തെ വീണ്ടും ശുശ്രൂഷിക്കുകയും പിഷാരടി ആസന്നമരണനായി ശിംഗഭൂപന്റെ രസാർണ്ണവസുധാകരമെന്ന അലങ്കാരഗ്രന്ഥത്തിലുള്ള

> “കായേ സീദതി കണ്ഠരോധിനി കഫേ കുണ്ഠേ ച
> വാണീപഥേ
> ജിഹ്മായാം ദൃശി ജീവിതേ ജിഗമിഷൗ ശ്വാസേ
> ശനൈശ്ശാമ്യതി
> ആഗത്യ സ്വയമേവ നഃ കരുണയാ കാത്യായനീകാമുകഃ
> കർണ്ണേ വർണ്ണയതാദ് ഭവാർണ്ണവഭയാദുത്താരകം
> താരകം.”

എന്ന പദ്യത്തിലെ ഉത്താരകം എന്ന പദംവരെ ഉച്ചരിക്കുകയും പിന്നീടു ശരീരസാദം നിമിത്തം വിരമിക്കവേ ഭട്ടതിരി ‘താരകം’ എന്ന പദം ചൊല്ലി തദ്വാരാ സ്വഗുരുവിനു പ്രാണോൽക്രാന്തിഘട്ടത്തിൽ താരകോപദേശം ചെയ്തു ചരിതാർത്ഥനാവുകയും ചെയ്തു. ‘ഹേ ശബ്ദാഗമ’ എന്ന ചരമശ്ലോകം ഞാൻ അന്യത്ര ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

സ്വർഗ്ഗാരോഹണം

ഇളയ കൊച്ചുകൃഷ്ണനാശാന്റെ കാലഗണന ശരിയാണെങ്കിൽ ഭട്ടതിരി നൂറ്റാറു വയസ്സുവരെ ജീവിച്ചിരുന്നു, കൊല്ലം 841-ൽ ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചതായി സങ്കല്പിക്കണം. ‘അൻപത്തിമൂന്നു വയസ്സ്’ എന്നതിനു ‘നാല്പത്തിമൂന്നു വയസ്സ്’ എന്നൊരു പാഠഭേദമുള്ളതായി കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അതു ശരിയാണെങ്കിൽ 823-ാമാണ്ടായിരുന്നിരിക്കണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിര്യാണം. 823-ാമാണ്ടു മരിച്ചു എന്ന് ഊഹിക്കുകയാണ് യുക്തിയുക്തമായിട്ടുള്ളത്. അന്ത്യകാലത്തു ഭട്ടതിരി മൂക്കോലയ്ക്കൽ ഭഗവതിയെ ഭജിച്ചു താമസിച്ചിരുന്നു എന്നും, അവിടെവെച്ച് ആ ദേവിയുടെ പാദാരവിന്ദങ്ങളെ വർണ്ണിച്ചു ശ്രീപാദസപ്തതി രചിച്ചു എന്നും, തദനന്തരം മേലേക്കാവിൽനിന്നു ഭജനത്തിനായി പുറപ്പെട്ടു കീഴേക്കാവിന്റെ തെക്കുകിഴക്കേ മൂലവരെ എത്തിയപ്പോൾ വിഷ്ണുസായുജ്യം പ്രാപിച്ചു എന്നും അഭിജ്ഞന്മാർ പറയുന്നു. പ്രക്രിയാ സർവ്വസ്വം വായിച്ചു പുളകിതഗാത്രനായ ഭട്ടോജിദീക്ഷിതർ ഭട്ടതിരിയെ സന്ദർശിക്കുന്നതിനായി കാശിയിൽനിന്നു കേരളത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെടുകയും മാർഗ്ഗമധ്യത്തിൽവെച്ച് അദ്ദേഹം നിര്യാതനായ വിവരം അറിഞ്ഞ് ഏറ്റവും ദുഃഖിതനായി മടങ്ങിപ്പോവുകയും ചെയ്തുവത്രെ.

ഭട്ടതിരിയുടെ കൃതികൾ

ഭട്ടതിരിയുടെ കൃതികളെ (1) സ്തോത്രങ്ങൾ, (2) പ്രശസ്തികൾ, (3) ചമ്പുക്കളും മറ്റു കാവ്യങ്ങളും, (4) മുക്തകങ്ങൾ, (5) ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങൾ, (6) പലവക എന്നിങ്ങനെ ആറു വകുപ്പുകളായി വിഭജിക്കാവുന്നതാണ്. (1) നാരായണീയം, (2) ശ്രീപാദസപ്തതി, (3) ഗുരുവായുപുരേശസ്തോത്രം ഇവ ആദ്യത്തെ വകുപ്പിലും, (4) ഗോശ്രീനഗരവർണ്ണന, (5) മാടമഹീശപ്രശസ്തി, (6) ശൈലാബ്ധീശ്വരപ്രശസ്തി ഇവ രണ്ടാമത്തെ വകുപ്പിലും, (7) സൂക്തശ്ലോകങ്ങൾ, (8) ആശ്വലായനക്രിയാക്രമം, (9) പ്രക്രിയാസർവസ്വം, (10) ധാതുകാവ്യം, (11) അപാണിനീയപ്രാമാണ്യസാധനം, (12) മാനമേയോദയത്തിലെ മാനപരിച്ഛേദം, (13) തന്ത്രവാർത്തികനിബന്ധനം ഇവ അഞ്ചാമത്തെ വകുപ്പിലും ഉൾപ്പെടുന്നു. നാലും ആറും വകുപ്പുകളിൽ അടങ്ങുന്ന പദ്യങ്ങൾ അസംഖ്യങ്ങളാണ്. മൂന്നാം വകുപ്പിൽ ഏതെല്ലാം ചമ്പുക്കളെയാണ് പരിഗണിക്കേണ്ടതെന്നു നിശ്ചയമില്ല. പട്ടേരിപ്രബന്ധങ്ങൾ പത്താണെന്ന് ഒരാഭാണകമുള്ളത് അപ്രമാണമാണ്. പട്ടേരിക്കും പത്തിനും തമ്മിൽ പ്രാസവിഷയകമായുള്ള സാദൃശ്യമല്ലാതെ അതിന് അടിസ്ഥാനമൊന്നുമില്ല. മഹാഭാരതാനുബന്ധികളായി (14) രാജസൂയം, (15) ദൂതവാക്യം, (16) പഞ്ചാലീസ്വയംവരം, (17) നാളായനീചരിതം, (18) സുന്ദോപസുന്ദോപാഖ്യാനം, (19) സുഭദ്രാഹരണം, (20) കൗന്തേയാഷ്ടകം, (21) കിരാതം, (22) കൈലാസവർണ്ണനം ഇവയും, ഭാഗവതാനുബന്ധികളായി (23) മത്സ്യാവതാരം, (24) നൃഗമോക്ഷം ഇവയും, രാമായണാനുബന്ധികളായി (25) നിരനുനാസികം അഥവാ ശൂർപ്പണഖാപ്രലാപം, (26) രാക്ഷസോൽപത്തി, (27) അഹല്യാമോക്ഷം, (28) ബാലകാണ്ഡം കഥ ഇവയും, ശൈവകഥാപ്രതിപാദകങ്ങളായി, (29) ദക്ഷയജ്ഞം, (30) ത്രിപുരദഹനം ഇവയും, കൂടാതെ (31) അഷ്ടമീചമ്പു, (32) സ്വാഹാസുധാകരം, (33) കോടിവിരഹം ഇവയും — ഇങ്ങനെ ഇരുപതു പ്രബന്ധങ്ങൾ ഭട്ടതിരിയുടെ കൃതികളാണെന്നു നിസ്സംശയം പറയാം. ഈ പ്രബന്ധങ്ങളിൽ കൈലാസവർണ്ണനവും അഹല്യാമോക്ഷവും ബാലകാണ്ഡകഥയും ഗദ്യമയവും, കൗന്തേയാഷ്ടകവും കോടിവിരഹവും പദ്യമയവുമാകുന്നു. കോടിവിരഹത്തിൽ (1) ‘തസ്മിന്നേവ സമയേ’ എന്നും (2) ‘ഇതി ബഹുവിധവികല്പദോലാധിരൂഢേകാന്തേ സാ തു’ എന്നും ഇങ്ങനെ പേരിനുമാത്രം രണ്ടു ഗദ്യഖണ്ഡങ്ങളേ കാണ്മാനുള്ളു. നിരനുനാസികത്തിൽ കവിയുടെ നാമമുദ്രയുള്ള ശ്ലോകം മുമ്പ് ഉദ്ധരിച്ചുവല്ലോ.

> “നാരായണാഭിധമഹീസുരവര്യവക്ത്ര-
> ജൈവാതൃകാമൃതധരീനികരായമാണം.
> ഹൃദ്യം പ്രബന്ധമിദമദ്യ സമാപ്തമുദ്യദ്-
> ഗദ്യം സമസ്തമനവദ്യവിരാജിപദ്യം”

എന്നു ദൂതവാക്യത്തിലും

> “ഗോവിന്ദമാനന്ദരസൈകസാന്ദ്ര-
> മാവന്ദ്യ നാരായണഭൂസുരേന്ദ്രഃ
> നിർമ്മാതി ധർമ്മാത്മജരാജസൂയ-
> സമ്പന്മയം സംപ്രതി ചമ്പുകാവ്യം”

എന്നു രാജസൂയത്തിലും

> “സ്വാഹാസുധാകരം നാമ പ്രബന്ധമതികോമളം
> അകരോദചിരേണൈവ നാരായണമഹീസുരഃ”

എന്നു സ്വാഹാസുധാകരത്തിലും കവി താനാണ് ആ പ്രബന്ധങ്ങളുടെ പ്രണേതാവെന്നു സ്പഷ്ടമായി പറയുന്നു. ഇവയ്ക്കു പുറമേ (1) ഗജേന്ദ്രമോക്ഷം, (2) രുക്മാംഗദചരിതം, (3) വാമനാവതാരം, (4) അജാമിളമോക്ഷം, (5) സ്യമന്തകം, (6) കുചേലവൃത്തം, (7) പാർവതീസ്വയംവരം എന്നീ പ്രബന്ധങ്ങളുടേയും കർത്തൃത്വം അദ്ദേഹത്തിൽ ആരോപിക്കുന്നവരുണ്ട്. കാളിദാസന്റെ കുമാരസംഭവത്തിൽനിന്ന് അനവധി ആശയങ്ങൾ അതേ നിലയിൽ പകർത്തിയിരിക്കുന്ന പാർവതി സ്വയംവരം അന്യഥാ രമണീയമാണെങ്കിലും മഹാകവിയുടെ തൂലികയിൽനിന്നു വിനിർഗ്ഗമിച്ചതായി സങ്കല്പിക്കുവാൻ തോന്നുന്നില്ല. മഹാഭാരതകഥ ആദ്യവസാനം സമഗ്രമായി പ്രതിപാദിക്കുന്ന ഒരു കൃതിയാണ് മഹാഭാരതചമ്പു. അതിൽ പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം, സുഭദ്രാഹരണം, ദൂതവാക്യം തുടങ്ങി ഭട്ടതിരിയുടേതെന്നു സുപ്രസിദ്ധങ്ങളായ ഭാരതകഥാപ്രബന്ധങ്ങളെല്ലാം പരിപൂർണ്ണമായി ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ശേഷമുള്ള ഭാഗങ്ങൾ പുത്തനായി എഴുതിച്ചേർത്തുമിരിക്കുന്നു. പാഞ്ചാലീസ്വയംവരാദിപ്രബന്ധങ്ങൾക്കും അവയ്ക്കും തമ്മിൽ സാഹിത്യദൃഷ്ട്യാ യാതൊരു തരതമഭാവവും സഹൃദയന്മാർക്കു കാണാവുന്നതല്ല. പ്രസ്തുതചമ്പുവിൽ (1) ഭീഷ്മോത്പത്തി, (2) വ്യാസോത്പത്തി, (3) സത്യവതീപരിണയം, (4) ചിത്രാംഗദവധം, (5) അംബോപാഖ്യാനം, (6) ധൃതരാഷ്ട്രോത്പത്തി, (7) പാണ്ഡവോത്പത്തി, (8) ഹിഡിംബവധം, (9) ബകവധം, (10) പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം, (11) നാളായനീചരിതം, (12) യുധിഷ്ഠിരാഭിഷേകം, (13) സുന്ദോപസുന്ദോപാഖ്യാനം, (14) സുഭദ്രാഹരണം, (15) ഖാണ്ഡവദാഹം, (16) ജരാസന്ധവധം, (17) ദിഗ്വിജയം, (18) രാജസൂയം, (19) ദ്യൂതം, (20) വനവാസം, (21) കിരാതം, (22) കല്യാണസൗഗന്ധികം, (23) നിവാതകവചവധം, (24) ഘോഷയാത്ര, (25) കർണ്ണകുണ്ഡലാപഹരണം, (26) അജ്ഞാതവാസം, (27) ദൂതവാക്യം, (28) ഭീഷ്മപർവം, (29) ദ്രോണപർവം, (30) കർണ്ണപർവം, (31) ശല്യപർവം, (32) ഗദാപർവം, (33) സുയോധനവധം, (34) സ്ത്രീപർവം, (35) അശ്വമേധപർവം, (36) മൗസലപർവം, (37) സ്വർഗ്ഗാരോഹണം എന്നിങ്ങനെ ഒട്ടുവളരെ വിഭാഗങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്നുണ്ട്. “അത്രേരീക്ഷണശുക്തിമൗക്തികമണേഃ” എന്നു തുടങ്ങുന്ന പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥം

> “സ്വർവന്ദിഗീതചരിതോ ധൃതദിവ്യദേഹൈ-
> സ്സർവൈസ്സ്വബന്ധുഭിരമാ സ മഹാനരേന്ദ്രഃ
> അമ്ലാനകാന്തിരമരാലയമധ്യവാസ
> ധർമ്മാത്മജോ ഭുവനമംഗലകീർത്തിലക്ഷ്മീഃ”

എന്ന ശ്ലോകത്തോടുകൂടി അവസാനിക്കുന്നു. ഇതിനേക്കാൾ വിപുലവും ഹൃദയഹാരിയുമായ ഒരു ചമ്പു കേരളീയകൃതമായി ഇല്ല. ഇതും രാമായണചമ്പുവും ഭട്ടതിരി വാർദ്ധക്യകാലത്ത് ആവശ്യമുള്ള ഭാഗങ്ങൾ കൂട്ടതലായി രചിച്ചുചേർത്തു പരിപൂർണ്ണമാക്കിയിരിക്കണമെന്നു തോന്നുന്നു.

മഹാഭാരതചമ്പുവിൽ ബകവധം തുടങ്ങിയ ചില പ്രബന്ധങ്ങൾ ഒന്നിലധികം പാഠങ്ങളിൽ നമുക്കു ലഭിച്ചിരിക്കുന്നു. അവയിൽ ചില പാഠങ്ങൾ സങ്കുചിതങ്ങളും മറ്റു ചിലവവിസ്തൃതങ്ങളുമാകുന്നു. പെരുവനത്തു രാമൻനമ്പിയാർ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുള്ള ബകവധത്തിൽ

> “ദീർഘം ദ്വിജകുടുംബസ്യ ക്രന്ദിതം ദീർഘദർശിനീ
> ക്രമപ്രവൃദ്ധമശ്രൗഷിൽ കുന്തിഭോജസ്യ നന്ദിനീ”

എന്നും ഒരു താളിയോലഗ്രന്ഥത്തിൽ

> “അഥ ജാതു സൂനുഷു ഗതേഷു ഭിക്ഷിതും
> സ്വയമാസ്ഥിതാ നിലയനേ പൃഥാശൃണോൽ
> ദ്വിജപുംഗവസ്യ രുദിതം സഹപ്രിയാ-
> തനയസ്യ തഞ്ച സമപൃച്ഛദേത്യ സാ.”

എന്നും ഒരേ സംഭവത്തെ പരാമർശിച്ചു വിഭിന്നങ്ങളായ ശ്ലോകങ്ങൾ കാണുന്നു. ചാക്യാന്മാരുടേയും മറ്റും ദീർഘകാലത്തെ കൈപ്പെരുമാറ്റംകൊണ്ടു പ്രസ്തുതകൃതികൾ പല ആവാപോദ്വാപങ്ങൾക്കും പാത്രീഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു മാത്രം ഇവിടെ സൂചിപ്പിക്കുവാനേ സ്ഥലസൗകര്യമുള്ളു. രാമായണത്തിനു മഹാഭാരതചമ്പുവിന്റെ മൂന്നിലൊന്നു പോലും വലിപ്പമില്ല. എങ്കിലും അതിന്റെ സ്ഥിതിക്ക് അതും ബൃഹത്തായ ഒരു കൃതിതന്നെയാണ്. അസാമാന്യമായ സ്വാരസ്യം ആ ചമ്പുവിനുണ്ട്. യുദ്ധകാണ്ഡാവസാനംവരെയുള്ള രാമായണകഥ അതിൽ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭട്ടതിരിയുടെ കൃതികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ മനോഹരമായ അമരുകശതകത്തിലെ ‘പുഷ്പോദ്ഭേദമവാപ്യ’ എന്ന ശ്ലോകത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനവും ഭാഗവതം ഏകാദശസ്കന്ധത്തിൽ ‘യദ്യസജ്ജന്മ’ തുടങ്ങിയുള്ള മൂന്നു ശ്ലോകങ്ങളുടെ വ്യാഖ്യാനങ്ങളും ഋഗ്വേദത്തിലെ സൂക്തങ്ങളുടെ സംഖ്യയെപ്പറ്റി പ്രതിപാദിക്കുന്ന സൂക്തശ്ലോകങ്ങളും ചതുരംഗശ്ലോകങ്ങളും (ചതുരംഗത്തെപ്പറ്റി) കൂടി ഉൾപ്പെടുത്തേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. ആശ്വലായനം, കൗഷീതം ഈ സൂത്രങ്ങളിലെ ചടങ്ങുകൾ സംഗ്രഹിച്ചു സ്രഗ്ധരാവൃത്തത്തിൽ ആയിരം ശ്ലോകങ്ങൾ വീതം ഉൾക്കൊള്ളിച്ച് അദ്ദേഹം രണ്ടു കൃതികളും ഭസ്മനിഷേധം എന്നൊരു ഗ്രന്ഥവുംകൂടി നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ളതായി കേൾവിയുണ്ട്. ഏതായാലും ആ മഹാപുരുഷൻ അൻപതിൽപ്പരം ഉത്തമഗ്രന്ഥങ്ങളുടേയും അസംഖ്യം മുക്തകങ്ങളുടേയും നിർമ്മാതാവാണെന്ന് അകുതോഭയമായി ഉൽഘോഷിക്കാവുന്നതാണ്. ഗ്രന്ഥവിസ്തരത്തിൽ വളരെ വൈമനസ്യമുണ്ടെങ്കിലും ഈ കൃതികളെപ്പറ്റിയുള്ള പരാമർശനം തീരെ വിട്ടുകളയണമെന്ന് ആഗ്രഹമില്ലാത്തതിനാൽ അല്പം ചിലതെല്ലാം ഉപന്യസിക്കാം.

ഭട്ടതിരിയുടെ കാവ്യശൈലി

അചുംബിതമായ ആശയപരമ്പര, അവയെ ആവിഷ്കരിക്കുന്നതിന് അത്യന്തോപയുക്തമായ ശബ്ദകോശം എന്നിവ ഭട്ടതിരിക്ക് ഏതു സന്ദർഭത്തിലും സ്വാധീനമാണ്. വ്യാകരണം മുതലായ ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ തനിക്കുള്ള അഭൗമമായ പാണ്ഡിത്യത്തെ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതിനും തദ്വാരാ ശ്ലേഷാനുപ്രാണിതങ്ങളായ വർണ്ണനങ്ങൾകൊണ്ടു പ്രൗഢന്മാരായ സഹൃദയന്മാരുടെ പരമാദരത്തെ ആവർജ്ജിക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹത്തിനുള്ള സാമർത്ഥ്യം അന്യകവികളിൽ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. അത്ര വലിയ തോതിൽ സ്തുതിക്കുവാനും നിന്ദിക്കുവാനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ രസനയ്ക്ക് ഒന്നുപോലെ പ്രാഗല്ഭ്യമുണ്ട്. ശൃംഗാരം, വീരം, ഹാസ്യം ഈ രസങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഭക്തിഭാവത്തെക്കൊണ്ടും രസികജനങ്ങളുടെ ഹൃദയങ്ങളെ തരളീകരിക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ അദ്ദേഹം അദ്വിതീയനാണ്. വിഷയസംഗ്രഹണത്തിൽ അദ്ദേഹം ഏതു കവിയേയും ജയിക്കുന്നു. പല ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നും ചുവടേ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യഗദ്യങ്ങളിൽനിന്ന് ഈ വസ്തുതകൾ കരതലാമലകം പോലെ സ്പഷ്ടീഭവിയ്ക്കുമെന്നു വിശ്വസിയ്ക്കുന്നു.

2 നാരായണീയം

ഭഗവൽസ്തോത്രപരമായ ഗ്രന്ഥസമൂഹം സംസ്കൃതത്തിൽ എന്നപോലെ അത്ര വിപുലവും ശ്രുതിമതിമധുരവുമായി മറ്റൊരു സാഹിത്യത്തിലുമില്ല. ആ സ്തോത്രങ്ങളിൽ ശങ്കരഭഗവൽപാദരുടെ സൗന്ദര്യലഹരിയ്ക്കു് അഗ്രപൂജാവകാശമുണ്ടെങ്കിലും അതു ഹ്രസ്വമാകയാൽ നാരായണീയവുമായുള്ള തുലനയെ അർഹിയ്ക്കുന്നില്ല. വേദാന്തദേശികരുടെ പാദുകാസഹസ്രം, വേങ്കടാദ്ധ്വരിയുടെ ലക്ഷ്മീസഹസ്രം മുതലായ കൃതികൾക്കു നാരായണീയത്തിന്റെ ആകർഷകത്വമുണ്ടെന്നു പറവാൻ ആരും സന്നദ്ധരാകുന്നതല്ല. ശബ്ദസുന്ദരമായ മൂകന്റെ പഞ്ചശതിയിൽ അർത്ഥം അത്യുൽകൃഷ്ടമെന്നോ പണ്ഡിതശ്ലാഘയ്ക്കു പര്യാപ്തമെന്നോ വാദിച്ചുനില്ക്കുവാൻ വൈഷമ്യമുണ്ടു്. എങ്ങനെ നോക്കിയാലും ഈശ്വരസ്തുതികളിൽ 'ദ്വേധാ നാരായണീയം' അതായതു് നാരായണകഥാപ്രതിപാദകവും നാരായണകവിനിർമ്മിതവും എന്നു ഭട്ടതിരിതന്നെ പറയുന്ന ഈ സ്തോത്രരത്നം അതിപ്രധാനമായി പരിശോഭിയ്ക്കുന്നു. ഭഗവാനെ നേരിട്ടു് അഭിസംബോധനംചെയ്തുകൊണ്ടു് കഥാകഥനം ചെയ്യുന്നതാണു കവിയ്ക്കു് ഏതദ്വിഷയകമായി സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള മഹാവിജയത്തിന്റെ ഒരു രഹസ്യം. ചില ദശകങ്ങളിൽ പത്തിലധികം ശ്ലോകങ്ങളുള്ളതിനാൽ ആകെ ആയിരത്തി മുപ്പത്തിയാറു ശ്ലോകങ്ങൾ ഈ കൃതിയിലുണ്ടു്. ഭാഗവതപുരാണത്തിലെന്നതുപോലെ അതിന്റെ സാരസർവസ്വമായ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിലും കലിയുഗത്തിൽ മോക്ഷസാധന സാമഗ്രിയിൽ വിഷ്ണുഭക്തിക്കുള്ള പാരമ്യത്തെയാണു് കവി പ്രതിഷ്ഠാപനം ചെയ്യുന്നതു്. 'സോയം കാലേയകാലോ ജയതി മുരരിപോ യത്ര സങ്കീർത്തനാദ്യൈർന്നിര്യത്നൈരേവ മാർഗ്ഗൈരഖിലദ! നചിരാൽ ത്വൽപ്രസാദം ഭജന്തേ' എന്ന പദ്യത്തിൽ അദ്ദേഹം സങ്കീർത്തനാദിമാർഗ്ഗങ്ങളിൽക്കൂടി വളരെ വേഗത്തിൽ ഭഗവൽപ്രസാദം നേടാവുന്ന കലികാലത്തെ പ്രകടമായി പ്രശംസിക്കുന്നു. വിഷ്ണുഭക്തിഹീനന്മാരായ ത്രൈവർണ്ണികന്മാരെപ്പറ്റി അദ്ദേഹത്തിനുള്ള അനാദരത്തിനു് അതിരില്ല.

> "സ്ത്രീശൂദ്രാസ്ത്വൽകഥാദിശ്രവണവിരഹിതാ
> ആസതാം തേ ദയാർഹാ-
> സ്ത്വൽപാദാസന്നയാതാൻ ദ്വിജകുലജനുഷോ
> ഹന്ത! ശോചാമ്യശാന്താൻ
> വൃത്ത്യർത്ഥം തേ യജന്തോ ബഹു കഥിതമപി
> ത്വാമനാകർണ്ണയന്തോ
> ദൃപ്താ വിദ്യാഭിജാത്യൈഃ കിമു ന വിദധതേ?
> താദൃശം മാ കൃഥാ മാം."

എന്ന പദ്യം നോക്കുക. തരം കിട്ടുമ്പോൾ മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ഉൽകർഷസ്ഥാപനത്തിനു വേണ്ടി ശ്രീപരമേശ്വരനെ 'നഹിനിന്ദാ'ന്യായേന അല്പം തരംതാഴ്ത്തുവാൻ പോലും അദ്ദേഹം മടിക്കുന്നില്ല. "സ ച ദിദേശ ഗിരീശമുപാസിതും, ന തു ഭവന്ത മബന്ധുമസാധുഷു" അതായതു് 'നാരദമഹർഷി വൃകാസുരനോടു ശിവനെയല്ലാതെ ദുഷ്ടന്മാർക്കു ശത്രുവായ അങ്ങയെ ഉപാസിക്കുവാൻ ഉപദേശിച്ചില്ല' എന്ന വൃകവധഘട്ടത്തിലുള്ള വാക്യം ഇതിനൊരു തെളിവാണു്. തൊണ്ണൂറാംദശകം മുഴുവൻതന്നെ വിഷ്ണുഭക്തി പ്രരോചനത്തിനുവേണ്ടി ഇതര ദേവന്മാർക്കുള്ള അപകർഷത്തെ പ്രദർശിപ്പിക്കുവാൻ മഹാകവി വിനിയോഗിക്കുന്നു. 'ശ്രീശങ്കരോപി ഭഗവൻ' എന്ന പദ്യത്തിൽ തന്റെ വാദത്തെ ഉറപ്പിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ഭഗവൽപാദരെ സാക്ഷിയാക്കുന്നു. കൃഷ്ണാവതാരത്തിന്റെ മഹിമാതിശയത്തെ എത്ര വർണ്ണിച്ചാലും അദ്ദേഹത്തിനു തൃപ്തി വരുന്നില്ല. 'ത്വത്തോധികോ വരദ! കൃഷ്ണതനുസ്ത്വമേവ' എന്നു നാരായണാവതാരത്തിൽ പറയുന്നു. ബാണയുദ്ധഘട്ടത്തിലുള്ള

> "മുഹുസ്താവച്ഛക്രം വരുണമജയോ നന്ദഹരണേ
> യമം ബാലാനീതൗ ദവദഹനപാനേ/നിലസഖം
> വിധിം വത്സസ്തേയേ ഗിരിശമിഹ ബാണസ്യ സമരേ
> വിഭോ! വിശ്വോൽകർഷീ തദയമവതാരോ വിജയതേ"

എന്ന പദ്യം ഭട്ടതിരിയുടെ ഈ മനോഭാവത്തിനു മൂർദ്ധാഭിഷിക്തോദാഹരണമാണു്. വിസ്തൃതങ്ങളായ കഥകൾ സംക്ഷേപിക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തിക്കു 34, 35 ഈ രണ്ടു ദശകങ്ങളിലുള്ള രാമായണോപാഖ്യാനവും 86-ാംദശകത്തിലെ ഭാരതോപാഖ്യാനവും 92, 93, 94 ഈ മൂന്നു ദശകങ്ങളിലെ ഉദ്ധവോപദേശവും ഉത്തമദൃഷ്ടാന്തങ്ങളാണു്.

> "ജിഷ്ണോസ്ത്വം കൃഷ്ണ സൂതഃ ഖലു സമരമുഖേ
> ബന്ധുഘാതേ ദയാലും
> ഖിന്നം തം വീക്ഷ്യ വീരം കിമിദമയി സഖേ!
> നിത്യ ഏകോയമാത്മാ
> കോ വധ്യഃ കോത്ര ഹന്താ? തദിഹ വധഭയം
> പ്രോജ്ഝ്യ മയ്യർപ്പിതാത്മാ
> ധർമ്മ്യം യുദ്ധം ചരേതി പ്രകൃതിമനയഥാ
> ദർശയൻ വിശ്വരൂപം"

എന്ന ഒറ്റശ്ലോകത്തിൽ ഗീതാരഹസ്യം മുഴുവൻ സമഞ്ജസമായി ഉൾക്കൊള്ളിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഭട്ടതിരിക്കു സംസ്കൃതശബ്ദങ്ങളുടെ മേലുള്ള ആധിപത്യം ഇത്രമാത്രമെന്നു പരിച്ഛേദിക്കുവാൻ പ്രയാസമുണ്ടു്. ആ വിഷയത്തിൽ സരസ്വതീദേവിയുടെ അനന്യസുലഭമായ അനുഗ്രഹത്തിനു് അദ്ദേഹം പാത്രീഭവിച്ചിരുന്നു.

> "കേശപാശധൃതപിഞ്ഛികാവിതതി
> സഞ്ചലന്മകരകുണ്ഡലം
> ഹാരജാലവനമാലികാലളിതമംഗരാഗഘനസൗരഭം
> പീതചേലധൃതകാഞ്ചികാഞ്ചിതമുദഞ്ചദംശുമണിനൂപുരം
> രാസകേളിപരിഭൂഷിതം തവ ഹി രൂപമീശ! കലയാമഹേ"

എന്നു രാസക്രീഡാവർണ്ണനത്തിനു് ഉപക്രമിക്കുന്ന കവിതന്നെയാണു്,

> "ഉത്സർപ്പദ്വലിഭംഗഭീഷണഹനുഹ്രസ്വസ്ഥവീയസ്തര-
> ഗ്രീവം പീവരദോശ്ശതോദ്ഗതനഖക്രൂരാംശുദൂരോല്ബണം
> വ്യോമോല്ലംഘിഘനാഘനോപമഘനപ്രധ്വാന
> നിർദ്ധാവിത-
> സ്പർദ്ധാലുപ്രകരം നമാമി ഭവതസ്തന്നാരസിംഹം വപുഃ"

എന്നു നരസിംഹരൂപിയായ മഹാവിഷ്ണുവിനെ വന്ദിക്കുന്നതു്. അതാതു രസത്തിനു് അനുഗുണമായ പദധോരണി ഭട്ടതിരിയെപ്പോലെ മറ്റേതു കവിക്കാണു് വശവർത്തിനിയായിട്ടുള്ളതു്? സർപ്പാധിപനായ കാളിയന്റെ ഉപസർപ്പണം

> "അഥ ദിക്ഷു വിദിക്ഷു പരിക്ഷുഭിത-
> ഭ്രമിതോദരവാരിനിനാദഭരൈഃ
> ഉദകാദുദഗാദുരഗാധിപതി-
> സ്ത്വദുപാന്തമശാന്തരുഷാന്ധമനാഃ"

എന്ന പദ്യത്തിൽ പ്രപഞ്ചനം ചെയ്യുന്നു.

> "അധിരുഹ്യ തതഃ ഫണിരാജഫണാൻ
> നനൃതേ ഭവതാ മൃദുപാദരുചാ
> കളശിഞ്ജിതനൂപുരമഞ്ജുമിളൽ-
> കരകങ്കണസംകുലസംക്വണിതം"

എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ ആ ഫണിശിരസ്സുകളിൽ ഭഗവാൻ നർത്തനം ചെയ്യുമ്പോളുണ്ടാകാവുന്ന ശബ്ദം നമുക്കു ശ്രവണഗോചരമായി തോന്നിപ്പോകുന്നു.

> "ഊർദ്ധ്വപ്രസാരിപരിധൂമ്രവിധൂതരോമാ
> പ്രോൽക്ഷിപ്തബാലധിരവാങ്മുഖഘോരഘോണഃ
> തൂർണ്ണപ്രദീർണ്ണജലദഃ പരിഘൂർണ്ണദക്ഷ്ണാ
> സ്തോതൄൻ മുനീൻ ശിശിരയന്നവതേരിഥത്വം"

എന്ന പദ്യത്തിൽ കാണുന്ന ആദിവരാഹചിത്രം അനുവാചകന്മാരായ സഹൃദയന്മാരുടെ ഹൃദയഭിത്തികളിൽ നിന്നു് ആയുരന്തത്തോളം മായുന്നതല്ല.

> "സായം സ ഗോപഭവനാനി ഭവച്ചരിത്ര-
> ഗീതാമൃതപ്രസൃതകർണ്ണരസായനാനി
> പശ്യൻ പ്രമോദസരിതേവ കിലോഹ്യമാനോ
> ഗച്ഛൻ ഭവദ്ഭവനസന്നിധിമന്വയാസീൽ.
>
> താവദ്ദദർശ പശുദോഹവിലോകലോലം
> ഭക്തോത്തമാഗതിമിവ പ്രതിപാലയന്തം
> ഭൂമൻ! ഭവന്തമയമഗ്രജവന്തമന്തർ-
> ബ്രഹ്മാൻഭൂതിരസസിന്ധുമിവോദ്വമന്തം."

എന്നുംമറ്റുമുള്ള അക്രൂരാഗമവർണ്ണനം ആരെയാണു് കോൾമയിർക്കൊള്ളിക്കാത്തതു്? ഭട്ടതിരിയുടെ അലങ്കാരപ്രയോഗങ്ങളും അത്യന്തം രമണീയങ്ങളാകുന്നു.

> "ഗ്രാമപ്രപാതപരിവിഷ്ടഗരിഷ്ഠദേഹ-
> ഭ്രഷ്ടാസുദുഷ്ടദനുജോപരി ധൃഷ്ടഹാസം
> ആഘ്നാനമംബുജകരേണ ഭവന്തമേത്യ
> ഗോപാ ദധുർഗ്ഗിരിവരാദിവ നീലരത്നം."

ഇത്യാദി പദ്യങ്ങൾ പരിശോധിക്കുക. ഫലിതരസം ഊറുന്ന പൊടിക്കൈകൾ പല സ്ഥലങ്ങളിലും ദർശിയ്ക്കാവുന്നതാണു്.

> 'ഗന്ധർവതാമേഷ ഗതോപി
> രൂക്ഷൈർനാദൈസ്സമുദ്വേജിത
> സർവലോകഃ' 'ചിരാദഭക്താഃ ഖലു തേ മഹീസുരാഃ, കഥം
> ഹി ഭക്തം ത്വയി തൈസ്സമർപ്യതേ?'
> 'ഗോപീകുചകലശചിര
> സ്പർദ്ധിനം കുംഭമസ്യ' (കുവലയാപീഡത്തിന്റെ)

> "വിരഹേഷ്വംഗാരമയഃ ശൃംഗാരമയശ്ച സംഗമേ ഹി ത്വം
> നിതരാമംഗാരമയസ്തത്ര പുനസ്സംഗമേപി ചിത്രമിദം"

ഇത്യാദി പ്രയോഗങ്ങൾ വായിച്ചാൽ ആരും ചിരിച്ചുപോകും.

ഭട്ടതിരിക്കു ഗുരുവായൂരപ്പന്റെ സാക്ഷാൽക്കാരം സിദ്ധിച്ചു എന്നു ഭക്തന്മാർ വിശ്വസിക്കുന്നു. "അഗ്രേ പശ്യാമി തേജോ നിബിഡതരകളായാവലീലോഭനീയം" എന്നു തുടങ്ങുന്ന നൂറാമത്തെ ദശകം ആ സാക്ഷാൽകാരം ലഭിച്ച അവസരത്തിൽ ബഹിർഗ്ഗമിച്ച സ്തോത്രമാണെന്നാണു് ഐതിഹ്യം. രാജസൂയപ്രബന്ധം വ്യാഖ്യാനിക്കുമ്പോൾ വട്ടപ്പള്ളി പാച്ചുമൂത്തതു് "ഗുരുപവനപുരേന്വക്ഷമൈക്ഷിഷ്ട കൃഷ്ണം" എന്നു് അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി വർണ്ണിക്കുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള സർവ്വജ്ഞകല്പനായ മഹാകവിമൂർദ്ധന്യൻ "യൽകിഞ്ചിദപ്യവിദുഷാപി വിഭോമയോക്തം" എന്നും 'അജ്ഞാത്വാ തേ മഹത്ത്വം യദിഹ നിഗദിതം വിശ്വനാഥ! ക്ഷമേഥാഃ' എന്നും തന്റെ അനഭിജ്ഞതയെ ഉദീരണം ചെയ്യുന്നതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിശിഷ്ടമായ വിനയസമ്പത്തിന്റെ നിദർശനമായി മാത്രമേ അനുവാചകന്മാർ പരിഗണിക്കുകയുള്ളു.

നാരായണീയവ്യാഖ്യാ

നാരായണീയത്തിനു ഭക്തപ്രിയ എന്ന വ്യാഖ്യാനം മാത്രമേ പ്രാചീനമായുള്ളു. അതു ദേശമംഗലത്തു് ഉഴുത്തിരവാരിയരുടേതാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നുണ്ടെങ്കിലും ആ പ്രവാദം നിർമ്മൂലമെന്നാണു് തോന്നുന്നതു്. വാസുദേവൻ എന്നൊരു പണ്ഡിതനാണു് അതിന്റെ രചയിതാവെന്നു് ഒരു ഗ്രന്ഥമാതൃകയിൽ കാണുന്ന അധോലിഖിതമായ ശ്ലോകത്തിൽനിന്നു നമുക്കു ധരിക്കുവാൻ കഴിയും.

> "സന്ദാനിതാൽ സരസരീതിപദാവലീഭിർ
> ന്നാരായണീയമണിസമ്പുടതോർത്ഥജാതം
> ശ്രീവാസുദേവവിവൃതിക്രമചിത്രയന്ത്ര-
> പ്രോദ്ഘാടിതാദുപഹരന്തു വിമുക്തിമൂല്യം."

ഈ വാസുദേവന്റെ കാലദേശങ്ങളെപ്പറ്റി അറിവില്ല. സകല വിഷയങ്ങളിലും സംശയച്ഛേദിയായ ഒരു വ്യാഖ്യാനമല്ല ഭക്തപ്രിയ. ചില ശ്ലോകങ്ങൾക്കു് അർത്ഥം തീരെ ചുരുങ്ങിപ്പോയിരിക്കുന്നു. വ്യാകരണപ്രയോഗങ്ങളെപ്പറ്റി വ്യാഖ്യാതാവിനു യാതൊന്നും പറയുവാനില്ല. എങ്കിലും വേദാന്തഗന്ധികളായ ഭാഗങ്ങൾക്കു വിശദമായ അർത്ഥവിവരണമുണ്ടു്. ഓരോ സ്കന്ധത്തിലേയും കഥ ആരംഭിക്കുമ്പോൾ ഓരോ അവതരണശ്ലോകം ചേർത്തിട്ടുള്ളതു പ്രസ്താവനീയമാകുന്നു.

> "വർണ്ണിതേ രാമചരിതേ കിമന്യൈശ്ചരിതൈരിതി
> തൽപ്രധാനേശാനുകഥാ ലക്ഷ്യതേ നവമോദിതാ"

എന്നതു നവമസ്കന്ധത്തെ അവതരിപ്പിക്കുന്ന ശ്ലോകമാണു്.

3 ശ്രീപാദസപ്തതി

ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതവൃത്തത്തിൽ മൂക്കോലക്കൽ പാർവ്വതീദേവിയെ അഭിസംബോധന ചെയ്തുകൊണ്ട് ആ ജഗന്മാതാവിന്റെ പാദാരവിന്ദങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്ന സ്തോത്രമാകുന്ന ശ്രീപാദസപ്തതി. അർത്ഥചമൽക്കാരമാണ് ഈ സ്തോത്രത്തിൽ ഐദംപര്യേണ പ്രശോഭിക്കുന്നതു്. "സൈഷാ മുക്തിപുരീഗിരീന്ദ്രതനയാഭക്തേന നാരായണേനാ ബദ്ധാ ഖലു സപ്തതിർദ്ദിശതു വഃ കല്യാണഹല്ലോഹലം" എന്ന ഒടുവിലത്തെ ശ്ലോകത്തിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ കവി സ്വനാമധേയത്തെ ഘടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. മാതൃക കാണിയ്ക്കുവാൻ രണ്ടു പദ്യങ്ങൾ ചുവടെ ചേർക്കാം:

"ത്വൽപാദോജ്ജ്വലരൂപകല്പലതികാബാലപ്രവാളദ്വയം
യേ താവൽ കലയന്തി ജാതു ശിരസാ നമ്രേണ
 കമ്രോജ്ജ്വലം
തേഷാമേവ ഹി ദേവി! നന്ദനവനക്രീഡാസു ലഭ്യം പുന-
സ്വർവല്ലീതരുണപ്രവാളഭരണം; സേവാനുരൂപം ഫലം."

"ആനമ്രസ്യ പുരദ്രുഹശ്ശിരസി തേ പാദാബ്ജപാതശ്ശിവേ!
ജീയാദ്യേന ബഭ്രുവ പങ്കജവതീ മൗലിസ്രവന്തീ ക്ഷണം
കിഞ്ചോദഞ്ചിതബാലപല്ലവവതീ ജാതാ ജടാവല്ലരീ
ലാക്ഷാപാതവശേന സാന്ധ്യസുഷമാ സാന്ദ്രാ ച ചാന്ദ്രീ
 കലാ."

4 ഗുരുവായുപുരേശസ്തോത്രം

ഈ ചെറിയ കൃതിയിൽ മനോഹരങ്ങളായ പന്ത്രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. അവയിൽ നാലു ശ്ലോകങ്ങൾ അടിയിൽ പകർത്തുന്നു:

“ശ്രുത്വാ നിരസ്താഖിലദോഷമേനം
ത്രിദോഷശാന്ത്യൈ വയമാഗതാഃ സ്മഃ
അപി ത്വിദാനീം ഗുരുവായുനാഥം
സ്മരച്ചതുർദ്ദോഷമമും പ്രതീമഃ”

“ചിത്രം ബതേദമനിലാലയനാഥ! യത്ത്വം
നിത്യം ഗദാനുകലിതോപി ഗദാൻ ജഹാസി
യദ്വാ ന ചിത്രമരിണാനുഗതോപി യത്ത്വം
തേനൈവ താവദരിസംഘമപാകരോഷി.”

“ഭക്തൗഘേഷു ധൃതാദരാം ധൃതദരാമേകത്ര ഹസ്താംബുജേ
പദ്മാധാരണപദ്മധാരണലസദ്വക്ഷഃകരാംഭോരുഹാം
ആത്തോദഗ്രസുദർശനാമപശമൈർദ്ദുർദ്ദശനാമദ്ഭുത-
ച്ഛായാം കാമപി വായുമന്ദിരഗതാം ധ്യായാമി മായാമയീം”

“നഷ്ടാംഗപ്രസരാഃ പദക്രമകഥാഹീനാ നിലീനാഃ ക്വചി-
ദ്വേദാ രോഗദശാം ഗതാ ഇവ പുരാ മീനാത്മകേന ത്വയാ
ദൈത്യച്ഛേദചികിത്സയൈവ നിതരാമുല്ലാഘതാം
പ്രാപിതാഃ
പൂർണ്ണാംഗാഃ പ്രസരന്തി ഹന്ത! ഭുവനേ
വാതാലയാധീശ്വര!”

5 ഗോശ്രീനഗരവർണ്ണനം

അതിദീർഘമായ ഒരു ഗദ്യമാണ് ഗോശ്രീനഗരവർണ്ണനം. “ഇഹ ഖലു ചരമജലധിപരമോത്തുംഗതരംഗസംഘസമാസ്ഫാലനഘോഷഭീഷണതര” എന്നിങ്ങനെയാണ് അതു് ആരംഭിക്കുന്നതു്. “ശ്യാമധവളശോണരുചിദീപ്രതരക്ഷൂർപ്പാസൈരാപ്രപദീനനി ഗൂഹിതഗാത്രതയാ പ്രാവൃഡംഭോദൈശ്ശരദംഭോദൈസ്സന്ധ്യാംഭോദൈശ്ച സംഭ്രയകംഭിനീതലേ സംഭ്രമദ്ഭിരിവ ദൃശ്യമാനൈർന്നിതംബബിംബലംബിതകരാളകരവാളതയാ ദന്ദശൂകഭീമരൂപചന്ദനദ്രുമായ മാണതുംഗപാണ്ഡുവിഗ്രഹൈഃ കുഞ്ജഗർഭദൃശ്യമാനപക്വപൃഥുല ഡാഡിമീഫലായമാനൈഃ കഞ്ചുകാന്തകിഞ്ചിദവേക്ഷണീയ വിപാണ്ഡുരവദനബിംബൈഃ പാരസീകലോകൈഃ” എന്നു കൊച്ചിയിലെ പോർത്തുഗീസുഭടന്മാരെ കവി വർണ്ണിക്കുന്നു. അവിടത്തെ പണ്യവീഥിയുടെ അപദാനങ്ങളെ പ്രശംസിക്കുമ്പോൾ ഭട്ടതിരിക്കു് അത്യന്തം അഭിമതമായ ശ്ലേഷപ്രയോഗത്തിനും പഴുതു കിട്ടുന്നു. “ക്വചന ലീലാവതീവിഹാരേ ഷ്വിവ വരാടകാകണീപണാദിയോഗവിയോഗഗണനസമൃദ്ധ ഘോഷിതേഷു, കുഹചന തർക്കമാർഗ്ഗേഷ്വിവ ബഹുതരമാനവ്യവഹാരശാലിഷു, കുത്രചിൽ സമാസശാസ്ത്രേഷ്വിവാവ്യയീ ഭാവോദഞ്ചിതബഹുവ്രീഹിസഹിതതൽ പുരുഷാദ്ധ്യധിഷ്ഠിതേഷു” ഇത്യാദി പങ്ക്തികൾ നോക്കുക. ചില ഭാഗങ്ങൾ പദ്യഗന്ധികളാണ്. “പര്യന്തധരണിതലനിരന്തരണപ്രചലദതുല ബലസുഭടകുലസംരചിതചാരുതരകേളിസമരാ ലോക കൗതുഹലാപതിതസകലജനസഹമിളിത യുവതികുലകുചകലശപരിമൃദിതപരമാംഗപരമപ്രമോദവശയുവപരിഷദവിരതപുരോഗത വിശേഷേ” എന്നും മറ്റുമുള്ള പങ്ക്തികൾ അതിന് ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു.

ഈ ഗദ്യത്തിൽത്തന്നെ കൊല്ലം 776 മുതൽ 790 വരെ കൊച്ചിരാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്ന വീരകേരളവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ ഒരു പ്രശസ്തി ഉൾപ്പെടുന്നുണ്ട്. “ക്ഷീരാംബുരാശിരിവാനന്തഭോഗസുഖിതപുരുഷോത്തമസേവിതഃ, ലവണാംബുരാശിരിവ നിരവധിലാവണ്യമയസ്വരൂപഃ, യദുവംശ ഇവ ശൗര്യാലം ബനോഗ്രസേനാശ്രിതഃ, ഹേഹയ ഇവ കൃതവീര്യസംഭവാർജ്ജുനയശോവിഭൂഷിത ജനാർദ്ദന ഇവ നയനമിതം ദ്വാദശാത്മമണ്ഡലമുദ്വഹൻ…മാടക്ഷിതിവരോ വീരകേരളനാമാവിജയതേ” എന്നതു് ആ പ്രശസ്തിയുടെ ഒരു ഭാഗമാണ്. വീരകേരളവർമ്മമഹാരാജാവു കൊല്ലം 779-ൽ തിരുവനന്തപുരത്തു ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിൽ തൊഴുതു കാണിക്കയിട്ടിട്ടുണ്ട്. പ്രസ്തുതഗദ്യം അവിടുന്നു സന്തോഷപുരസ്സരം സ്വീകരിച്ചതായി മഹാകവിതന്നെ

> “രചനാലലനാമുദ്യൽപദവിന്യാസകോമളാം
> ഉരരീകൃതവാൻ ഹന്ത! രത്നം പ്രതിദിനം വിഭുഃ”

എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു.

6 മാടരാജപ്രശസ്തി

ഭട്ടതിരി മറ്റൊരവസരത്തിൽ വീര കേരളമഹാരാജാവി ന്ന കുറേ പദ്യങ്ങളും ഒരു ഗദ്യവും നിർമ്മിച്ചു സമർപ്പിക്കു കയുണ്ടായി. അന്നു സാമൂതിരിപ്പാട്ടുമായുള്ള യുദ്ധം പ്രമാ ണിച്ചു മഹാരാജാവു തൃക്കണാമതിലകത്തു താമസിക്കു കയായിരുന്നു. പദ്യങ്ങൾ പതിനെട്ടോളമുള്ളതിൽ നാ ലെണ്ണം അടിയിൽ പകർത്താം:

"വിശ്വാലങ്കാരഭൃതസ്ത്വയമഭിരമസേ
നന്വലങ്കാരമാർഗ്ഗേ;
നീതൗ കാവ്യപ്രകാശഃ പുനരപി ഭജസേ
ചാരുകാവ്യപ്രകാശം;
തേനൈവം പൗനരുക്ത്യം ഭജസി യദധുനാ
രാജരത്നാംകുര ത്വം
തന്മന്യേ സാധു താവന്ന വര യമകതാ
മാദധാസി പ്രജാനാം."

"ആചന്ദ്രാർക്കം ധരിത്ര്യാമിഹ പരിരമതാം
രക്തപദ്മാക്ഷവക്ഷഃ-
സദ്മാവാസാനപേക്ഷഃ സ്വയമുപഗതപ-
ദ്മാലയാലാളിതാത്മാ,
സോയം വിഷ്ണുർജ്ജദ്ദൂർജ്ജസ്വലഭുജമഹിമാ
ദുഷ്പ്രവേശപ്രതീപ-
ക്ഷ്മാപവ്യൂഹാടവീപാടനരഭസമഹാ-
പാടവീ മാടവീരഃ."

"ശ്വേതാദ്വൈതകരേണ താവകയശഃപൂരേണ മാടപ്രഭോ!
വർണ്ണാളീ വിവിധാപി നാമ ഭുവനേഷ്വഹനായനിഹ്നുയതേ;
നിശ്ശേഷഞ്ച പദം ത്വയാ ഖലു ഹൃതം സദ്യഃ പരേഷാമഹോ
തസ്മാദ്വർണ്ണപദപ്രസംഗവിലയേ പദ്യം കഥം ഗദ്യതേ?"

"ശ്വേതീകുർവതി സർവതസ്ത്രിജഗതീം
ത്വൽകീർത്തിപൂരേധുനാ
മാടക്ഷ്മാവര! സത്യമാപണജുഷാം
ഭ്രയാൻ വിഷാദോദയഃ;
രത്നാനി സ്ഫടികീകൃതാനി;
കനകൈസ്സംപ്രാപ്യതേ രൂപ്യതാ;
യാതാ ച പ്രചുരാ ദുകൂലപടലീ
ധൗതാംബരാഡംബരം."

ഗദ്യത്തിൽനിന്നും ചിലപംക്തികൾകൂടി ഉദ്ധരിക്കാം: "ജയ ജയ ജയ യശഃപരിമളപരിമിളദനേകാനീകശത സേവിതതമേ, വിതതമേരുശൃംഗതുംഗഗാംഗേയഗോപു രവിരാജിതേ...ശാരദാം ബുധരശർവപർവതസുപർവന ദീപ്രകാശാം, ദീപപ്രകാശാഞ്ചല സമാനാം, സമാനാം ഭോജവൈരിസാധർമ്മ്യസന്തതസമുന്മീലിത കൈരവപ്ര പഞ്ചകോരകാം, ചകോരകാംഗനാകുലാഭംഗസമ്മദക രീം, മദകരീന്ദ്രദന്തപ്രരോഹസിതാം, ഹസിതാംബികാ പതി കായശോഭാം, യശോഭാം പ്രതന്വാന, പ്രതന്വാ നമിതഭ്രൂ വല്ലിമാത്രനിയമിതകുരുകുരുരുകുന്തി കുന്തളമാ ളവസൗവീരകേരള, വീരകേരള..." ഇത്തരത്തിൽ ഒരു പദത്തിലെ അന്തിമാക്ഷരങ്ങൾ അടുത്ത പദത്തിലെ ആദിമാക്ഷരങ്ങളാക്കി രചിക്കുന്ന ഗദ്യത്തിനു ശൃംഖലാ ഗദ്യമെന്നു പേർ പറയുന്നു.

7 ശൈലാബ്ധീശ്വരപ്രശസ്തി

ഇത്രമാത്രം ദീർഘമല്ലാത്തൊരു ശൃംഖലാഗദ്യം അന്നത്തെ സാമൂതിരിരാജാവിനെപ്പറ്റിയുമുണ്ട്. അതാണ് ശൈലാബ്ധീശ്വരപ്രശസ്തി എന്ന പേരിൽ അറിയപ്പെട്ടുന്നത്. “ജയ ജയ ജയ ലക്ഷ്മീനിവാസവലഭേ! വലഭേദനപ്രമുഖനിഖിലവൃന്ദാരകവൃന്ദസംഭാവിതപരാക്രമ, പരാക്രമണോർജ്ജിതസാരഭുജദണ്ഡ, ദണ്ഡനീയജനമർദ്ദനനിർദ്ദയഹൃദയാംബുജ, ദയാംബുജഹിമശീതളഹൃദയ, സഹൃദയ ജനമനഃപുണ്ഡരീകഷണ്ഡചണ്ഡകര” എന്നിങ്ങനെയാണ് അതിന്റെ ഗതി.

8 മുക്തകങ്ങൾ

ഭട്ടതിരിയുടെ ഒറ്റശ്ലോകങ്ങൾ അസംഖ്യേയങ്ങളാണ് എന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. മാതൃക കാണിക്കുവാൻ അവയിൽ ചിലതു ചുവടേ പകർത്തുന്നു.

1 അമ്പലപ്പുഴ ശ്രീകൃഷ്ണൻ

“നാലം ബാലമൃഗീദൃശാം കുചതടാ-
ദ്വ്യാവർത്തിതും കുത്രചി-
ന്നാലം വാ സരസേഷു കാവ്യസരസാ-
ലാപേഷ്വനാലോചിതും
ലോലം മേ ഹൃദയം തഥാപി ഗഗന-
സ്രോതസ്വിനീസംഗിനം
ലോലംബദ്യുതിലോഭനീയവപുഷം
ബാലം ബതാലംബതേ.”

2 വൈക്കത്തപ്പൻ

“ധാമാനി വ്യാഘ്രപുര്യാം പ്രകടിതനിജഭ്രേ-
മാനി നിത്യം പ്രപുഷ്യദ്-
ഗംഗാസംഗത്വരാണി, ക്ഷിതിധരസുതയാ
സാധു സംഗത്വരാണി,
ഏതാനി സ്ഫീതഫാലേക്ഷണദഹനശിഖാ-
ഗാഢലീഢസ്മരാണി,
വ്യാമൂഢൈരസ്മരാണി, പ്രണതജനതമോ-
ഘസ്മരാണി, സ്മരാണി.”

3 ചെറുമന്നത്തു ശിവൻ

“സ്ഥാണുസ്സന്നപി നന്വഹോ! ബഹുതരൈ-
ശ്ശാഖാശതൈർല്ലക്ഷ്യസേ;
ദക്ഷധ്വംസകരോപി വിശ്വഭരണേ
ത്വം ദക്ഷ ഏവ സ്വയം;
സർവജ്ഞോപി ച ബാലമന്ദനിലയേ
ലീലായസേ; കിന്ന്വിദം
വൈഷമ്യം ചരിതേഷു വിസ്ഫുരതി തേ
ഭൂതേശ! നേത്രേഷ്വിവ.”

4 കുമാരനല്ലൂർ ഭഗവതി

“ഭാഷന്തേ ഭസ്മലേപം തവ സിതഹസിത-
ച്ഛായമേവ സ്മരാരേഃ;
ഫാലം തേ നാകനദ്യാം പ്രതിഫലിതമഹോ!
ബാലചന്ദ്രം വദന്തി;
നീലം തേ ബാഹുവല്ലീരുചിഭരമനിശം
ഗാഢകണ്ഠഗ്രഹേഷു
വ്യാലീനം തം കുമാരീപുരഗിരിതനയേ!
ഹാലമിത്യാലപന്തി.”

5 വടക്കുംകൂർ ഗോദവർമ്മരാജാവ്

“ത്വദ്ധാമ്നാ കാഞ്ചനാദ്രൗ ദ്രവതി സുരഗണാഃ
പ്രാപുരാർത്താ വിരിഞ്ചം;
സോയം പ്രാഗേവ ശംഭും ശരണമുപഗതഃ
പങ്കജമ്ലാനിഖിന്നഃ;
ശംഭുഃ പ്രഗേവ യാതോ രജതഗിരിവിനാ-
ശാകുലഃ പദ്മനാഭം;
സോപി ക്ഷീരാബ്ധിശോഷാദവശമതിരഗാ-
ത്ത്വന്മനീഷാം വിശാലാം.”

6 സ്ത്രീചാട്ടു

“ആസ്താം പീയൂഷലാഭസ്സുമുഖി! ഗരജരാ-
മൃത്യുഹാരീ പ്രസിദ്ധ-
സ്തല്ലാഭോപായചിന്താപി ച ഗരളജ്ജ്വഷോ
ഹേതുരുല്ലാഘതായാഃ;
നോ ചേദാലോലദൃഷ്ടിപ്രതിഭയഭുജഗീ
ദഷ്ടമർമ്മാ മുഹുസ്തേ
യാമേവാലംബ്യ ജീവേ കഥമധരസുധാ-
മാധുരീമപ്യജാനൻ?”

7 ശ്ലേഷസുന്ദരമായ ഒരു ശൃംഗാരശ്ലോകം

“നാരായണീയാ കരുണാ മനോജ്ഞാ
സൈവാർത്ഥനീയാ സുരതോത്സുകാനാം
പുണ്യേന ലഭ്യാ യദി ലഭ്യതേ ऽസാ-
വസുവ്യയോപ്യുത്സവ ഏവ നൃണാം.”

ഇത് അമ്പലപ്പുഴവച്ചുണ്ടാക്കിയ ഒരു ശ്ലോകമാണെന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട്.

8 രോഗങ്ങളോട്

“ഹേ രോഗാ നനു യൂയമേവ സുഹൃദോ യൈർന്നിസ്
ഹോഹം കൃതഃ
കാവ്യാലംകൃതിതർക്കകോവിദസഭായോഗേഷു ഭോഗേഷു
ച
നോ ചേൽ കൃഷ്ണപദാരവിന്ദഭജനം വേദാന്തചിന്താമപി
ത്യക്ത്വാ ശ്വ ശ്വ ഇതി ഭ്രമാദഹരഹോ യാമ്യേവ യാമ്യാം
പുരീം.”

9 പുന്നത്തൂർ കോട്ടയിൽ കൂടിയാട്ടത്തിന്നു കൂട്ടുകാർ വിളിച്ചപ്പോൾ

“യഃ കൃത്വാ വിശ്വരംഗം രജനിയവനികം
പ്രോജ്ജ്വലദ്ഭാനുദീപം
ശശ്വത്സന്തുഷ്ടസംപ്രേക്ഷകമഖിലജഗദ്-
ഭ്രാന്തിനാട്യം വിതത്യ
കർമ്മൗഘോച്ചണ്ഡമാർദ്ദംഗികലയവശഗാൻ
വാസനാഗാനസക്താൻ
ജീവച്ഛാത്രാൻ മുകുന്ദസ്സ്വയമഭിരമതേ
ക്രീഡയൻ സോ ऽസ്തു ഭൂത്യൈ.”

10 786 മിഥുനത്തിൽ ഭാരതപ്പുഴ കവിഞ്ഞൊഴുകിയതിനെപ്പറ്റി

“നദീപുഷ്ടിരസഹ്യാ നു നഹ്യസാരം പയോജനി;
നിജാൽ കുടീരാൽ സായാഹ്നേ നഷ്ടാർത്ഥാഃ
പ്രയയുർജ്ജനാഃ.”

ഇതിൽ ‘നദീപുഷ്ടിരസഹ്യാ’ എന്ന ഭാഗം കലിദിന സൂചകമാണ്.

9 ചമ്പൂപ്രബന്ധങ്ങൾ

കേരളത്തിൽ ചാക്യാന്മാരുടേയും പാഠകന്മാരുടേയും കഥാപ്രസംഗപരിപാടി അന്യത്ര അദൃശ്യവും അതുകൊണ്ടു കേരളീയർക്കു ലഭിച്ചിട്ടുള്ള സംസ്കാരസമ്പത്ത് അത്യന്തം മഹനീയവുമാണെന്ന മുമ്പു സൂചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. പുനംനമ്പൂരിയും മറ്റും മണിപ്രവാളചമ്പുക്കൾ നിർമ്മിച്ചപ്പോൾ അവയും ഭോജചമ്പു മുതലായ സംസ്കൃതപ്രബന്ധങ്ങൾക്കു പുറമേ, അവർ പ്രവചനത്തിനായി ഉപയോഗിച്ചുതുടങ്ങിയിരിക്കണം. എന്നാൽ അവരുടെ പ്രത്യേകാവശ്യത്തിനുവേണ്ടി നിർമ്മിതങ്ങളല്ലാത്ത അത്തരത്തിലുള്ള സംസ്കൃതകൃതികൾകൊണ്ട് അവർക്കോ, മണിപ്രവാളകൃതികൾകൊണ്ട് അന്നത്തെ പണ്ഡിതന്മാർക്കോ, പരിപൂർണ്ണമായ സംതൃപ്തിക്കു മാർഗ്ഗമില്ലായിരുന്നു. ആ ദശാസന്ധിയിലാണ് കുട്ടഞ്ചേരി ഇരവിചാക്യാർ തന്റെ പ്രിയസുഹൃത്തായ ഭട്ടതിരിയോടു ചാക്യാന്മാർക്കു കഥാപ്രസംഗത്തിനായി ഏതാനും സംസ്കൃതചമ്പുക്കൾ രചിക്കണമെന്ന് അപേക്ഷിക്കുകയും ആ അപേക്ഷയെ അത്തരത്തിലുള്ള കാവ്യനിർമ്മിതിക്കു സർവഥാ അധികാരിയായ ഭട്ടതിരി ആദരപൂർവം അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്തത്. പ്രബന്ധസാമ്രാജ്യത്തിൽ രസംകൊണ്ടു രാമായണചമ്പുവിൽ ഭോജനും, ഉല്ലേഖംകൊണ്ടു ഭാരതചമ്പുവിൽ അനന്തഭട്ടനും, ശ്ലേഷംകൊണ്ടു നളചമ്പുവിൽ ത്രിവിക്രമഭട്ടനും, ഫലിതംകൊണ്ടു നീലകണ്ഠവിജയത്തിൽ നീലകണ്ഠദീക്ഷിതരും, ഓരോ പ്രകാരത്തിൽ അധിരാജപദത്തിന് അവകാശികളാണെങ്കിലും സർവപഥീനമായ ഉപാധികൊണ്ടു തുലനംചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ ഭട്ടതിരി ആ വശ്യവചസ്സുകളെയെല്ലാം അനായാസേന ജയിച്ച് ആ സാമ്രാജ്യത്തിൽ ഏകച്ഛത്രാധിപതിയായി പരിലസിക്കുന്നതു ഭാവുകന്മാർക്കു പ്രേക്ഷിക്കാവുന്നതാകുന്നു. മഹാകവിയുടെ പൂർവമീമാംസാപാണ്ഡിത്യത്തിനു രാജസൂയവും, കവനകലാപാടവത്തിനു സുഭദ്രാഹരണവും, നിരീക്ഷണവിചക്ഷണതയ്ക്ക് അഷ്ടമീചമ്പുവും, ഔചിത്യബോധത്തിനു ദൂതവാക്യവും മൂർദ്ധാഭിഷിക്തോദാഹരണങ്ങളാണ്. ബാലഭാരതം, ഭാരതചമ്പു എന്നീ രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു ധാരാളമായും ശിശുപാലവധം, വേണീ സംഹാരം മുതലായ ഇതരകൃതികളിൽ നിന്ന് അവസരം പോലെയും പല പ്രബന്ധങ്ങളിൽ പദ്യഗദ്യങ്ങൾ കവി ഉദ്ധരിച്ചുചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ഈ വിഷയത്തിൽ ഭട്ടതിരി പുനത്തിന്റെ രീതിയെ അനുകരിക്കുകയാണ് ചെയ്തിട്ടുള്ളത്. ആ ദോഷം തീരെ ഇല്ലാത്തതു നിരനുനാസികത്തിലും സുഭദ്രാഹരണത്തിലും മാത്രമാകുന്നു. രാജസൂയത്തിൽപ്പോലും അതിന്റെ അത്യല്പമായ ലാഞ്ഛനയുണ്ട്. അനന്തരകാലികന്മാരായ കഥാപ്രവക്താക്കളുടെ ഹസ്തലാഘവമാണ് അവയിൽ ചില ശ്ലോകങ്ങളുടെ ആവാപത്തിനു കാരണമെന്നു സമർത്ഥിക്കാവുന്നതാണെങ്കിലും അത്തരത്തിൽ ഒരു സമാധാനം സർവഘട്ടങ്ങളിലും സംക്രമിപ്പിക്കാവുന്നതല്ല. എന്നാൽ താദൃശമായ ദൂണാംശമെല്ലാം തട്ടിക്കഴിച്ചു നോക്കിയാലും അവശേഷിക്കുന്നതു മഹാമേരുപ്രമാണമായ ഒരു വാങ്മയസമ്പത്താണെന്നുള്ള തത്വം നാം ഒരിക്കലും മറന്നുപോകരുത്. ഭട്ടതിരി ആദ്യമായി രചിച്ച പ്രബന്ധം ശൂർപ്പണഖാപ്രലാപമായിരിക്കാം. സുഭദ്രാഹരണവും ഇരവിചാക്യാർക്കുവേണ്ടി രചിച്ചതായാണ് ഐതിഹ്യം. നിരനുനാസികപ്രബന്ധത്തിന്റെ അർത്ഥം അദ്ദേഹം നിരനുനാസികമായിത്തന്നെയാണ് സദസ്യന്മാർക്കു ചൊല്ലിക്കേൾപ്പിച്ചതെന്നും അനുനാസികാതിപ്രസരത്തിനു പ്രസിദ്ധമായ മലയാളഭാഷയിൽ അങ്ങനെ ഒരു അത്ഭുതവിദ്യ കാണിച്ച അദ്ദേഹത്തെ ഭട്ടതിരി ഉള്ളഴിഞ്ഞ് അഭിനന്ദിച്ചു എന്നും അതിലെ 'ഹാ! ഹാ! രാക്ഷസരാജ! ദുഷ്പരിഭവഗ്രസ്തസ്യ ധിക്തേ ഭുജാഃ' എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ 'ഭുജാഃ' എന്ന കവി പ്രയോഗിച്ചതു നിരനുനാസികത്വം പരിപാലിക്കുന്നതിനുവേണ്ടിയാണെങ്കിലും 'ജ്യേഷ്ഠ! ഈ ഭുജകൾ—പൌരുഷമില്ലാത്ത കൈകൾ' എന്ന് അദ്ദേഹം മറ്റൊരിക്കൽ അർത്ഥം പ്രപഞ്ചനം ചെയ്തപ്പോൾ 'ചാക്യാരേ! ഈ അർത്ഥം ഞാൻ കരുതിയതല്ല' എന്നു ഭട്ടതിരി പറഞ്ഞു എന്നും കേട്ടുകേൾവിയുണ്ട്. 'ഭുജാഃ' എന്ന സ്ത്രീലിംഗത്തിൽ 'ഭുജാൻ' എന്ന പുല്ലിംഗത്തിലെന്നപോലെ പ്രയോഗിക്കാമല്ലോ. സുഭദ്രാഹരണം എഴുതിയ ഏട് ആ ചാക്യാരുടെ പക്കൽ നിന്ന് ഇരിങ്ങാലക്കുട അമ്പലത്തിൽവച്ച് ആരോ മോഷ്ടിച്ചുകൊണ്ടു പോകയാൽ തദനന്തരം അവിടെ കൂത്തും കഥാപ്രസംഗവും ഇല്ലാതെയായി എന്നു പഴമക്കാർ പറഞ്ഞുവരുന്നു. അതിന്റെ സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി അവിജ്ഞാതമാണ്.

10 ഭട്ടതിരിയുടെ പ്രബന്ധങ്ങളിലെ കാവ്യശൈലി

ചില പദ്യഗദ്യങ്ങൾ ആദ്യമായി ഉദ്ധരിക്കാം.

1 യുധിഷ്ഠിരൻ ഏകചക്രയിലെ ബ്രാഹ്മണനോട്

“ധർമ്മാൽ ഖ്യാതതമേ ദ്വിജാധിപകുലേ ജാതോഹമേഷാ ച മേ
മാതാ, പാവനജന്മതാമഭിവഹൻ നന്വേഷ മേ സോദരഃ,
കിഞ്ചാഖണ്ഡലസൽപ്രമോദജനകോ ഭ്രാതാ മമായം പരോ,
നാസത്യോദിതമത്ര വിദ്ധി സഹജദ്വന്ദ്വം മമൈതാവപി.”
(പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം)

കവി ശ്ലേഷപ്രയോഗംകൊണ്ട് ഈ ശ്ലോകത്തിൽ ധർമ്മപുത്രരുടെ സത്യസന്ധത എങ്ങനെ പരിപാലിക്കുന്നു എന്നു നോക്കുക. ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവ് ഇതിലെ ‘നാസത്യോദിത’ പദത്തിന്റെ സ്വാരസ്യം കണ്ട് ആനന്ദപരവശനായി ഭട്ടതിരിക്കു രണ്ടു കൈക്കും വീരശൃംഖല സമ്മാനിച്ചുവത്രേ.

2 പാഞ്ചാലനഗരം

“സമ്മുഷ്ടോൽഫുല്ലപുഷ്പാവലിഖചിതമഹാ-
ചത്വരാം സത്വരാണാം
ഗച്ഛന്തീനാം വധൂനാം മുഖരിതകകുഭം
മഞ്ജുമഞ്ജീരനാദൈഃ
സ്ഥായദ്ഭേരീനിനാദാം വിവിശുരഥ പുരീം
താമുദഞ്ചൽപതാകാ-
പൂരാമാരബ്ധനാനാനടവരപടലീ-
താണ്ഡവാം പാണ്ഡവേയാഃ.” (പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം)

3 ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കോപം

“താവദ്ദേവസ്യ ദേഹാജ്ഝടിതി പടുതടിൽ-
കോടിവൽ താഡിതാക്ഷഃ
സംഹാരോന്നിദ്രരുദ്രസ്ഫുടനിടിലശിഖി-
ജ്വാലജാലപ്രകാശഃ
കല്പാന്തക്രൂരസൂരോൽകരകിരണസമാ-
ഹാരഘോരസ്സമന്താ-
ദാരുന്ധാനസ്സഭാം താം നിരപതദതുലഃ
കോപി തേജസ്സമൂഹഃ.” (ദൂതവാക്യം)

4 അർജ്ജുനന്റെ വിരഹതാപം

“താവന്നീലനിരന്തരാ ജലധരാ ഹൃദ്യാശ്ച വിദ്യുല്ലതാ
ഹാസാ നൂതനമാലതീസുമനസാം കേകാരവാഃ കോമളാഃ
ഏകൈകം സ്മരയന്ത ഏവ ദയിതാമിന്ദ്രാത്മജസ്യാഭവ-
ന്നാശ്വാസായനു, ലോഭനായനു, പുനസ്താപായ മോഹായ വാ?” (സുഭദ്രാഹരണം)

5 കുചേലന്റെ പ്രത്യാഗമനം

“പ്രാംശുപ്രാസാദപാളീശിഖരപരിലസ-
ത്തുംഗരൂപീശിഖാഗ്ര-
പ്രത്യുപ്താനർഘരത്നപ്രസരദുരുഘൃണി-
ശ്രേണിശോണീകൃതാശം
ആശ്ചര്യാദ്വൈതമക്ഷ്ണാം കിമപരമപര-
ദ്വാരകാകാരമാരാ-
ദാത്മാഗാരം പ്രപശ്യൻ കിമിദമിതി പരാ-
മാപ ചിന്താം ദ്വിജന്മാ.” (കുചേലവൃത്തം)

6 ദേവസ്ത്രീകളുടെ ഗാനം

“ചതുർമ്മുഖനിതംബിനീകരതലോല്ലസദ്വല്ലകീ-
നിനാദമധുരാ സുധാരസസധരീധുരീണസ്വരാഃ
വിരേജുരതിപേശലം വികചമല്ലികാവല്ലരീ-
മരന്ദരസമാധുരീസരസരീതയോ ഗീതയഃ” (അഷ്ടമീചമ്പു)

7 ത്രയീദേവിയുടെ അപഹരണം

“ഉദ്യത്താരാഭിരാമാം വിധിമയവദനാ-
ലക്ഷ്യകാമാനുബന്ധാം
സോയം പ്രൗഢാർത്ഥവാദപ്രചയകചഭരാം
ചാരുമന്ത്രാനുലാപാം
ഗൂഢാദ്വൈതപ്രകാശാത്മകഗുരുജഘനാ-
മുല്ലസൽപാദശോഭാ-
മാപൂർണ്ണാംഗീം ത്രിവേദീസുദൃശമപഹരൻ
പൂർണ്ണകാമോ ബഭൂവ.” (മത്സ്യാവതാരം)

8 ജാംബവാൻ

“കുപ്യന്നക്തഞ്ചരാധീശ്വരഭുജനിവഹോ-
ത്സൃഷ്ടനാനാവിധാസ്ത്ര-
ശ്രേണീഘോരപ്രഹാരവ്രണകിണകഠിനീ-
ഭൂതവിസ്തീർണ്ണവക്ഷാഃ
അദ്രീന്ദ്രോദഗ്രവർഷ്മാ മുഖകുഹരപരി-
സ്പഷ്ടദംഷ്ട്രാകരാളഃ
പ്രാപൽ പന്ഥാനമക്ഷ്ണോരസുരവിജയിന-
സ്തൽക്ഷണാദൃക്ഷരാജഃ.” (സ്യമന്തകം)

9 ശിവന്റെ ഭൂതഗണങ്ങൾ

ആരോപ്യാരൂഢശോഭം വൃഷഭപരിവൃഢം
ഭൂഷിതാം ഭൂഷണൌഘൈർ-
ന്നിന്യുസ്താം മന്യുശാലാം ത്രിപുരഹരപരീ-
വാരസംഘാ വിശങ്കാഃ
ഹസ്തപ്രാന്താവസജ്ജജ്ഝുമരുഡുമഡുമ-
ധ്വാനനിത്യാനുഷക്ത-
സ്പർദ്ധാനിസ്തന്ദ്രനിര്യദ്ഘനതരവദന-
ധ്വാനരുദ്ധാഖിലാശാഃ.” (ദക്ഷയജ്ഞം)

10 ദത്താപഹാരം

“മാ ഹരത മാ ഹരത മോഹരതചിത്താ
ബ്രഹ്മധനമുന്മഥനമുന്നതഗതീനാം
വിപ്രജനവിപ്രകൃതിരപ്രതിമദോഷാ
ക്ഷിപ്രമിഹ കല്പയതി വിപ്രിയസമൂഹാൻ.” (നൃഗമോക്ഷം)

ഈ പ്രബന്ധങ്ങളിലെ ഗദ്യങ്ങളും പദ്യങ്ങൾപോലെതന്നെ പ്രസന്നമധുരങ്ങളും പ്രൗഢഗംഭീരങ്ങളുമാകുന്നു. രണ്ടുദാഹരണങ്ങൾമാത്രം ചുവടേ ചേർക്കുന്നു:

മത്സ്യരൂപനായ വിഷ്ണുവിന്റെ വളർച്ച

“തതശ്ചതുലജാലനിപതിതബാലസ്ഫുലിംഗ ഇവ, തരുണീജനഹൃ
ഭരാഗാംകര ഇവ, സുമതിജനഹൃദയനിഹിതോ പദേശലേശ ഇവ, താർക്കികയൂഥവിനിഹിതവിവാദലവ ഇവ, സജ്ജനസമാചരിതദുശ്ചരിതലേശ ഇവ, പിശുനമുഖനിഹിത നിഗൂഢവൃത്ത ഇവ, നിമേഷമാത്രേണ നിരവധി പരിവർദ്ധമാനേ” (മത്സ്യാവതാരം)

ഭദ്രകാളി

“യത്ര ച വൃത്രാരിമണിശകലവിശദവർണ്ണയാ, മണ്ഡലിതകുണ്ഡലിഗണവിരചിതകുണ്ഡലമണ്ഡിതകർണ്ണയാ, അതിവികടമകുടതടവിലസദചണ്ഡഭാനുഖണ്ഡയാ, മുണ്ഡമാലാഷണ്ഡകൃതമണ്ഡയാ, അതിധവളരുചിരവിലസദരാള കരാളദംഷ്ട്രായുഗളഭീഷണവക്ത്രയാ, മധുമദാഭോഗപരിഘൂർണ്ണമാനവർത്തുളാരക്തനേത്രയാ, അതിബഹളരുധിരധാരാസിക്തഗാത്രയാ, അരാളകരാളകരവാളധാരാവിദാരിതദാരുകാസുരഗളഗളിതബഹളശോണിതഭരിതപൃഥുലപിചണ്ഡചണ്ഡയാ, അതിഘോരതരാട്ടഹാസത്രുടിതജഗദണ്ഡയാ, സകലഭയനിവാരിണ്യാ, ഭക്തജനചിത്തരംഗവിഹാരിണ്യാ, ഭവജലധിതാരിണ്യാ. നിഖിലദുരിതഹാരിണ്യാ, ത്രിശൂലധാരിണ്യാ, സകലാസുരനാശകാരിണ്യാ, ചടുലകടാക്ഷവിഗളദമൃതപാതകാരുണ്യാമൃതധാരിണ്യാ. സതതപരിപാലിതത്രിജഗത്യാ, ഭഗവത്യാ, ഭദ്രകാള്യാ” ഉക്തിപ്രത്യുക്തികളും സ്തുതിവാക്യങ്ങളെന്നപോലെ നിന്ദാവാക്യങ്ങളും രചിക്കുന്നതിനു ഭട്ടതിരിക്കുള്ള പ്രാഗല്ഭ്യം അസാധാരണമാണെന്നു താഴെ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന ഉദാഹരണങ്ങളിൽനിന്നു സ്പഷ്ടമാകുന്നതാണ്. താൻ ഭീഷ്മരോടും സഹദേവനോടും ആലോചിച്ചതിനുമേലാണ് ശ്രീകൃഷ്ണനെ അഗ്രപൂജയ്ക്കായി വരിച്ചതെന്നു ധർമ്മപുത്രൻ പറഞ്ഞതിനു ക്രുദ്ധനായ ശിശുപാലൻ പറയുന്ന മറുപടി നോക്കുക:

“ധിക് പാണ്ഡുപുത്രചരിതം സ്ഥവിരപ്രമാണം
ബാലപ്രമാണമപി കഷ്ടമഹോ വിനഷ്ടം
ഹേ! ധർമ്മജ! ദ്രുപദജാമപി പൃച്ഛ കാര്യം
നാരീപ്രമാണമപി തേസ്തിഹ രാജ്യതന്ത്രം”

ഭഗവാനെ അതിരുകവിഞ്ഞു, ആ പാപി അടിയിൽ കാണുന്ന വിധത്തിൽ അധിക്ഷേപിക്കുന്നു:

“പ്രാഗേവാസൗ വിസാരഃ ക്വചിദസുരവധേ
ഹീനസൗകര്യഖിന്നഃ
സ്തംഭം പ്രാപ്തഃ കഥഞ്ചിദ്ദ്വിദലയദപരം
സർവദം തു ന്യബധ്നാൽ
മുന്യാത്മാ വീരഹത്യാം വ്യധിത നിരവധിം
സ്വസ്യ ദാരാനദോഷാ-
നത്യാക്ഷീദ്രാഘവാത്മാ ഹരിചരിതമഹോ
സർവമേവാഭിരാമം!

സ്ത്രീഘ്നോ ഗോഘ്നോ ഗുരുഘ്നഃ ഖഗഫണിഭിദധാ-
ന്നാകമാത്രം കിലാദ്രിം
പര്യാസ്ഥദ്ദാരുമാത്രം ശകടമരമയ്ദ്
ഗോപികാ ഗവ്യമോഷീ
ബ്രഹ്മണ്യം മാഗധം തം മുഹുരപഹൃതവാം-
സ്തദ്ഭയാദ്ദാശദേശാ-
നാതിഷ്ഠദ്ദ്വേഷ്ടി ലോകാന്മണിമമുഷദഹോ
സ്തൗഷി ദോഷാനശേഷാൻ.”

“ഷണ്ഡത്വാൽ ബ്രഹ്മചര്യച്ഛലഭൃൽ” എന്നും മറ്റുമാണ് സകല ജനസംപൂജ്യനായ ഭീഷ്മരെപ്പറ്റിയുള്ള അവഹേളനം. കിരാതത്തിൽ വേഷച്ഛന്നനായ ശിവൻ അർജ്ജുനനെ

“മദ്ധ്യേരാജസഭം ഹഠേന, ഭവതാമഗ്രേ നനു പ്രേയസീം
പത്നീം ഹന്ത! — നമശ്ശിവായ — രിപുഭിസ്താവത്തഥാ
ക്ലേശിതാം
നേത്രാഭ്യാമവലോകയൻ യദഭവസ്തൂഷ്ണീം തതോ
ജ്ഞായതേ
വിക്രാന്തിസ്തവ താദൃശോ യദി
യശസ്ത്രൈലോക്യമാക്രാമതി”

എന്നു പുച്ഛിക്കുന്നു. അതിനപ്പുറം താൻ ആരാധിക്കുന്ന ശ്രീപരമേശ്വരനെ “ഛേത്താ ബ്രഹ്മശിരഃ ശ്മശാനവസതിർദ്ദക്ഷാധ്വരധ്വംസകോ ഭൂതപ്രേതപതിഃ” എന്നും മറ്റും ഭർത്സിച്ചപ്പോൾ കോപം സഹിക്കുവാൻ പാടില്ലാതെ ആ ക്ഷത്രിയവീരൻ

“രേ രേ മാംസികപാശ? യത്ത്വമധുനാ ചന്ദ്രസ്യ
വന്ദ്യംകുലം സാക്ഷാന്നിന്ദസി, ഗർവസേ യദപി നഃ.
സർവന്തദേതൽ സഹേ; യത്ത്വേവം ത്രിപുരദ്രുഹോ
ഭഗവതഃ കുത്സാം വിധത്സേതരാം തച്ഛ്റോതാരമഹോ
ധിഗദ്യ ബത മാം ധിഗ്ഗാണ്ഡിവം ധിക്ശരാൻ.”

എന്നു മറുപടി പറയുന്നു.

യദുവംശവിനാശത്തിനു കാരണമായിത്തീർന്ന സാത്യകിയും കൃതവർമ്മാവും തമ്മിലുള്ള ശണ്ഠ ഭട്ടതിരി എങ്ങനെ വർണ്ണിക്കുന്നു എന്നു കാണിക്കാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാദപ്രതിവാദ പ്രപഞ്ചനത്തിന് അതൊരു മകുടോദാഹരണമാകുന്നു. കർണ്ണാർജ്ജുനയുദ്ധമാണ് പ്രമേയം.

സാത്യകി

“അന്യോന്യോത്സൃഷ്ടഘോരപ്രഹരണശിഥിലീ-
ഭൂതയൗധാംഗനിര്യ-
ന്മാംസാസൃക്പങ്കമജ്ജദ്ദ്വിരദവരഘടാ-
മുക്തഭീൽകാരഭീമം
ഉദ്യന്നാനാസ്ത്രതേജഃപ്രസരകപിശിത-
ക്ഷ്മാതലാശാവകാശം
ജന്യം കർണ്ണാർജ്ജുനീയം തവ മനസി പരി-
സ്പന്ദതേ നന്വിദാനീം?”

കൃതവർമ്മാവ്

“ശക്രസ്യൈകസ്തനൂജസ്സകലസുരപതേ-
സ്തേജസാം ഭർത്തുരന്യഃ
ശിഷ്യോ ദ്രോണസ്യ കശ്ചിൽ പ്രസൃമരയശസോ
ജാമദഗ്ന്യസ്യ ചാന്യഃ
ബിഭ്രദ്ഗാണ്ഡീവമേകോ ധനുരധികദൃഢം
കാളപൃഷ്ഠം തഥാന്യ-
സ്തുല്യൗ താവേവ വീരൗ ഭുവി കഥമനയോ-
സ്സംഗരം വിസ്മരാമഃ?”

സാത്യകി

“ഏകസ്സൂനുഃ പൃഥായാസ്ത്രിഭുവനവിദിതഃ
കിന്ന രാധാസുതോന്യഃ
കൃഷ്ണസ്യൈകോ വയസ്യോ ബത പുനരപര-
സ്തസ്യ രാജ്ഞഃ കുരൂണാം;
ഏകോ ലോഭേ പ്രസാദാൽ സദസി നിജഗുരോ-
രാശിഷം ശാപമന്യ; -
സ്തുല്യൗ തൗ പാർത്ഥകർണ്ണൗ യദി നിയതമുഭൗ
ഹംസകാകൗ സമാനൗ.”

കൃതവർമ്മാവ്

“ജാനാമി പാർത്ഥം ഭവതോ ഗുരും തം;
ജാനാമി തദ്ബാഹുബലഞ്ച കൃത്സ്നം;
കിന്തേന കർമ്മ പ്രഥിതം ജഗത്യാം
കുണ്ഡേന ഷണ്ഡേന കൃതം ജളാത്മൻ?”

സാത്യകി

“ആസ്താം പാഞ്ചാലപുത്രീപരിണയപടിമാ
ഖാണ്ഡവാരണ്യദാഹ-
ക്രീഡാ വാസ്താം പ്രശസ്തം തദപി പശുപതേ-
രർച്ചനം ചാപകോട്യാ
ധിക്കൃത്യാശേഷവൃഷ്ണീനപി ച ഹലധരം
തത്സ്വസാ മാധവീ സാ
തേനൈകേനാഹൃതാ പ്രാക് പൃഥുലഭുജബലഃ
കുത്ര യാതസ്തദാ ത്വം?”

ഇങ്ങനെ വഴക്ക് ഒന്നിനൊന്നു മൂക്കുന്നു. അർജ്ജുനൻ മാധവിയെ മോഷ്ടിക്കുകയല്ലയോ ചെയ്തതെന്നു കൃതവർമ്മാവ്; അല്ലല്ല, മോഷ്ടിച്ചതു പശുക്കളെയാണെന്നും അതു ചെയ്തതു വിരാടരാജ്യത്തിൽനിന്നു കർണ്ണനാണെന്നും സാത്യകി. അല്ലല്ല, അവിടെ യുദ്ധഭൂമിയിൽ ചെന്നിരുന്ന കൗരവരാജസ്ത്രീകളുടെ ഉടുപ്പുടവകളാണ് മോഷ്ടിച്ചതെന്നും അതു ചെയ്തത് ബൃഹന്നളയാണെന്നും കൃതവർമ്മാവ്. അങ്ങിനെ വാഗ്വാദം കൊടുമ്പിരിക്കൊണ്ടു കൃതവർമ്മാവ് ഉത്തരം മുട്ടിയപ്പോൾ

“തത്ത്വാന്വേഷേ വിമുഖമനസാം ത്വാദൃശാം
വാക്പ്രപഞ്ചൈർ-
വാചാലാനാമധിഗതജയാഃ കേവലം പാണ്ഡുപുത്രാഃ”

എന്നു സാത്യകിയുടെ മുഖമുദ്രണംചെയ്യാൻ ശ്രമിക്കുകയും അതോടുകൂടി അടിവീഴുകയും ചെയ്യുന്നു.

വ്യാകരണശാസ്ത്രത്തെ അവലംബിച്ച് അനവധി സ്വാരസികതമങ്ങളായ ശ്ലേഷോക്തികൾ ഭട്ടതിരി പ്രസ്തുത പ്രബന്ധങ്ങളിൽ ഘടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയിൽ ചിലത് അടിയിൽ പകർത്താം. ഏഴാമത്തെ ശ്ലോകത്തിൽ മീമാംസാപാണ്ഡിത്യമാണ് സ്ഫുരിക്കുന്നത്.

1 അത്യദ്ഭുതമിദം മന്യേ യദസൗ മഗധാധിപഃ
സ്ത്രീഹേതും ചാപമാശ്രിത്യാപ്യദന്തത്വമുപേയിവാൻ.
(പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം)

2 ശല്യോപി തച്ചാപലതാമുപേത്യ
നോദ്ധർത്തുമപ്യേഷ തദാ ശശാക;
തഥാപി ചിത്രം സമദർശി തസ്മിൻ
കാചിന്മഹാചാപലതാ ജനൗഘൈഃ. (ടി)

3 തേനാകുലാംഗം പതതാ തദാനീം
പ്രദർശിതാ യദ്യപി ശൗര്യഹാനിഃ
തഥാപ്യഹോ തസ്യ മനസ്വിലോക-
സ്തൽ കർമ്മ ശൗര്യാഹിതമേവ മേനേ. (ടി)

4 കർണ്ണേന പാർത്ഥായ വികൃഷ്യ മുക്താ
അപാർത്ഥപാതാ വിശിഖാ ബഭൂവുഃ
പാർത്ഥേന ചാകർണ്ണവികൃഷ്ടമുക്താഃ
കർണ്ണേ നിപേതുസ്സുദൃഢം ശരൗഘാഃ.
(പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം)

5 യേഷാമയം ശാശ്വതികോ വിരോധ-
സ്തേഷാമഹോ! ദ്വന്ദ്വസമുത്സുകാനാം
ദ്രാഗേകവദ്ഭാവമസൗ വിധാസ്യ-
ന്നന്ധോ നൃപശ്ശാബ്ദികവദ്ബഭാസേ. (ടി)

6 ബലഭദ്രാവലോകേന കൃതാർത്ഥാ ഭിക്ഷുതാധുനാ
കിം വാസുഭദ്രാധിഗമോ ന ചിരാന്മേ ഭവിഷ്യതി?
(സുഭദ്രാഹരണം)

7 ഇത്ഥമയമംഗവിസ്തൃതിമതിദേശവ്യാപ്തിമഖിലബാധഞ്ച
പ്രഥയഞ്ചരഹരസ്വാമീ ശബരസ്വാമീവ ലക്ഷിതോ
ലോകൈഃ. (മത്സ്യാവതാരം)

8 ഝഷാശ്രിതാം വശായാതാം പ്രത്യാഹാരാവലീമിവ
നാവമാരുഹ്യ തേ ചേരുശ്ശബ്ദതന്ത്ര ഇവാംബുധൗ. (ടി)

9 ഗുണൈർഗ്ഗുണാഢ്യൈസ്സഗുണാത്മകൈഃ കൃതോഽ-
പ്യതീവ മുഖ്യോഽജനി ഭോജ്യസഞ്ചയഃ
കൃതോപി സവ്യഞ്ജനസന്ധികോവിദൈർ-
ബഭാര സാധുസ്വരസംഹിതോദയം. (രാജസൂയം)

“മാദ്രേയാമരസൈന്ധവാവനിപതീൻകത്രീനിമാൻ
ധിക്തമാ-
മത്രാഗ്രീയസമർഹണം ധകിദസൽപാത്രേ ച കാത്രേയകം
സൂരിമ്മന്യതമാൻ ഗതാനുഗതികാൻ ധിങ്നാരദാദീൻ
മുനീൻ
യേഽമീ മോമുദതീഹ വാരിധിനികായ്യേഽസ്മിൻ
പ്രണായ്യേഽർച്ചിതേ”

തുടങ്ങിയ പദ്യങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം പ്രകടീകരിച്ചിട്ടുള്ള വ്യാകരണാദി ശാസ്ത്രപാണ്ഡിത്യം ആരേയും ആശ്ചര്യപരതന്ത്രരാക്കുവാൻ മതിയാകുന്നതാണ്. “ഏകശ്ശബ്ദസ്സമ്യഗ്ജ്ഞാതസ്സുഷ്ഠു പ്രയുക്തഃസ്വർഗ്ഗേ ലോകേ കാമധുഗ്ഭവതി” എന്ന മഹാഭാഷ്യകാരന്റെ മതം അംഗീകാര്യമാണെങ്കിൽ പരസ്സഹസ്രം പദങ്ങൾ അത്തരത്തിൽ പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ള ഭട്ടതിരിക്ക് എത്രമേൽ സ്വർഗ്ഗസുഖം ആ പദങ്ങൾ നല്കിയിരിക്കയില്ല. ഭട്ടതിരിയുടെ ഭൂമിശാസ്ത്രജ്ഞാനത്തിനു രാജസൂയത്തിലെ “പാണ്ഡ്യഃ പാടീരകൂടാൻ മരിചപുരുചയാൻ കേരളഃ” എന്ന ശ്ലോകം സാക്ഷി നില്ക്കുന്നു. ആ മഹാമഹത്തിന്നു പാണ്ഡ്യരാജാവു ചന്ദനവും കേരളേശ്വരൻ നല്ലമുളകുമാണത്രേ ഉപായനീകരിച്ചത്. പലപ്പോഴും ഒരൊറ്റ വിശേഷണംകൊണ്ടു മഹാകവി പ്രകൃതത്തിന് അനിർവചനീയമായ ഔജ്ജ്വല്യം ഉളവാക്കുന്നു. ശിശുപാലനെ ‘രുക്മിണീകുചപദാങ്കിതേ മാധവോരസി ശരംകിരൻ’ എന്നു വർണ്ണിക്കുന്ന മഹാകവിയുടെ മർമ്മജ്ഞതയ്ക്കു ആരുതന്നെ അഞ്ജലീബന്ധം ചെയ്യുകയില്ല? കേവലമായ മാധവോരസ്സിനോടല്ല ചേദിരാജാവിനു ക്രോധം; പിന്നെയോ? അതുതാൻ പാണിഗ്രഹണം ചെയ്യാൻ ആറ്റു നോറ്റിരുന്ന രുക്മിണിയുടെ കുചപദത്താൽ അങ്കിതമാകുകനിമിത്തമാണ്.

11 പ്രബന്ധങ്ങളിലെ കഥാവസ്തു

ഇതിഹാസാന്തർഗ്ഗതങ്ങളോ പുരാണാന്തഃപാതികളോ അല്ലാത്ത കഥകൾ ഭട്ടതിരിവളരെ അപൂർവ്വമായി മാത്രമേ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളൂ. ഒരു ദ്രുതകവിതയായ സ്വാഹാസുധാകരത്തിലെ പ്രതിപാദ്യംപോലും സ്വകപോലകല്പിതമല്ല. അഷ്ടമീചമ്പുവും കോടിവിരഹവും മാത്രമേ ഈ സാധാരണനിയമത്തിനു വ്യത്യസ്തമായി കാണുന്നുള്ളൂ. വൈക്കത്തു പെരുംതൃക്കോവിൽ ക്ഷേത്രത്തിൽ ആഘോഷിച്ചുവരുന്ന വൃശ്ചികമാസത്തിലെ അഷ്ടിമീമഹോത്സവത്തെ അധികരിച്ചു രചിച്ചിട്ടുള്ള അതിമധുരമായ ഒരു പ്രബന്ധമാണ് അഷ്ടമീചമ്പു. ശൃംഗാരകേതുവിന്റെ പുത്രനായ സംഗീതദേശികനെന്ന വിദ്യാധരൻ ദേവേന്ദ്രനെ പ്രസ്തുത മഹോത്സവം വർണ്ണിച്ചുകേൾപ്പിക്കുന്നു എന്നാണ് മഹാകവിയുടെ കഥോപക്രമം. “ഭസ്മനിഷേധം” എന്നു ശൈവമതദൂഷകമായി ഒരു ഗ്രന്ഥം ഭട്ടതിരി നിർമ്മിച്ചു എന്നും തന്നിമിത്തം ഉദരരോഗത്തിനു വിധേയനായി എന്നും അതിന്റെ ഉപശാന്തിക്കുവേണ്ടിയാണ് പ്രസ്തുത കൃതി രചിച്ചതെന്നും ചിലർ പറയുന്നതു യുക്തിയുക്തമായി തോന്നുന്നില്ല. ഭസ്മനിഷേധം കണ്ടുകിട്ടുന്നതുവരെ അത്തരത്തിൽ ഒരു ഐതിഹ്യം വിശ്വസിക്കുവാൻ മനസ്സു വരുന്നുമില്ല. ഭട്ടതിരി അഷ്ടമീമഹോത്സവം സന്ദർശിച്ച കാലത്ത് അവിടെ വാണിജ്യത്തിനായി വന്നുചേർന്നിരുന്ന ചെട്ടികളെ ഇങ്ങനെ വർണ്ണിക്കുന്നു:

> “...അതിസൂക്ഷ്മതരധവളതരാംബരനിർമ്മിതോഷ്ണീഷപടൈഃ, അതിസുഭഗപടീരവിരചിതോർദ്ധ്വപുണ്ഡ്രമണ്ഡിത ഫാലസ്ഥലൈഃ, കർണ്ണാവലംബിതസുവർണ്ണകുണ്ഡലരത്നഗണ ശ്രേണീകിരണച്ഛുരണാരുണകപോലമൂലൈഃ, പരിസരദംഗുലീയകരത്നമയൂഖതല്ലജോല്ലസിതകരപല്ലവൈഃ, സർവാംഗീണപ്രസൃമരഘനസാരമൃഗമദാദിബഹളാമോദവിഭവ വിശദവ്യാഖ്യാതനിരതിശയസൗഖ്യാനുഭൂതിഭിഃ, പ്രഥമം ദൃഷ്ടിതുലയൈവക്രേതാരം ജനം തുലയിത്വാ പശ്ചാത്തദീപ്സിതം ദ്രവിണം തുലാമാരോപയദ്ഭിഃ, ‘അയി ഭദ്ര! ഇതസ്താവദാഗമ്യതാം; അസ്മാദൃശാമാപണസ്ഥലീ കിമപി സനാഥീക്രിയതാം; കഥമനാസീനോ ഭവാനസ്മാനാകുലയതി; ഇഷ്ടാനി സർവാണ്യഭിധീയന്താം; നഹ്യസ്മാദൃശാ യുഷ്മാദൃശാൻ ദൃഷ്ട്വാ ലാഭച്ഛേദാൻ ഗണയന്തി; സ്വപ്നേപി ന വഞ്ചനാം സഞ്ചിന്തയാമോ; മിഥ്യാവചനസ്യ കഥാമപി ന ജാനീമഃ; അയമേവ ഖല്വസ്മാദൃശാം പരമോ ലാഭഃ യദ്ഭവാദൃശൈസ്സഹ വാണിജ്യകർമ്മ ക്രിയേത, ന പുനർദ്രവിണലാഭഃ’ ഇത്യാദിഭിരതിമധുരൈർവചനൈസ്സമസ്തജനചിത്താനി വിലോഭയദ്ഭിർവിവിധധനഭൂയിഷ്ഠൈഃ ശ്രേഷ്ഠിഭിരധിഷ്ഠിതൈകദേശേഷു”. എന്തൊരു മർമ്മസ്പൃക്കായ ഫലിതധോരണി!
>
> “അയി തന്തുധാരിൻ! ഇതസ്താവദേഹി; ബ്രൂഹി വേദവാക്യാനി; കഥയ ച സിദ്ധാന്തരഹസ്യം. കതി വാദാനി? രക്തോ വാ ശ്വേതോ വാ ഭവതി മോക്ഷഃ? ക്വ നു തേ തച്ചക്ഷുര്യേ ന പരം ബ്രഹ്മ പശ്യസി” എന്നിങ്ങനെ നിന്ദാകന്ദളിതങ്ങളായ വാക്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു വൈദികജനങ്ങളെ പരിഹസിക്കുന്ന പാതിരിമാരേയും “വിവർത്തമിവ പുഷ്കലാവർത്തകാനാം, പരിണാമമിവ കുലഗിരീണാം, വിഭ്രമസർവസ്വമിവാഭ്രമുവല്ലഭസ്യ, ജന്മാന്തരമിവ ദിങ്മാതംഗാനാം, വ്യത്യാസമിവാഞ്ജന ശൈലസ്യ”

എന്നും മറ്റും വൈക്കത്തെ ചന്ദ്രശേഖരനാനയേയും മഹാകവി സമഞ്ജസമായി വർണ്ണിക്കുന്നു.

12 കോടിവിരഹം

മഴമംഗലത്തിന്റെ കൊടിയവിരഹം എന്ന മണിപ്രവാള ചമ്പുവിനെ അനുകരിച്ചു ഭട്ടതിരി സംസ്കൃതത്തിൽ രചിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു പ്രബന്ധമാണു് കോടിവിരഹം. അതു മഴമംഗലത്തു നാരായണൻനമ്പൂരിയുടെ കൃതിയാണെന്നു് ഒരു പക്ഷാന്തരമുണ്ടു്. അതിനോടു ഞാൻ യോജിക്കുന്നില്ല. അതിലെ കഥാനായകൻ ശൃംഗാരകേതു എന്ന ബ്രാഹ്മണനും നായിക ശൃംഗാരചന്ദ്രികയുമാകുന്നു. രണ്ടുപേർക്കും പരസ്പരം രൂപാമൃതത്തിന്റെ ശ്രോത്രാഞ്ജലിപാനം കൊണ്ടുതന്നെ അനുരാഗം അങ്കുരിക്കുകയും കാത്യായനീക്ഷേത്രത്തിൽ ഒരു ഉത്സവകാലത്തു അന്യോന്യമുള്ള സന്ദർശനത്തിനുമേൽ അതു പ്രവൃദ്ധമാകുകയും ചെയ്യുന്നു. പിന്നീടു് അവർ ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരായിത്തീർന്നു ദാമ്പത്യസുഖം അനുഭവിക്കവേ, നായിക സ്വപ്നത്തിൽ നായകന്റെ പരസ്ത്രീസംഭോഗം കണ്ടു് അതു സത്യമാണെന്നു വിശ്വസിക്കുകയും തൽഫലമായി നായകനെ ബഹിഷ്കരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അങ്ങനെ തമ്മിൽ പിരിഞ്ഞ ദമ്പതികൾക്കു തദനന്തരം വന്നുചേരുന്ന ഘോരമായ വിരഹതാപമാണു് പ്രധാനമായ പ്രതിപാദ്യാംശം. വർഷകാലത്തെ ഒരു രാത്രിയിൽ നായികാനായകന്മാർ ദുസ്സഹമായ വിയോഗദുഃഖം അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടു സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ അവർക്കു് ആകസ്മികമായി പുനസ്സമാഗമമുണ്ടാകുന്നു. വിഭീതവിഹാര (താന്നിപ്പള്ളി) ത്തിലെ ആഢ്യൻനമ്പൂരിയുടെ അപേക്ഷയനുസരിച്ചാണു് ഭട്ടതിരിപ്രസ്തുത കാവ്യം നിർമ്മിച്ചതു് എന്നൊരു മാതൃകാഗ്രന്ഥത്തിൽ കാണുന്നു. ആകെക്കൂടി ഭട്ടതിരി അഷ്ടമീചമ്പുവിൽ ആ കാവ്യത്തെപ്പറ്റി

> “സന്തസ്സന്തന്യമാനാമിഹ സപദി മയാ
>   ഗദ്യപദ്യസ്വരൂപാ-
> മാസ്വാദ്യാസ്വാദ്യ വാണീം ഗളദമൃതരസാം
>   സന്തു സന്തുഷ്ടചിത്താഃ
> ഫുല്ലന്മല്ലീലതായാ ഇവ മൃദുപവന-
>   സ്യന്ദനാന്ദോളിതായാ
> മന്ദം മന്ദം സ്രവന്തീം മധുരസലഹരീം
>   പുഷ്പതഷ്ഷൾപദൗഘാഃ”

എന്ന പദ്യത്തിൽ ചെയ്തിരിക്കുന്ന പ്രശംസ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സകല പ്രബന്ധങ്ങൾക്കും ഒന്നുപോലെ വ്യാപിപ്പിക്കാവുന്നതാണു്.

13 ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങൾ, സൂക്തശ്ലോകങ്ങൾ

സ്രഗ്ദ്ധരാവൃത്തത്തിൽ ഭട്ടതിരി ഋഗ്വേദത്തിലെ എട്ട് അഷ്ടകങ്ങളിലുമുള്ള സൂക്തങ്ങളുടെ വർഗ്ഗസംഖ്യ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന ഒരു കൃതിയാണ് ഇത്. ആകെ ഒൻപതു ശ്ലോകങ്ങളേ ഉള്ളൂ. ഒന്നാമത്തെ ശ്ലോകം സംഖ്യകളെ കാണിക്കുന്ന അക്ഷരങ്ങളുടെ വിവരണമാണ്. ബാക്കിയുള്ളവ ക്രമേണ എട്ട് അഷ്ടകങ്ങളേയും പരാമർശിക്കുന്നു. കടപയാദിക്രമം തന്നെയാണ് ഭട്ടതിരി ഇതിൽ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നതെങ്കിലും 'ന' ശൂന്യത്തിനു പകരം പത്തിനേയും 'ക്ഷ' ആറിനു പകരം പന്ത്രണ്ടിനേയും 'ള' ഒൻപതിനേയും സൂചിപ്പിക്കുന്നു. 'പ്ര' എന്ന അക്ഷരം കൊണ്ടു രണ്ടു വർഗ്ഗങ്ങളുള്ള സൂക്തദ്വയത്തെ നിർദ്ദേശിയ്ക്കുന്നു. 'ത' ഒരധ്യായത്തിന്റെ അവസാനത്തെ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നു. ഋഗ്വേദത്തിൽ ആകെ 1017 സൂക്തശ്ലോകങ്ങളും പത്തു മണ്ഡലങ്ങളും എട്ട് അഷ്ടകങ്ങളും ഓരോ അഷ്ടകത്തിലും എട്ട് അധ്യായങ്ങളും എല്ലാ അധ്യായങ്ങളിലുംകൂടി 2006 വർഗ്ഗങ്ങളുമാണല്ലോ ഉള്ളത്. ചില സൂക്തങ്ങൾക്ക് ഒന്നും മറ്റു ചിലതുകൾക്ക് ഒന്നിലധികവും വർഗ്ഗങ്ങളുണ്ട്. ആദ്യത്തെ രണ്ട് ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കാം:

"നത്വാ വിഘ്നേശ്വരാദീൻ കഥമപി ച മയാ
 കഥ്യതേ വ്യഞ്ജനോക്ത്യാ
സൂക്താനാം വർഗ്ഗസംഖ്യാ സ്ഫുടമിഹ തു തകാ-
 രോക്തിരദ്ധ്യായപൂർത്തൗ
യുക്താദ്യം തുല്യസൂക്താന്യപദിശതു ഭവേ-
 ദ്ദ്വാദശോക്തൗ ക്ഷകാരഃ
പ്രേതി സ്യാദ്ദ്വിദ്വികോക്തൗ ഭവതു ച ദശസം-
 ഖ്യാഭിധായീ നകാരഃ.

പ്രോദ്രേകാദ്ഗീതരുപേവിമലവരഗിരാ
 പൂർവഗീതേഗുരുരോ
ഭാർഗ്ഗശ്രീഗൗരിഗുപ്ലാഖിലപുരഗഗുരു
 പ്രേര്യഖേര്യാഗതാഗാഃ
ഖേലേഷ്ടാഭ്രാഡ്യരാഗോത്തരപടുഭിരുരു
 വ്യാപ്രമൈവാഖിലാപ്ലൈഃ
പ്രേഡ്യാവിപ്രപ്രവര്യൈരുരുരയമതിഭീ
 രുപിണീമേഗ്രഗാസ്ത്താൽ"

ആദ്യത്തേതൊഴികെയുള്ള എട്ടു ശ്ലോകങ്ങൾക്കും ദേവീപരമായിക്കൂടി അർത്ഥകല്പന ചെയ്യാവുന്നതാണെന്നു പറയുമ്പോളാണ് മഹാകവിയുടെ വിശ്യവചസ്സ്വത്തിനു നാം അനന്തകോടി നമസ്കാരം ചെയ്യേണ്ടിവരുന്നത്.

14 ആശ്വലായനക്രിയാക്രമം

ഭട്ടതിരിക്കു ശ്രൗതവിഷയകമായുള്ള പാണ്ഡിത്യപ്രകർഷം പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥത്തിൽ പ്രത്യക്ഷീഭവിക്കുന്നു.

> “പ്രണമ്യ ശ്രീഗുരൂൻ ഭക്ത്യാ ശൗനകഞ്ചാശ്വലായനം
> തൽപ്രോക്തഗൃഹ്യകർമ്മാണി ശ്ലോകൈർവക്ഷ്യാമി
> കാനിചിൽ”

എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ ശൗനകനാലും ആശ്വലായനനാലും പ്രോക്തങ്ങളായ ഗൃഹ്യവിധികളെ ഗ്രന്ഥത്തിൽ സംഗ്രഹിക്കുന്നതായി അദ്ദേഹം നമ്മെ ഗ്രഹിപ്പിയ്ക്കുന്നു. ആരംഭത്തിൽ ചന്ദനക്കാവിലെ ഗണപതി, വിഷ്ണു ഈ ദേവന്മാരെയും തിരുനാവായിലെ വിഷ്ണുവിനേയും വന്ദിക്കുന്നുണ്ട്. ആ വന്ദനശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അവയിൽ അത്രയ്ക്കുമാത്രം മഹാകവിയുടെ വ്യക്തിമുദ്ര പതിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

> “ബധ്നീമശ്വിത്തബന്ധം കളഭവരമുഖം
> ധാമ പാടീരവാടീ-
> ക്ഷേത്രേ വാസ്തവ്യമേതത്ത്രിഭുവനജനന-
> ത്രാണസംഹാരദക്ഷം
> ശശ്വന്നിശ്രേയസായ സ്മൃതനിജചരണാം-
> ഭോജനിശ്ശേഷലോക-
> ശ്രേയസ്യാകല്പവൃക്ഷപ്രകടിതകരുണാ-
> കന്ദളശ്രീകടാക്ഷം.
>
> ചതുർദ്ദോഷ്ണേ കോഷ്ണസ്തനഭരരമാലിംഗനസുഖ-
> പ്രഹൃഷ്യദ്രോമ്ണേഽസ്മൈ ത്രിഭുവനപരിത്രാണപടവേ
> പടീരാരാമേഽമും ജനമന്വജിഘ്വക്ഷൈവ വസതേ
> നമസ്തസ്മൈ ധാമ്നേ വിസ്മരഹഃകൗസ്തുഭയുജേ.
>
> കസ്മൈചിദ്വിശ്വസർഗ്ഗസ്ഥിതിവിലയപരി-
> ക്രീഡനോദ്യന്മഹിമ്നേ
> ശ്രീനാവാക്ഷേത്രധാമ്നേ മഹിതനവയതീ-
> ന്ദ്രാർച്ച്യാമാനായ ധാമ്നേ
> കുർവേ ഗോവിന്ദനാമ്നേ ഗളഭൃതവനമാ-
> ലാഢ്യദാമ്നേ നമോഽസ്മൈ
> ധ്വസ്തസ്മാർത്താധിഭൂമ്നേ പ്രണതസുരശിരോ-
> രത്നദീപ്താംഘ്രിസീമ്നേ.”

15 പ്രക്രിയാസർവ്വസ്വം

ഭട്ടതിരി പ്രക്രിയാസർവസ്വമെന്ന മഹനീയമായ വ്യാകരണഗ്രന്ഥം നിർമ്മിച്ചതു പൂരാടം തിരുനാൾ ചെമ്പകശ്ശേരി മഹാരാജാവിന്റെ ആജ്ഞ അനുസരിച്ച് അമ്പലപ്പുഴയിൽ വെച്ചാണെന്നു മുൻപു പ്രസ്താവിച്ചുവല്ലോ. ആ ആജ്ഞ താഴെ കാണുന്ന വിധത്തിലായിരുന്നു:

“സോ/ഥ കദാചന രാജാ സ്വഗുണൈരാകൃഷ്യ സന്നിധിം
 നീതം
ശ്രീമാതൃദത്തസൂനും നാരായണസംജ്ഞമശിഷദവനിസുരം.

വൃത്തൗ ചാരു ന രൂപസിദ്ധികഥനം; രൂപാവതാരേ പുനഃ
കൗമുദ്യാദിഷു ചാത്ര സൂത്രമഖിലം നാസ്തേവ്യ; തസ്മാത്ത്വയാ
രൂപാനീതിസമസ്തസൂത്രസഹിതം സ്പഷ്ടം മിതം പ്രക്രിയാ-
സർവസ്വാഭിഹിതം നിബന്ധനമിദം കാര്യം മദുക്താധ്വനാ.

ഇഹ സംജ്ഞാ പരിഭാഷാ സന്ധിഃ
 കൃത്തദ്ധിതാസ്സമാസാശ്ച
സ്ത്രീപ്രത്യയാസ്സുബർത്ഥാഃ സുപാം
 വിധിശ്ചാത്മനേപദവിഭാഗഃ
തിങപി ച ലാർത്ഥവിശേഷാഃ സനന്തയങ്യങ്ലുകശ്ച
 സുബ്ധാതുഃ
ന്യായോ ധാതുരുണാദിശ്ഛാന്ദസമിതി സന്തു വിംശതിഃ
 ഖണ്ഡാഃ

ഇതീരിതോ ഭൂപതിനാമുനാ പുനഃ
ക്ഷണേ ക്ഷണേ ശിക്ഷിതരീതികൗശലഃ
അസാദ്ധ്യവസ്തുന്യപി സ പ്രവൃത്തവാൻ
മഹാർണ്ണവേ പോത ഇവാനിലാശ്രയാൽ.

അയമച്യുതഗുരുകൃപയാ പാണിനികാത്യായനാദികാരുണ്യാൽ
യത്നഃ ഫലപ്രസൂസ്സ്യാൽ കൃതരാഗരസോ/ദ്യ
 ശബ്ദമാർഗ്ഗജുഷാം”

കാശികാവൃത്തിയിൽ രൂപസിദ്ധി ചാരുവായി കഥിക്കപ്പെടാത്തതിനാലും രൂപാവതാരത്തിലും പ്രക്രിയാകൗമുദിയിലും പാണിനിയുടെ എല്ലാ സൂത്രങ്ങളും പരാമർശിക്കപ്പെടാത്തതിനാലും രൂപങ്ങളെ ആനയിക്കുന്നതും സകല പാണിനീസൂത്രങ്ങളേയും സ്പർശിക്കുന്നതും സുസ്പഷ്ടവും മിതവുമായ ഒരു പുതിയ വ്യാകരണം താൻ ഉപദേശിക്കുന്ന രീതിയിൽ നിർമ്മിക്കണമെന്നാണ് രാജാവു അനുശാസിച്ചത്. ഒടുവിൽ ഉദ്ധൃതമായ പദ്യത്തിന്റെ തൃതീയപാദത്തിൽ ഗ്രന്ഥം ആരംഭിച്ചതും ചതുർത്ഥപാദത്തിൽ അവസാനിച്ചതുമായ ദിവസങ്ങളുടെ കലിദിനസൂചന ഉണ്ട്. അവ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന കാലമേതെന്നു മുൻപു പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. പൂർവസൂരികളുടെ അനവധി ഗ്രന്ഥങ്ങൾ സർവസ്വനിർമ്മിതിയിൽ ഭട്ടതിരിക്കു സഹായകമായിട്ടുണ്ട്.

“വൃത്തിം തദ്ധരദത്തരാമവിവൃതീ ഭാഷ്യാദികം കൗമുദീം
തദ്വ്യാഖ്യാമപി ധാതുവൃത്തിയുഗളം ദൈവഞ്ച കല്പദ്രുമം
ഭോജോക്തിദ്വയദണ്ഡനാഥവിവൃതീ ഭട്ട്യാദികാവ്യത്രയം
തിസ്രശ്ചാമരകോശനാമവിവൃതീഃ സംപ്രേക്ഷ്യ
 സംക്ഷിപ്യതേ.”

എന്നു കൃൽഖണ്ഡത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ അദ്ദേഹം ഉപന്യസിക്കുന്നു. കേരളീയവൈയാകരണന്മാരിൽ അദ്ദേഹം വാസുദേവവിജയകാരനായ പട്ടത്തു ഭട്ടതിരിയേയും സുഭദ്രാഹരണകാരനായ നാരായണനേയും സർവപ്രത്യയമാലാകാരനായ ശങ്കരനേയും സ്മരിക്കുന്നു. മുനിത്രയൈകശരണനായി അദ്ദേഹം വ്യാകരണത്തെ പ്രപഞ്ചനം ചെയ്യുവാൻ ഒരുങ്ങിയില്ല. മറ്റു വിഷയങ്ങളിലെന്നപോലെ ആ ശാസ്ത്രത്തിലും പല പൂർവമതങ്ങളേയും പ്രമാണത്വേന അംഗീകരിച്ചിരുന്ന സരസ്വതീകണ്ഠാഭരണകാരനായ ഭോജരാജാവിനെ അദ്ദേഹം പല അവസരങ്ങളിലും അനുഗമിച്ചു. “ദ്വന്ദ്വഃ കലഹയുഗ്മസമാസാദിഷ്വിതി ച ഭോജഃ” എന്നുംമറ്റും അദ്ദേഹത്തെ നാമഗ്രഹണം ചെയ്തു ആദരിക്കുന്ന അവസരങ്ങൾ അനേകമുണ്ട്. മഹാകവി പ്രയോഗങ്ങളേയും അദ്ദേഹം ത്യാജ്യകോടിയിൽ തള്ളിയില്ല.

“വിശ്രാമസ്യാപശബ്ദത്വം വൃത്ത്യുക്തം നാദ്രിയാമഹേ,
മുരാരി ഭവഭൂത്യാദീനപ്രമാണീകരോതി കഃ?
വിശ്രാമശാഖിനം വാചാം വിശ്രാമോ ഹൃദയസ്യ ച
വിശ്രാമഹേതോരിത്യാദി മഹാന്തസ്തേ പ്രയുഞ്ജതേ”

എന്ന് അദ്ദേഹം പറയുന്നു. മുരാരിയോടു തനിക്കു യോജിക്കുവാൻ നിവൃത്തി കാണാത്ത ഘട്ടത്തിൽപ്പോലും

“അനർഘരാഘവാദ്യാങ്കേ സ്വാഹാകാരമിതീരിതം
പഞ്ചികാപി തഥൈവാഹ ന ജാനേ മഹതാം മതിം.”

എന്നു തനിക്കുള്ള അഭിപ്രായത്തെ അത്യന്തം സങ്കോചത്തോടു കൂടിയേ ആവിഷ്കരിക്കുന്നുള്ളു. ഭട്ടതിരിക്കു നൈസർഗ്ഗികമായുള്ള വിനയാതിശയം അദ്ദേഹം പ്രസ്തുതകൃതിയിലും അവിടവിടെ പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. കൃൽഖണ്ഡത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ

“ഗഹനതരഗ്രന്ഥാർത്ഥാനതിവിതതാൻ വീക്ഷ്യ മംക്ഷു
 സംക്ഷിപതാ
സ്ഖലിതമപി സംഭവേന്നസ്തത്ര തു വിബുധാ
 വിമത്സരാശ്ശരണം”

എന്നും സുബർത്ഥഖണ്ഡത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ

“സ്വനിർമ്മിതത്വപ്രണയാവഗുണ്ഠിത-
സ്സ്വകാവ്യദോഷം ന ബുധോപി പശ്യതി
അതോത്ര സൂരീൻ ഗുണദോഷവേദയാൻ
മദുക്തിസംശോധനകാര്യമർത്ഥയേ”

എന്നും അദ്ദേഹം അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നു. താൻ നവീനമായി ഒരു മതവും ആവിഷ്കരിക്കുന്നില്ലെന്നും പൂർവമതങ്ങളെ ചർച്ചചെയ്തു നല്ലതിനെ സ്വീകരിക്കുന്നേയുള്ളൂ എന്നും സ്ത്രീപ്രത്യയഖണ്ഡത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ പറയുന്നു:

“ന കിഞ്ചിദത്ര സ്വകപോലകല്പിതം
ലിഖാമി ശാസ്ത്രേ ക്വചിദീക്ഷിതം വിനാ
അനേകഥാ യത്ര പുരാ വിദാം മതം
മനോഹരം തത്ര പരം ഗ്രഹിഷ്യതേ.”

മിതമെന്നും സ്പഷ്ടമെന്നും രണ്ടു വാക്കുകൾ രാജാവ് ഉച്ചരിച്ചു എങ്കിലും അവയുടെ അപ്രായോഗികതയെ ആചാര്യൻ തദ്ധിതഖണ്ഡത്തിന്റെ പരിസമാപ്തിയിൽ,

“സംക്ഷേപാതിശയേപി വാച്യബഹുതാഹേതോരഭൂദ്വിസ്തരഃ
സ്പഷ്ടത്വേപി കൃതേ സ്വഭാവഗഹനാ ഭാഗാ മനാഗസ്ഫുടാഃ
ഏവം വ്യക്തിമിയാൻ പദാർത്ഥ ഇയതാ ഗ്രന്ഥേന
 യാതോയമി-
ത്യേവം യോ വിമൃശേൽ സ ഏവ കലയേദസ്മിൻ നിബന്ധേ
 ഗുണാൻ”

എന്ന പദ്യത്തിൽ വിശദീകരിക്കുന്നു. താഴെക്കാണുന്ന പദ്യങ്ങൾ യഥാക്രമം ന്യായഖണ്ഡത്തിന്റെ ഒടുവിൽ ഘടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു:

“ന സർവം സർവസ്യ പ്രിയമപി ഭവേദപ്രിയമപി
ക്വചിൽ കേചിൽ കിഞ്ചിദ്ദധതി യദി, സാർത്ഥാ മമ കൃതിഃ
ന വാ ഗൃഹ്ണന്ത്യന്യേ തദപി പദപീയൂഷലഹരീ-
പരിക്രീഡാനന്ദഃ ഫലമിദമിദാനീം മമ ന കിം?”

ന്യായഖണ്ഡത്തോടുകൂടി പൂർവഭാഗമവസാനിക്കുന്നു.

വൃത്തൗ നാനാപ്രമാദാ വിവൃതിഷു കഥിതാ
 മാധവാദ്യൈശ്ച സർവം
വ്യാഖ്യായാഖ്യായി ദോഷോ ബഹുലമഘടിതം
 പ്രക്രിയാകാവ്യവൃത്തൗ
നാമവ്യാഖ്യാസ്വനന്തം കില തദിഹ മഹാ-
 കോവിദൈരപ്യവർജ്ജ്യാ
വിഭ്രാന്തിശ്ചേൽ കൃശാഭ്യാസിനി കൃശധിഷണേ
 മാദൃശേ കിന്തു വാച്യം?”

ഭട്ടതിരിക്കു വിദ്വാന്മാരിൽനിന്നു വേണ്ടത്ര പ്രോത്സാഹനം ലഭിച്ചില്ല എന്നു സുബ്വിധിഖണ്ഡത്തിന്റെ അവസാനത്തിലുള്ള താഴെക്കാണുന്ന പദ്യം വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നു:

“വിദ്വാംസോ വിദിതം ഹി സർവമിതി ന ദ്രക്ഷ്യന്തി മന്ദാഃ
 പുനഃ
പ്രാരബ്ധ്യാധികമാർഗദർശനപരിഭ്രാന്താ വിരമ്യന്തി ച
അന്യേ മത്സരിണഃ കഥാമപി ച നോ
 കുര്യുഃകിമേതൈഃക്ഷതം?
യന്മദ്ബുദ്ധിവിശുദ്ധയേ നരപതേർമ്മോദായ ചേദം കൃതം”

തന്റെ ബുദ്ധിവിശുദ്ധിക്കും രാജാവിന്റെ പ്രീതിക്കുമായി താൻ ആ ഗ്രന്ഥം നിർമ്മിക്കുന്നു എന്നുള്ളതാകുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമാധാനം. ഭട്ടതിരി കൃഷ്ണാർപ്പണമായാണ് പൂർവഭാഗം അവസാനിപ്പിക്കുന്നത്. “കർമ്മ മേ തദ്ഭ്രയാൽ കൃഷ്ണാർപ്പണം, മേ ഭവതു ച സതതം ധീരഘോരേഃ കഥായാം” എന്നും

“ആസ്താമന്യദിഹാർത്ഥശബ്ദപടലീസഞ്ചിന്തനാദിക്രിയാ
ശബ്ദവ്യാകൃതിജന്മ പുണ്യനിവഹം പാപഞ്ച വാഗ്ദോഷജം
സർവം തൽ പ്രജുഹോമി നന്ദതനയേ
 മന്ദസ്മിതാർദ്രാനനേ
പൂർണ്ണബ്രഹ്മണി ഋർണ്ണമേഷ കരുണാസിന്ധുർമ്മയി
 പ്രീയതാം”

എന്നും അദ്ദേഹം പ്രസ്താവിക്കുന്നു. ‘ധീരഘോരേഃ കഥായാം’ എന്ന വാചകത്തിൽ കലിസൂചനയില്ല. ഉത്തരഭാഗം ആരംഭിക്കുന്നതു “ദേവനാരായണക്ഷ്മാപശാസനസ്ഥായിനാ മയാധാതവോത്ര വിലിഖ്യന്തേ മാധവോക്തേന വർത്മനാ” എന്ന ശ്ലോകത്തോടുകൂടിയാണ്.

പ്രക്രിയാസർവസ്വത്തിന്റെ മഹിമ വാചാമഗോചരമാകുന്നു. വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് അനായാസമായ ഗ്രഹണത്തിനും സ്മരണത്തിനും പ്രയോജകീഭവിക്കുന്ന അനവധി കാരികകളെക്കൊണ്ട് ആ വാങ്മയം ആമൂലാഗ്രം അലംകൃതമാണ്.

“ഭിദേളിമാനി കാഷ്ഠാനി ശാലയോമീ പചേളിമാഃ
ഛിദേളിമാ ജീർണ്ണരജ്ജുസ്തൃണജാലം ദഹേളിമം.”

‘സ്വയം ഭിദ്യന്തേ’ ഇത്യാദ്യർത്ഥങ്ങളിലുള്ള ഭിദേളിമാദിപദങ്ങളുടെ പ്രയോഗവിഷയത്തിൽ ഈ കാരികകൾ എത്രമാത്രം ഉപയുക്തങ്ങളാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

“രലയോരൈക്യമിച്ഛന്തി കേചിദിത്യാഹ വൃത്തികൃൽ
ഡലയോർബവയോശ്ചാഹുരഭേദം മാധവാദയഃ.
രേഖാ ലേഖാ ജലജഡൗ ബിന്ദുർവിന്ദുരിതി ക്രമാൽ
ഡലയോരുക്തിഭേദസ്തു ളകാരോ നാക്ഷരാന്തരം”

എന്ന കാരികകൾ അവയിൽ പറയുന്ന അക്ഷരങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച് എത്രമാത്രം വ്യൽപാദകങ്ങളാണെന്നും അനുക്തസിദ്ധമാണ്. പ്രക്രിയാകൗമുദീകാരനെ ഭട്ടതിരി പല ഘട്ടങ്ങളിലും ഖണ്ഡിക്കുന്നുണ്ട്. ഭട്ടതിരിയുടെ വ്യാകരണത്തെ അഭിജ്ഞന്മാർ കാവ്യമെന്നു പറയുന്നതു് അത്യുക്തിയല്ല. ഒരു മഹാകവി വൈയാകരണനായാൽ സഞ്ജാതമാകാവുന്ന ഗുണവൈശിഷ്ട്യം മുഴുവൻ പ്രക്രിയാസർവസ്വത്തിനു ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു സമഷ്ടിയായി പറയാം.

“ദേവനാരായണീയം” എന്ന പേരിൽ ധാതുക്കളെപ്പറ്റി പ്രതിപാദിക്കുന്ന ഒരു വ്യാകരണഗ്രന്ഥമുണ്ടെന്നും അതു ദേവനാരായണന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചു രചിച്ചതാണെന്നും അതിന്റെ ഉപക്രമപദ്യം
“ദേവനാരായണക്ഷ്മാപശാസനസ്ഥായിനാ മയാ”
എന്നാരംഭിക്കുന്നുവെന്നും ചിലർ സങ്കല്പിക്കുന്നതു് അബദ്ധമാണ്. അതു പ്രക്രിയാസർവസ്വത്തിലെ ധാതുഖണ്ഡം മാത്രമാകുന്നു എന്നു പ്രസ്താവിച്ചുകഴിഞ്ഞു.

16 സർവസ്വവ്യാഖ്യകൾ

പ്രക്രിയാസർവസ്വത്തിനു രണ്ടു വ്യാഖ്യകൾ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. അവയിൽ ആദ്യത്തേതു നീലകണ്ഠദീക്ഷിതരുടേതാണ്. രണ്ടാമത്തേതു മനോരമത്തമ്പുരാട്ടിയുടെ ഗുരുനാഥനായ ദേശമംഗലത്ത് ഉഴത്തിരവാരിയരുടേതാകുന്നു. നീലകണ്ഠദീക്ഷിതർ ഭട്ടതിരിയുടെ സമകാലികനും ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവിനെ ആശ്രയിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മഹാഭാരതവാചകനായി അമ്പലപ്പുഴെ താമസിച്ചിരുന്ന ഒരു പണ്ഡിതനുമാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുത്തച്ഛൻ രാമചന്ദ്രദീക്ഷിതരും അച്ഛൻ വരദേശ്വരദീക്ഷിതരും ഗുരുക്കന്മാർ ജ്ഞാനേന്ദ്രനും വെങ്കിടേശ്വരദീക്ഷിതരും ജ്യേഷ്ഠൻ മഹാഭാഷ്യപാരഗനായ സുന്ദരേശ്വരദീക്ഷിതരും അമ്മ കാമാക്ഷിയുമാണെന്ന് ആ ഗ്രന്ഥത്തിൽനിന്നറിയുന്നു. 'ലളിതാംബാസ്വരൂപി' യായിരുന്നുവത്രേ വെങ്കിടേശ്വരദീക്ഷിതർ. സ്വദേശം ഏതെന്നറിയുന്നില്ല.

> പദവാക്യപ്രമാണാനാം പാരഗം വിബുധോത്തമം
> രാമചന്ദ്രമഖീന്ദ്രാഖ്യപിതാമഹമഹം ഭജേ.
>
> യദീയസ്മരണാദേവ വിന്ദതേ/ർത്ഥചതുഷ്ടയം
> പിതരം തമഹം വന്ദേ വരദേശ്വരദീക്ഷിതം.
>
> യസ്യ സ്മരണമാത്രേണ ശാസ്ത്രാർത്ഥാനാം പുരഃസ്ഥിതിഃ
> ജായതേ തം ഗുരും വന്ദേ ജ്ഞാനേന്ദ്രം ചിൽസ്വരൂപിണം.
>
> സുന്ദരേശ്വരയജ്വാനം ശേഷാശേഷാർത്ഥവേദിനം
> ഭ്രാതരം പ്രണമാമ്യസ്മൽകാമാക്ഷീം ജനനീമപി.
>
> വെങ്കടേശ്വരയജ്വാനം ലളിതാംബാസ്വരൂപിണം
> ഭാവയേ ഹൃദയേ സമ്യങ്മദഭീഷ്ടാർത്ഥസിദ്ധയേ.
>
> കേരളക്ഷിതിപാലേഷു ദേവനാരായണപ്രഭുഃ
> ദ്വിജരാജസ്സർവശാസ്ത്രധുരീണോസ്തി ഹരിപ്രിയഃ.
>
> തൈഃ കാരിതം പ്രക്രിയായാസ്സർവ്വസ്വം സകലാർത്ഥദം
> തദ്വ്യാഖ്യാനം നീലകണ്ഠദീക്ഷിതേന വിരച്യതേ"

എന്നീ ശ്ലോകങ്ങൾ നോക്കുക. നീലകണ്ഠദീക്ഷിതർ പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥം വ്യാഖ്യാനിച്ചതു പൂരാടം തിരുനാൾ മഹാരാജാവിന്റെ ആജ്ഞ അനുസരിച്ചായിരിയ്ക്കാനിടയുണ്ട്. ഏതായാലും 792-നും 798-നും ഇടയ്ക്കായിരുന്നു ആ വ്യാഖ്യയുടെ ആവിർഭാവമെന്നുള്ളതു നിസ്സംശയമാണ്. ഉഴത്തിരവാരിയരുടെ വ്യാഖ്യയിലെ വന്ദനശ്ലോകങ്ങളാണ് താഴെക്കാണുന്നത്:

> "ചാരണോദ്ഗീതചരണം ദാരണം വിഘ്നഭൂഭൃതാം
> കാരണം ജഗതാമേകം വാരണാസ്യമുപാസ്മഹേ.
> പശ്യന്ത്യാദിസ്വരൂപാ പദകമലജുഷാ-
> മാന്തരധ്വാന്തഹന്ത്രീ
> വീണാകോണാഭിരാമാ ദിവി ദിവിജകുലൈഃ
> സ്തൂയമാനാപദാനാ
> ദേവീദേവാസുരാളീമകുടതടമണീ-
> രാജിനീരാജിതാംഘ്രിഃ
> കല്യാ കല്യാണദാ മേ സതതഗുരുകൃപാ
> മാനസേ ലാലസീതു.
>
> മുനിത്രയപദാംഭോജപരാഗപരമാണവഃ
> വിമലീകുർവതാം ചേതാമുകുരം മുഹുരഞ്ജസാ.
>
> നത്വാ ശ്രീഗുരുപാദാബ്ജം സ്മൃത്വാ സ്മൃത്വാ ച തദ്ഗിരഃ
> പ്രക്രിയാപൂർവസർവസ്വവ്യാഖ്യാസ്മാഭിർവിലിഖ്യതേ."
>
> "ശ്രീബ്രഹ്മദത്തഗുരുപാദകടാക്ഷവീക്ഷാ-
> ദൂരീകൃതാത്മഹൃദയാഖിലകില്ബിഷേണ
> നാരായണേന ലിഖിതാ മതിമദ്ഭിരേഷാ
> ശോധ്യാസ്തു ദോഷസഹിതാ യദി പത്രികാ സ്യാൽ"

എന്ന് ഒരു മാതൃകാഗ്രന്ഥത്തിൽ കാണുന്ന പദ്യത്തിൽനിന്നു ബ്രഹ്മദത്തൻനമ്പൂരിയുടെ ശിഷ്യനായ നാരായണൻനമ്പൂരി ആ വ്യാഖ്യയുടെ ലേഖകനായിരുന്നു എന്നു മാത്രം കരുതിയാൽ മതിയാകുന്നതാണ്. ഉഴത്തിരവാരിയർ മുൻപറഞ്ഞ നീലകണ്ഠദീക്ഷിതരുടേയും രാമഭദ്രദീക്ഷിതരുടേയും ശേഖരകാരനായ നാഗേശഭട്ടന്റേയും പംക്തികൾ ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി മേലും ഒരവസരത്തിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നതാണ്. മഹാമഹോപാദ്ധ്യായ കിള്ളിമംഗലത്തു നാരായണൻനമ്പൂരിയും സർവസ്വത്തിൽ ആദ്യം കുറേ ഭാഗം വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്. മനോരമത്തമ്പുരാട്ടിയുടെ ശിഷ്യൻ ദേശമംഗലത്തു കൃഷ്ണവാരിയർ സർവസ്വത്തിലെ കാരികകൾക്കു ടീക രചിച്ചിട്ടുള്ളതായും അറിയാം.

17 ധാതുകാവ്യം

പട്ടത്തു വാസുദേവഭട്ടതിരിയുടെ അഞ്ചു സർഗ്ഗങ്ങളട ങ്ങിയ വാസുദേവവിജയമെന്ന കാവ്യത്തെപ്പറ്റി ആ പൂർ വാചാര്യൻ പ്രതിപാദിക്കാത്തതിനാൽ ഭട്ടതിരി അതി ലെ ഇതിവൃത്തംതന്നെ തുടർന്നുകൊണ്ടു മൂന്നു സർഗ്ഗങ്ങ ളിൽ ധാതുകാവ്യം നിർമ്മിച്ചു. മാധവാചാര്യരുടെ ധാ തുവൃത്തിയെയാണ് താൻ പ്രമാണീകരിയ്ക്കുന്നതു് എന്ന് "ഉദാഹൃതം പാണിനിസൂത്രമണ്ഡലം" എന്ന പ്രഥമശ്ലോ കത്തിൽ അദ്ദേഹം വെളിപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. പ്രസ്തുത ശാ സ്ത്രകാവ്യത്തിൽ അക്രൂരന്റെ വ്രജപ്രയാണംമുതൽ കംസ വധത്തോളമുള്ള ഭാഗവതകഥയാണ് പ്രതിപാദ്യം. 248 പദ്യങ്ങളിൽ 1948 ധാതുക്കൾക്കും ആനുപൂർവീക്രമത്തി നു മഹാകവി ഉദാഹരണങ്ങൾ ഘടിപ്പിക്കുന്നു.

> "സ ഗാന്ദിനീഭൂരഥ ഗോകുലൈധിതം
> സ്പർദ്ധാലുധീഗാധിതകാര്യബാധിനം
> ദ്രക്ഷ്യൻ ഹരിം നാഥിതലോകനാഥകം
> ദേധേ മുദാ സ്കുന്ദിതമന്തരിന്ദ്രിയം"

എന്ന രണ്ടാമത്തെ ശ്ലോകത്തിൽ 'ഭൂ സത്തായാം' എന്നതുമുതൽ 'സ്കന്ദി ആപ്രവണേ' എന്നതുവരെയുള്ള ആദ്യത്തെ ഒൻപതു ധാതുക്കൾക്കു് ഉദാഹരണങ്ങൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ധാതുകാവ്യത്തിനു മൂക്കോലക്കാ രായ ചില പണ്ഡിതന്മാർ 'ശ്രീകൃഷ്ണാർപ്പണം' എന്ന ഒരു വ്യാഖ്യാനം രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആ വ്യാഖ്യാനം ഉപക്രമിക്കുന്ന തു് ഇങ്ങനെയാണു്:

> "സ്മരത ഹരേർമ്മധുരതരം മുരളീനിനദാമൃതം ഹി ശബ്ദമയം
> പദയുഗളഞ്ച ഭവാന്യാ മഹിഷാരേർമ്മുക്തിനിലയവാസിന്യാഃ.
> ഗുരുപാദാബ്ജസം സേവാനിതാന്തവിമലാശയൈഃ
> സതീർത്ഥൈരദ്യ ലിഖ്യന്തേ ധാതുകാവ്യാർത്ഥലോചനാഃ"

'ഗുരു' എന്നു് അവർ ഇവിടെ വ്യപദേശിക്കുന്നതു ഭട്ടതിരി യെത്തന്നെയായിരിക്കണം.

> "കംസഹിംസാ പ്രബന്ധാർത്ഥോ വീര്യഭക്ത്യാദയോ
>   രസാഃ
> ത്രിഭിർദ്ദിനൈഃ കൃതം കർമ്മ ത്രിഭിസ്സർഗ്ഗൈശ്ച കഥ്യതേ.
> അക്രൂരയോഗോ യാത്രാദി ചാപച്ഛേദാന്തചേഷ്ടിതം
> മല്ലോദ്യോഗാദി കംസാന്തപര്യന്തം ച ത്ര്യഹേ കൃതം"

എന്നീ ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു മഹാകവി ആ കാവ്യവും മൂ ന്നു ദിവസംകൊണ്ടു രചിച്ചതായി അറിയുന്നു. അക്കാല ത്തു മൂക്കോല അനേകം വിദ്വൽപ്രവേകന്മാരുടെ വാസ സ്ഥാനമായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു ഭ്രമരസന്ദേശത്തിലെ 'ഭംഗ്യാ വ്യംഗ്യാധ്വനി പരിചിതാൻ' ഇത്യാദി പദ്യം സാ ക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു. ധാതുകാവ്യത്തിനു രാമപാണിവാദകൃ തമായും ഒരു വ്യാഖ്യാനമുണ്ടു്. ഭട്ടതിരിയുടെ സുപ്രസിദ്ധ മായ

> "ആരൂഢോ ഗരുഡം ഭുജാന്തതരളശ്രീവന്യമാലാവലിഃ
> ക്ഷ്മാമാന്ദോളിതചാമരാന്തരഗതഃ
>   പ്രോദ്ഗീയമാനോ ƒമരൈഃ
> ചഞ്ചന്മീനസുവർണ്ണകുണ്ഡലധരോ ധാരാധരശ്യാമളഃ
> കാലേ മേ ചരമേ മമാക്ഷിപദവീമായാതു നാരായണഃ."

എന്ന പദ്യം ധാതുകാവ്യത്തിലുള്ളതാണു്.

18 അപാണിനീയപ്രാമാണ്യസാധനം

വ്യാകരണവിഷയത്തിൽ പാണിനി കാത്യായനപതഞ്ജലികൾക്കു മാത്രമല്ല പ്രാമാണ്യം കല്പിക്കേണ്ടതെന്നു പ്രക്രിയാസർവസ്വത്തിൽ ഭട്ടതിരി വെളിപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉൽപതിഷ്ണുത്വം ചോളദേശത്തിലെ ചില വൈയാകരണന്മാർക്ക് അസഹ്യമായിത്തോന്നി. അവരിൽ വൈനതേയൻ എന്നൊരു പണ്ഡിതൻ അദ്ദേഹത്തെ എതിർക്കുകയും സുദർശനൻ എന്ന മറ്റൊരു പണ്ഡിതൻ വൈനതേയമതത്തെ ഖണ്ഡിക്കുകയുംചെയ്തു. ഒടുവിൽ ഭട്ടതിരി അന്നു ചോളദേശത്തിലെ വൈയാകരണാഗ്രണികളായിരുന്ന സോമേശ്വരദീക്ഷിതരേയും യജ്ഞനാരായണദീക്ഷിതരേയും മാധ്യസ്ഥ്യത്തിനു ക്ഷണിച്ചു. ഗദ്യപദ്യാത്മകമായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആ മനോഹരങ്ങളായ ചില പദ്യങ്ങൾ പ്രകൃതത്തിൽ ഉദ്ധർത്തവ്യങ്ങളാണ്. സോമേശ്വരദീക്ഷിതർ കാമദേവൻ എന്നൊരു പണ്ഡിതനെ വാദത്തിൽ ജയിച്ചു. ആ ദീക്ഷിതർ രാഘവയാദവീയം മുതലായ കൃതികൾ നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. യജ്ഞനാരായണദീക്ഷിതർ ഹരിവംശസാരചരിതം മുതലായ കൃതികളുടെ പ്രണേതാവായ ഗോവിന്ദദീക്ഷിതരുടെ സീമന്തപുത്രനും സാഹിത്യരത്നാകരം തുടങ്ങിയ ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ രചയിതാവും കൊല്ലം 791 മുതൽ 825 വരെ തഞ്ജാപുര (തഞ്ചാവൂർ) രാജധാനിയെ അലങ്കരിച്ചു ചോളരാജ്യം ഭരിച്ച സംഗീതസുധാകരാദി വിവിധഗ്രന്ഥനിർമ്മാതാവായ രഘുനാഥനായകന്റെ പ്രധാനമന്ത്രിയുമായിരുന്നു. 800-ആണ്ടിനു മേലാണ് അപാണിനീയപ്രാമാണ്യത്തിന്റെ രചനയെന്ന് ഏകദേശം അനുമാനിക്കാം. ഭട്ടതിരിയുടെ ആശയമെന്തെന്ന് അദ്ദേഹംതന്നെ ഒരു ചെറിയ ഗദ്യത്തിൽ ഉപപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. "ഇന്ദ്രൻ, ചന്ദ്രൻ, കാശകൃത്സ്നൻ, ആപിശലി, ശാകടായനൻ മുതലായ പൂർവാചാര്യന്മാരുടെ വ്യാകരണനിബന്ധങ്ങൾ അപ്രമാണങ്ങളാണെന്നും മുനിത്രയോക്തിക്കുമാത്രമേ പ്രാമാണ്യമുള്ളു എന്നും ചില പണ്ഡിതമ്മന്യന്മാർ കരുതുന്നതു ക്ഷോദക്ഷമമല്ല. ചന്ദ്രാദികൾ അനാപ്തന്മാരാണെന്ന് ആരെങ്കിലും വാദിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതിനുള്ള പ്രമാണം അവർതന്നെ പ്രദർശിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്" എന്നുംമറ്റുമാകുന്നു, മഹാകവിയുടെ വാദഗതി.

> "ദൃഷ്ട്വാ ശാസ്ത്രഗണാൻ പ്രയോഗസഹിതാൻ പ്രായേണ
> ദാക്ഷീസുതഃ
> പ്രോചേ; തസ്യ തു വിച്യുതാനി കതിചിൽ കാത്യായനഃ
> പ്രോക്തവാൻ;
> തദ്ഭ്രഷ്ടാന്യവദൽ പതഞ്ജലിമുനി; സ്തേനാപ്യനുക്തം ക്വചി-
> ല്ലോകാൽ പ്രാക്തനശാസ്ത്രതോപി ജഗദുർവിജ്ഞായ
> ഭോജാദയഃ."

എന്ന് അദ്ദേഹം ഉറപ്പിച്ചു പറയുന്നു. ശങ്കരഭഗവൽപാദർ, മുരാരി, വിദ്യാരണ്യൻ, നൈഷധവ്യാഖ്യാതാവായ വിശ്വേശ്വരൻ, ക്ഷീരസ്വാമി, വന്ദ്യഘടീയസർവാനന്ദൻ മുതലായി പലരും തന്റെ മതത്തെ അനുകൂലിക്കുന്നതായും അദ്ദേഹം ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നു. പ്രസ്തുതക്രോഡപത്രത്തിനു പരപക്ഷഖണ്ഡനമെന്നും പേരുണ്ട്.

> "സുദർശനസമാലംബീ സോഹം നാരായണോധുനാ
> വൈനതേയ! ഭവൽപക്ഷമാക്രമ്യ സ്ഥാതുമാരഭേ.
>
> പാണിന്യുക്തം പ്രമാണം ന തു പുനരപരം
> ചന്ദ്രഭോജാദിശാസ്ത്രം
> കേപ്യാഹുസ്തല്ലഘിഷ്ഠം, ന ഖലു ബഹുവിദാ-
> മസ്തി നിർമ്മൂലവാക്യം,
> ബഹ്വംഗീകാരഭേദോ ഭവതി ഗുണവശാൽ;
> പാണിനേഃ പ്രാക് കഥം വാ
> പൂർവോക്തം പാണിനിശ്ചാപ്യനുവദതി; വിരോ-
> ധേപി കല്പ്യോ വികല്പഃ."
>
> ... ...
>
> "തതോന്യഗ്രന്ഥസന്ദോഹൈർമ്മദുക്താന്യേവ സാധയൻ
> വൈനതേയോ മമാത്യന്തം ബന്ധുരേവേതി ശോഭനം."
>
> ... ...
>
> "ഹേ ശ്രീമച്ചോളദേശപ്രഥിതബുധവരാഃ
> ശബ്ദശാസ്ത്രാന്തരാണാം
> കോപ്യപ്രാമാണ്യമൂചേ; കിമിപി നിഗദിതം
> തത്ര ചാസ്മാഭിരേവം;
> കൗമുദ്യാം ധാതുവൃത്ത്യാദിഷു കഥിതതയാ
> വൈദികാംഗത്വസാമ്യാ-
> ദ്യുഷ്മാകം സമ്മതം സ്യാദിതി ലിഖിതമിദം
> ശോധയധ്വം മഹാന്തഃ.
>
> ശ്രീസോമേശ്വരദീക്ഷിതാഭിധമഹാവിദ്വൽ കുലാഗ്രേസരാ
> മീമാംസാദ്വയശബ്ദതർക്കകുശലാ യുഷ്മാനധ്യക്ഷ്യോന്നതീൻ
> തത്ത്വജ്ഞാൻ കരുണാനിധീൻ പ്രശമിനഃ
> ശ്രുത്വേദമഭ്യർത്ഥയേ
> യൽകിഞ്ചില്ലിഖിതം മയാത്ര, തദിദം സ്വീകാര്യമാര്യാത്മഭിഃ
>
> യുഷ്മാഭിഃഖലു കാമദേവവിജയേ വ്യാലേഖി കക്ഷ്യാക്രമ-
> സ്തം ദ്രഷ്ടും ഭൃശമുത്സുകാ വയമതഃ സംപ്രേഷ്യതാം
> സാംപ്രതം
> യുഷ്മാദൃക്ഷവിചക്ഷണോക്തിപദവീസംപ്രേക്ഷണേന ക്ഷണാ-
>
> ദസ്മാകം ഖലു ബുദ്ധിശുദ്ധിരുദയേദിത്യേഷ തത്രാശയഃ.
> പ്രയുക്തഹേതൗ ഖലു കാമദേവേ
> കൃതോസ്യ ഭംഗഃ പടുദർശനേന;
> സോമേശ്വരാഖ്യാഗ്രഹണസ്യ ചൈതൽ
> സർവജ്ഞഭാവസ്യ ച യുക്തരൂപം.
>
> യുഷ്മദ്വൈദുഷ്യധൂതം ഖലു കടകഭുവി
> ത്രായതേ ഭോഗിരാജം
> വാണീ വേണീവിധൂതാമപി സുരസരിതം
> കങ്കടീകോ ജടായാം
> ഇത്യേവം യജ്ഞനാരായണവിബുധമഹാ-
> ദീക്ഷിതാശ്ശത്രുവർഗ്ഗ
> ത്രാണാദ്ദേവസ്യ തസ്യാപ്യപഹരഥ ധിയാ
> സാധു സാർവജ്ഞ്യഗർവം.
>
> യുഷ്മാസ്വേവ ക്ഷിതീശോ വിപുലനയനിധി-
> സ്തിഷ്ഠതേ രാജ്യദൃഷ്ടൗ
> തിഷ്ഠധ്വേ യൂയമേവ പ്രഥിതബുധജനേ
> സന്ദിഹാനേ സമേതേ
> യുഷ്മഭ്യം തിഷ്ഠതേ കസ്ത്വിദശഗുരുസമാ-
> നോപി യുഷ്മാദൃഗന്യഃ?
> പ്രജ്ഞാലോ! യജ്ഞനാരായണവിബുധമഹാ-
> ദീക്ഷിതാൻ വീക്ഷതേ കഃ?
>
> അസ്വസ്ഥാഃ കേരളസ്ഥാസ്സ്വയമതിമൃദവ-
> സ്തത്ര ചാഹം വിശേഷാൽ
> സർവേ ദൂരപ്രചാരേ ഖലു ശിഥിലധിയഃ
> കിം പുനർദ്ദേശഭേദേ?
> ഏവം ഭാവേപി ദൈവാൽ കുഹചന സമയേ
> കല്യതാ കല്യതേ ചേൽ
> പ്രജ്ഞാബ്ധീൻ യജ്ഞനാരായണവിബുധമഹാ-
> ദീക്ഷിതാനീക്ഷിതാഹേ."

19 മാനമേയോദയം

മാനമേയോദയം എന്ന പൂർവമീമാംസാ ഗ്രന്ഥത്തിലെ മാനപരിച്ഛേദം ഭട്ടതിരിയുടെ കൃതിയാണ്. ആ ഗ്രന്ഥം താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിൽ ആരംഭിക്കുന്നു:

> "ആചാര്യമതപാഥോധൗ ബാലാനപി നിനീഷതാം
> ധീമതാം കോപി ഗോപാലപോതഃ പോത ഇവാസ്തു നഃ.
>
> മാനമേയവിഭാഗേന വസ്തുനാം ദ്വിവിധാ സ്ഥിതിഃ
> അതസ്തദുഭയം ബ്രൂമഃ ശ്രീമൽകൗമാരിലാധ്വനാ."

'ഉഭയം ബ്രൂമഃ' എന്നാണ് ആചാര്യൻ പ്രതിജ്ഞചെയ്യുന്നതെങ്കിലും മാനപ്രകരണം മാത്രമേ അദ്ദേഹം രചിച്ചിട്ടുള്ളു. മേയപ്രകരണം കോഴിക്കോട്ടു മാനവേദരാജാവിന്റെ ആശ്രിതനായിരുന്ന നാരായണപണ്ഡിതന്റെ കൃതിയാണ്. ഭട്ടതിരി കൗമാരിലനാകയാൽ പ്രത്യക്ഷം, അനുമാനം, ശാബ്ദം, ഉപമാനം, അർത്ഥാപത്തി, അഭാവം എന്നീ ആറു പ്രമാണങ്ങളേയും അംഗീകരിക്കുകയും അവയെ ഉപപാദിയ്ക്കുമ്പോൾ പ്രഭാകരാദിമതങ്ങളെ ഖണ്ഡിയ്ക്കുവാൻ വാല്മീകിരാമായണത്തിലെ "രാമ! ഷഡ്യുക്തയോ ലോകേ യാഭിസ്സർവോനുദൃശ്യതേ" എന്ന വാക്യത്തെക്കൂടി ഉദ്ധരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

20 ഉപസംഹാരം

ഇതര കൃതികളെപ്പറ്റി വിസ്തരഭയത്താൽ ഒന്നും പറയണമെന്ന് ഉദ്ദേശിയ്ക്കുന്നില്ല. ഉത്തരരാമചരിതം അഞ്ചു സർഗ്ഗത്തിലുള്ള ഒരു കാവ്യമാണ്. അതിന് ഉത്തരരാഘവീയമെന്നും പേരുണ്ട്. അതിന്റെ കർത്താവു ഭട്ടതിരിയല്ലെന്നും രാമപാണിവാദനാണെന്നും അന്യത്ര ഉപപാദിക്കും. ഭട്ടതിരി ഭാഷയിൽ ഒരു ഗ്രന്ഥവും – ഒരു മുക്തകംപോലും – രചിച്ചിട്ടില്ലെന്നാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. കൂട്ടപ്പാഠകം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതിയാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നതിനു യാതൊരു അടിസ്ഥാനവുമില്ല. ഭാരതവർഷത്തിലെ ഏതു ഗ്രന്ഥകാരനോടും കിടനില്ക്കത്തക്ക വാസനയും വൈദുഷ്യവും വ്യവസായവും ഭട്ടതിരിയ്ക്കുണ്ടായിരുന്നു. മൂന്നു പേരാണ് കേരളസാഹിത്യത്തിന്റെ പരമോച്ചതയെ അവരുടെ വാങ്മയ പരമ്പരകൊണ്ടു പ്രശസ്യമായ രീതിയിൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നതു്. അവർ ശങ്കരഭഗവൽപാദരും വില്വമംഗലത്തു സ്വാമിയാരും നാരായണഭട്ടപാദരുമാണെന്ന് ആരും ഉപപാദിക്കേണ്ടതായിട്ടില്ല. ആ കുലാദ്രികളുമായി താരതമ്യപ്പെടുത്തുമ്പോൾ അന്യസൂരികൾ കുന്നുകളിലും താണുപോകുന്നു.

21 ഭട്ടപാദരുടെ ചില സമകാലികന്മാർ, കുട്ടഞ്ചേരി ഇരവിച്ചാക്ക്യാർ

കുട്ടഞ്ചേരി ഇരവിച്ചാക്ക്യാരും മേല്പുത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരിയും തമ്മിലുള്ള സ്നേഹബന്ധത്തെപ്പറ്റി ഇതിനുമുമ്പ് പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. അദ്ദേഹം പ്രശസ്തനായ നടനും കഥാപ്രവക്താവുമാണെന്നുള്ളതിനുപുറമെ വാസനാഭാസുരനായ ഒരു കവിയുമായിരുന്നു. ചാക്ക്യാർ മുദ്രാരാക്ഷസകഥാസാരം എന്നൊരു സരസമായ ലഘുകാവ്യവും നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിലെ

> “സ്വഭാവമധുരൈർവ്വേഷൈഃ പുഷ്ണൻ വിബുധസമ്മദം
> ശ്ലാഘിതോ ഗീർഭിരഗ്രാഭിഃ ശ്രീമാൻ നാരായണോ ജയേൽ”

എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ ശ്രീനാരായണനേയും തന്റെ ഗുരുവായ ഏതോ ഒരു നാരായണച്ചാക്ക്യാരേയും വന്ദിക്കുന്നു. ചില ശ്ലോകങ്ങൾകൂടി മാതൃക കാണിക്കുവാൻ ഉദ്ധരിക്കാം:

> “ചാണക്യസ്യ കഥാ സേയം വിദ്യതേ ഗദ്യരൂപിണീ
> അദ്യ താം പദ്യതാം നേതുമുദ്യതോ രവിനർത്തകഃ
> നവപ്രയോഗചാതുര്യസ്ഫുരദ്ധീരാത്ഭുതാത്മനാ
> അനയാ കഥയാ കോ ന മതിമാനതിമാദ്യതി?”

ഈ ഗദ്യരൂപിണിയായ ചാണക്യകഥ ശ്രീവത്സഗോത്രജനായി മഹാദേവതീർത്ഥൻ എന്ന ഒരു പണ്ഡിതന്റെ മുദ്രാരാക്ഷസം നാടകകഥയാണെന്ന് ഈയിടയ്ക്കു വെളിപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ആ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ഒടുവിൽ

> “ശ്രീമദ്വത്സകുലാംബുരാശിശശിഭിർജ്ജീവേന തുല്യൈർദ്ധിയാ
> കാവ്യാലംകൃതിതന്ത്രഷട്കചതുരൈഃ ഖ്യാതൈഃ ക്ഷമാമണ്ഡലേ
> നീതേർബോധയിതാ ക്ഷമാസുരമഹാദേവാഖ്യതീർത്ഥൈഃ കൃതോ
> മുദ്രാരാക്ഷസനാടകോദിതകഥാഭാഗോ/ഗമൽ പൂരണം”

എന്നൊരു ശ്ലോകം കാണുന്നു. മഹാദേവൻ ചോളദേശീയനും രവിനർത്തകന്റെ കാലത്തിന് അല്പം മുൻപിൽ മാത്രം ജീവിച്ചിരുന്ന ഒരു ഗദ്യകാരനുമായിരുന്നു എന്ന് ഊഹിക്കാം.

പാടലീപുത്രം

> “ബഹുജാതിസമാകീർണ്ണമശോകോദയശോഭനം
> ഭൂമൗ തിലകഭൂതം യദാഹുഃ പുഷ്പപുരം ജനാഃ.”

രാക്ഷസൻ

> “യോലംകോപനിവാസശ്ച രാമാദിഷു നിരാദരഃ
> നയജ്ഞേഷു പ്രസന്നാത്മാ സത്യം രാക്ഷസ ഏവ സഃ.”

> “നവഭർത്തൃഷു സക്തിരത്യുദാരാ
> സുദൃശാമിത്യപി സത്യമേവ ജാതം
> യദിയം പ്രണനന്ദ നന്ദഭൂമിർ-
> ന്നവഭൂപാലസമാഗതാ തദാനീം.”

ഒടുവിലത്തേതിനു മുമ്പിലത്തെ ശ്ലോകം

> “പ്രതിജ്ഞാം നീത്വൈവം വിപുലമതിരാബധ്യ ച ശിഖാം
> നിരാശോപി പ്രീത്യാ നരപതികൃതാശേഷവിഭവഃ
> സ കൗടില്യോ ധർമ്മാൻ വിധിവദകരോദാത്മഭവനേ
> വദൻ കാലേ കാലേ ഹിതമഖിലമസ്മൈ നരഭുജേ.”

രാക്ഷസാമാത്യനെ ശ്ലേഷാശ്രിതനായ കവി നരഭുക്കെന്നു ഒരവസരത്തിൽ നിർദ്ദേശിച്ചതു സമുചിതമായില്ല.

ചാണക്യസൂത്രം കിളിപ്പാട്ടു പ്രസ്തുതകൃതിയുടെ വിവൃതമായ ഒരു പരിഭാഷയാകുന്നു.

> “കോസൗ വടുരനാരൂഢശ്മശ്രുരഗ്രാസനം ഗതഃ?
> നിരസ്യതാം മർക്കടോയമിതി ശ്രുത്വൈവ സോബ്രവീൽ”

എന്ന ശ്ലോകം കിളിപ്പാട്ടിൽ

> “ഏതു വടുവിവനഗ്രാസനത്തിങ്ക-
> ലേതുമേ ശങ്കകൂടാതെ കരയേറി
> ധൃഷ്ടതയോടുമിരിയ്ക്കുന്നതാരിവൻ?
> കഷ്ടമനാരൂഢശ്മശ്രുവാകുന്നതും?
>
> കള്ളക്കുരങ്ങിനെത്തള്ളിയിഴച്ചുടൻ
> തള്ളിപ്പുറത്തു കളവതിന്നാരുമേ
> ഇല്ലയോ നമ്മുടെ ചോറുതിന്നുന്നവർ?
> എല്ലാമെവിടേക്കു പോയാരിതുകാലം?”

എന്നു പരാവൃത്തമായിരിക്കുന്നതു നോക്കുക.

22 മേൽപ്പത്തൂർ മാതൃദത്തഭട്ടതിരി

മഹാകവിയുടെ അനുജനായ മാതൃദത്തനെപ്പറ്റിയും പ്രസംഗവശാൽ മുമ്പു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഭക്തിസംവർദ്ധനശതകം എന്ന കൃതി അദ്ദേഹം വിരചിച്ചതാകുന്നു എന്നും സൂചിപ്പിച്ചുകഴിഞ്ഞു.

> "ഭക്തിസംവർദ്ധനം നാമ ശ്ലോകാനാം ശതകം മയാ
> മാതൃദത്താഭിധാനേന വിഷ്ണുപ്രീത്യൈ വിനിർമ്മിതം"

എന്നൊരു ശ്ലോകം ഗ്രന്ഥാവസാനത്തിൽ കാണുന്നുണ്ട്. അതിലെ നൂറു പദ്യങ്ങളും മന്ദാക്രാന്താവൃത്തത്തിലാണ് നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്നതു്. പൂർവാർദ്ധമെന്നും ഉത്തരാർദ്ധമെന്നും രണ്ടു ഭാഗമായി ഗ്രന്ഥം പകുത്തിരിക്കുന്നു. കവിതയ്ക്കു നല്ല ഒഴുക്കും ലാളിത്യവുമുണ്ട്. പൂർവാർദ്ധത്തിൽനിന്നും ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ നിന്നും ഓരോ ശ്ലോകം മാത്രം ഉദ്ധരിച്ചു കാണിക്കാം:

> "വാമാം വാമാം കുടിലഹൃദയാം കാമമാത്മന്യകാമാ-
> മാഗൃഹ്ണാനഃ പ്രണയചപലഃ കാമതപ്താന്തരാത്മാ
> തത്താദൃഗ്ഭിഃ കപടചരിതൈർവഞ്ച്യമാനസ്തഥാഹം
> യോഷിൽക്രീഡാകപിരിതി വിഭോ! മാ പ്രഹസ്യേയ
> സദ്ഭിഃ."

> "ഭൂതാത്മാനം ഭുവനവിതതം ഭൂതിസർവസ്വഭാജം
> ഭക്തേർമ്മുക്തേരപി ച വിഷയം ഭൂതികാരുണ്യപൂർണ്ണം
> ഭൂതഗ്രാമപ്രഭവവിഭവം ഭൂർഭുവസ്സ്വർന്നിദാനം
> ഭൂയോ ഭൂയോ മനസി ഭഗവൻ! ഭാവയേഹം ഭവന്തം."

നാരായണീയമാകുന്ന പീയൂഷസാഗരത്തിലെ നാലഞ്ചു ബിന്ദുക്കൾ ഭക്തിസംവർദ്ധനത്തിലും സംക്രമിച്ചിട്ടുണ്ട്.

23 പൂരാടം തിരുനാൾ ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവ്

പൂരാടം തിരുനാൾ ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവിനെപ്പറ്റി മഹാകവിക്കും നീലകണ്ഠദീക്ഷിതർ മുതലായ ഇതരപണ്ഡിതന്മാർക്കും ഉണ്ടായിരുന്ന ബഹുമാനം എത്രമാത്രമായിരുന്നു എന്നു നാം കണ്ടുവല്ലോ. ദേവനാരായണം അഥവാ വേദാന്തരത്നമാല എന്നൊരു കൃതി അദ്ദേഹം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. ശ്രീമദ്ഭാഗവതത്തിലെ "ജന്മാദ്യസ്യ യതോന്വയാൽ" എന്ന പ്രഥമശ്ലോകത്തിന് അത്യന്തം വിസ്തൃതമായ ഒരു ഭാഷ്യമാണ് ആ ഗ്രന്ഥം. പീഠികയിൽ നിന്നു ചില ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കാം:

> "നീലകണ്ഠാഭിധാംസ്തദ്വന്നാരായണസമാഹ്വയാൻ
> അന്യാംശ്ച കൃഷ്ണകലയാ സംഭൃതാൻ നൗമി ദേശികാൻ.
>
> യദ്ഗോത്രജോ യൽപ്രസാദാദ്വേദാന്താനാം പ്രകാശകം
> കുർവേ ശാസ്ത്രപ്ലവം ഭക്ത്യാ തം വ്യാസം നൗമി ചക്രിണം.
>
> ദേവനാരായണപ്രാപ്യം ദേവനാരായണാശ്രയം
> ദേവനാരായണകൃതം ദേവനാരായണാഭിധം.
>
> വേദാന്തരത്നാപരനാമധേയം
> കാലാഹികാകോളവിനാശഹേതും
> ശൃണ്വന്തു ജീവാ വിവശാ നിതാന്തം
> സഞ്ചിന്ത്യ സഞ്ചിന്ത്യ ഭവാബ്ധിഖേദം.
>
> വേദാന്തരത്നമാലേതി ചാഖ്യാതം വിശ്വമുക്തിദം
> വേദാന്തവാക്യരത്നൗഘൈർന്നിർമ്മിതം കൃഷ്ണമുക്തിദം.
> ജീവാഭയപ്രദാനേ ദക്ഷം ഹ്യേതദ്വിമുക്തിദം ജഗതാം
> സ്മരതാം ശൃണ്വതാം നിത്യം നിശമയതാം വല്ലവീസുതൈകരസം."

രാജാവിന് ഉപനിഷത്തുകളിലും വിവിധവേദാന്തഗ്രന്ഥങ്ങളിലുമുണ്ടായിരുന്ന അഗാധമായ ജ്ഞാനം പ്രസ്തുത നിബന്ധത്തിൽ പ്രതിവാക്യം സ്ഫുടീഭവിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം വന്ദിക്കുന്ന നീലകണ്ഠൻ 'ശ്രൂയതേ നീലകണ്ഠോക്തിഃ' എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ സ്മൃതനായ നീലകണ്ഠദീക്ഷിതരും നാരായണൻ സാക്ഷാൽ മേല്പുത്തൂർ ഭട്ടതിരിയും തന്നെ.

24 ശ്രീകുമാരൻനമ്പൂരി

ശില്പശാസ്ത്രത്തിൽ കേരളീയർക്കു പ്രമാണീഭൂതമായ ഒരു ഗ്രന്ഥമാകുന്നു ശില്പരത്നം. ആ ഗ്രന്ഥത്തിൽ 46 അധ്യായങ്ങളുള്ള പൂർവഭാഗവും 35 അധ്യായങ്ങളുള്ള ഉത്തരഭാഗവും അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വളരെ വിപുലവും ശില്പസംബന്ധമായുള്ള സകല വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റിയും സമഗ്രമായി പ്രതിപാദിക്കുന്നതുമായ പ്രസ്തുത കൃതിയുടെ പ്രണേതാവു രാമൻനമ്പൂരിയുടെ പുത്രനും ഭാർഗ്ഗവഗോത്രജനുമായ ശ്രീകുമാരൻനമ്പൂരിയാണ് എന്നുള്ളത് അതിന്റെ പൂർവ്വഭാഗാന്തത്തിൽ കാണുന്ന "ശ്രീരാമപുത്രേണ ഭാർഗ്ഗവഗോത്രസംഭൂതഭൂദേവേന ശ്രീകുമാരനാമധേയേന ശ്രീദേവനാരായണരാജചൂഡാമണിപാദസേവകേന ലിഖിതമിദം" എന്ന കുറിപ്പിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്. അദ്ദേഹം ചെമ്പകശ്ശേരി പൂരാടംതിരുനാൾ തമ്പുരാന്റെ സദസ്യനും ശില്പരത്നം നിർമ്മിച്ചതു് ആ തമ്പുരാന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചുമായിരുന്നു എന്നാണ് ഐതിഹ്യം. ആ വസ്തുതകൾ തെളിയിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കാം: -

"നാനാവിശാലഗണിതാഗമശില്പശാസ്ത്രാ-
ദ്യുൽപത്തിമുഖ്യഭവമത്ഭുതവിക്രമാഢ്യാം
സേതുർദ്ധ്വകാനനനിവാസകൃതാധിവാസാം
വന്ദേ ഷഡാനനവതീം പരദേവതാം മേ.

യേന്യേ മതംഗഭൃഗുകാശ്യപകുംഭജാത-
മുഖ്യാ മുനീന്ദ്രപതയോ മയി സുപ്രസന്നാഃ
ശില്പാഗമാംബുനിധിപാരഗതാ മദീയ-
ചിത്തപ്രബോധനകരാ ഗുരവോപ്യമേയാഃ.

സമ്പൂജ്യതേ സദസി ഭാർഗ്ഗവസൃഷ്ടഭൂഭാ-
ഗേസ്മിൻ ബുധൈസ്സകലശില്പകലാസു യോസൗ
തം മേ നമാമി പിതരം ഭൃഗുവംശജാതം
ശശ്വൽസ്വപുത്രഹിതപൂരണജാഗരൂകം.

ബ്രാഹ്മം ക്ഷാത്രഞ്ച തേജോപ്യഹമഹമികയാ
  വർദ്ധതേ യത്ര വീരേ
തസ്യ ശ്രീദേവനാരായണധരണിപതേ-
  രാജ്ഞയാജ്ഞാകരോഹം
മന്ദോപ്യത്യന്തമോഹാദതിവിപുലതരേ-
  ഭ്യോഥ പൂർവാഗമേഭ്യഃ
സംക്ഷിപ്തം ശില്പരത്നം പ്രലിഖിതുമധുനാ
  പ്രക്രമേ തൽക്രമേണ."

ഈ ശ്ലോകങ്ങൾ, ആചാര്യൻ സമ്പ്രദായാനുസാരേണ ബ്രഹ്മാവു്, വിശ്വകർമ്മാവു്, മയൻ ഈ പുരാണസ്ഥപതികളെ വന്ദിച്ചതിനു ശേഷം പൂർവഭാഗത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ ഘടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളവയാകുന്നു. ആ ഭാഗത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ

"ഇത്ഥം ശ്രീദേവനാരായണമതിവിവൃതം
  ശില്പരത്നാദ്യഭാഗം
ഷട്ചത്വാരിംശദധ്യായകയുതമതിമ-
  ന്ദാത്മബോധപ്രദം യൽ
നാനാഗ്രാമാദിദേവാലയനരഭവനാ-
  ദ്യുക്തലക്ഷ്മപ്രകാശം
സംപൂർണ്ണം ജാത, മസ്മിൻ നിഖിലബുധജനാ-
  സ്സന്തു സന്തുഷ്ടചിത്താഃ."

ഉത്തരഭാഗം

"അനന്തകോടിബ്രഹ്മാണ്ഡേഷ്വഖിലേഷ്വാതതഃക്രമാൽ
നിശ്ശേഷവിശ്വകർത്താ യസ്സ ജീയാന്മധുസൂദനഃ"

എന്നു വിഷ്ണുപരമായ വർണ്ണനത്തോടുകൂടി ആരംഭിക്കുന്നു. ഒടുവിൽ

"അധ്യായൈരഥ സപ്തപഞ്ചകയുതൈഃശ്രീദേവനാരായണ-

പ്രജ്ഞാകല്പിതശില്പരത്നഗതപശ്ചാദ്ഭാഗ അന്തം ഗതഃ
നാനാലക്ഷണമന്ത്രലിംഗമനുബിംബാകാരഭൂഷായുധ-
ബ്രഹ്മാശ്മാസനതൽപ്രതിഷ്ഠിതഭവം
  ജീർണ്ണോദ്ധരാദ്യന്വിതം.

കരുണാപൂരസമ്പന്നഗുരൂണാം സുപ്രസാദതഃ
അഹം സിദ്ധരസോസ്മ്യജ്ഞസ്തൽപാദേഭ്യോ നമോ നമഃ"

എന്നീ ശ്ലോകങ്ങളുമുണ്ടു്. 'ഇത്ഥം ശ്രീ' എന്ന ശ്ലോകത്തിൽ നിന്നു ശില്പരത്നത്തിനു ദേവനാരായണമെന്നും സംജ്ഞയുള്ളതായി വെളിപ്പെടുന്നു.

കുന്നംകുളത്തിനു സമീപം ചിറമേല്ക്കാട്ട് എന്നൊരു സ്ഥലവും അവിടെ ഒരു സുബ്രഹ്മണ്യക്ഷേത്രവുമുണ്ടു്. ചിറമേല്ക്കാട്ട സംസ്കൃതീകരിച്ചതാണ് സേതുർദ്ധ്വകാനനം. ഷഡാനനവതിയായ പരദേവത സുബ്രഹ്മണ്യനാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. 'ഷഡാനനയതിം' എന്നൊരു അപപാഠത്തെ ആധാരമാക്കി ചിലർ ശ്രീകുമാരന്റെ ഗുരു ഷഡാനനയതിയായിരുന്നു എന്നു പറയുന്നതു് അബദ്ധം തന്നെ. ആചാര്യന്റെ ഗുരുക്കന്മാരിൽ ഒരാൾ സകലശില്പകലകളിലും കേരളീയരാൽ സംപൂജിതനാണെന്ന് അദ്ദേഹം പ്രശംസിക്കുന്ന സ്വപിതാവു തന്നെയായിരിക്കണം. ശ്രീകുമാരന്റെ സ്വദേശം ചിറമേല്ക്കാടായിരുന്നു എന്നും അവിടെനിന്നു പൂരാടംതിരുനാളുടെ വിവിധശാസ്ത്രപാണ്ഡിത്യവും വിദ്വജ്ജനപ്രോത്സാഹകത്വവും കേട്ട് അദ്ദേഹം അമ്പലപ്പുഴയിൽ ആ തമ്പുരാന്റെ ആശ്രിതനായി താമസിച്ചു എന്നും അനുമാനിക്കുന്നതിനു ന്യായമുണ്ടു്. തന്ത്രസമുച്ചയം, വാസ്തുവിദ്യ, മനുഷ്യാലയചന്ദ്രിക, ശില്പരത്നം ഈ നാലുമാണ് കേരളത്തിലെ ശില്പശാസ്ത്രങ്ങളിൽ അഗ്രസ്ഥാനത്തെ അലങ്കരിക്കുന്നതു്. ചിത്രലക്ഷണം, വാഹലക്ഷണം, ധനുർലക്ഷണം മുതലായ വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റി പല രഹസ്യങ്ങളും നാം ശില്പരത്നത്തിൽനിന്നു മനസ്സിലാക്കുന്നു. കർമ്മകാരന്മാരുടെ വേതനക്രമം, ദാരുക്കളുടെ ഖണ്ഡിജ്ഞാനം (കണ്ടിക്കണക്കു്) തുടങ്ങിയ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചുപോലും ഗ്രന്ഥകാരൻ നമുക്കു പല അറിവുകളും തരുന്നുണ്ടു്.

ശില്പരത്നം ഭാഷ എന്നൊരു ഗ്രന്ഥമുണ്ടു്. അതിന് 'അടുക്ക്' എന്നും, 'തൈക്കാട്ടുഭാഷ' എന്നുകൂടി പേരുകളുണ്ടു്. സുപ്രസിദ്ധശില്പിഗൃഹമായ തൈക്കാട്ടില്ലത്തെ ഒരു നമ്പൂരിയാണ് ആ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രണേതാവെന്ന് ഊഹിക്കാം. 600-നുമേൽ മണിപ്രവാളശ്ലോകങ്ങൾ അതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. ആശാരിമാരുടെ ഇടയിൽ അതിനു പ്രചുരമായ പ്രചാരമുണ്ടു്. കൊല്ലം പത്താം ശതകത്തോളമേ പഴക്കമുള്ളു. പ്രധാനമായി ദേവാലയനിർമ്മിതിയേയും ആനുഷംഗികമായി മനുഷ്യാലയ നിർമ്മാണത്തേയും അതിൽ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു. ശില്പരത്നം ഭാഷ ഇങ്ങനെ ആരംഭിക്കുന്നു:

"വന്ദിച്ചുകൊണ്ടു ഗുരുപാദസരോരുഹം ഞാൻ
മന്ദോപി മന്ദമതിബോധനമർത്ഥമായി
നന്നായ്ച്ചുരുക്കി വിബുധാലയമന്ത്രബിംബ-
വിന്യാസരീതി പറയുന്നതറിഞ്ഞവണ്ണം

ഏവനൊരുത്തനു ഭക്ത്യാ പരദൈവതപൂജയിങ്കൽ
  മനമുള്ളൂ
ആയവനുടനേ ചെയ്വൂ ഗുരുവരണം ശില്പമാരൊടുംകൂടെ.
പിന്നെത്താനും ഗുരുവും ശില്പിയുമായന്വേഷിച്ചു കല്പിപ്പൂ
ദേവപ്രതിഷ്ഠചെയ്വാനത്യന്തം നല്ല ഭൂമിയും ദിക്കും."

ഒടുവിൽ

"ഭാഷാമിശ്രം ശില്പിരത്നാഖ്യമേവം
ബാലാനാമൊട്ടിഷ്ടമെന്നോർത്തു തീർത്തേൻ
തച്ചാപല്യം മേ കൃപാസാന്ദ്രചിത്തൈഃ
ക്ഷന്തവ്യം വിദ്വത്ഭിരാനൗമി തേഭ്യഃ"

എന്നൊരു ശ്ലോകവും കാണുന്നു. മറ്റു ചില സമകാലികന്മാരെപ്പറ്റി ഇരുപത്താറാമധ്യായത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ.

25 മഠത്തിൽ നാരായണൻനമ്പൂരി

ശിവരാമൻ, പൂർണ്ണസരസ്വതി മുതലായ പണ്ഡിതമൂർദ്ധന്യന്മാർക്കു സദൃശനായ ഒരു വ്യാഖ്യാതാവാകുന്നു, മഠത്തില്ലത്തിൽ നാരായണൻനമ്പൂരി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളായി ഭവഭൂതിയുടെ ഉത്തരരാമചരിതത്തിനു ഭാവാർത്ഥദീപികയെന്നും ബോധായനന്റെ ഭഗവദജ്ജുകീയപ്രഹസനത്തിനു ദിങ്മാത്രദർശിനിയെന്നും രണ്ടു വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ നമുക്കു ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയിൽ ഭാവാർത്ഥദീപിക പ്രത്യേകിച്ചും സർവങ്കഷമാകുന്നു. ധാതുകാവ്യവ്യാഖ്യയായ കൃഷ്ണാർപ്പണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതിയാണെന്നു ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നതു നിർമ്മൂലമാണെന്നു നാം കണ്ടുവല്ലോ. “ഇതി ശ്രീമൽകേരളഭൂവലയമഹിതഭൂഷണോപരിനവഗ്രാമ ധാമപ്രഥിതപൂർവോത്തര മീമാംസാ പരമാചാര്യശ്രീ നാരായണ കവിവരപ്രഥമാന്തേവാസിവിരചിതായാം” എന്നൊരു കുറിപ്പുകാണുന്നതിൽനിന്നു മേല്പുത്തൂർ ഭട്ടതിരിയുടെ പ്രഥമശിഷ്യനാണ് മഠത്തിൽ ഭട്ടതിരി എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം ഗണനീയമായ കവിതാവാസനയാലും അനുഗൃഹീതനായിരുന്നു. ദീപികയുടെ ഉപക്രമത്തിൽനിന്നാണ് അടിയിൽ കാണുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കുന്നത്:

> “സർവവിദ്യാഗമാചാരപ്രവക്ത്രേ ശ്രുതിചക്ഷുഷേ
> ദിവ്യവാണീലതോപഘ്നതരവേ ഗുരവേ നമഃ.
>
> പ്രഭൂതരസവാഗ്ദോഗ്ധ്രീനിർവ്യൂഢനിജവൃത്തയേ
> നമശ്ശബ്ദാർത്ഥവിജ്ഞാനഭൂതയേ ഭവഭൂതയേ.
>
> നമോസ്തു കവയേ തസ്മൈ വല്മീകോദരജന്മനേ
> രാമായണമഹാകാവ്യപീയൂഷക്ഷീരസിന്ധവേ.”
>
> “കർമ്മഹേ നിർഭരാകൂതശബ്ദസന്ദർഭവിസ്തരേ
> ഉത്തരേ രാമചരിതേ താൽപര്യാർത്ഥനിരൂപണം.
>
> സംപ്രദായസമുച്ഛേദാൽ ഖിലീഭൂതേത്ര നാടകേ
> വ്യാക്രിയാ യത്നതസ്ത്വേതന്നിർവഹേമ സമീഹിതം.”
>
> “കവിവര്യോക്തിമാധുര്യമസൃണീകൃതചേതസാം
> സുലഭാനി ഭവേയുർന്നഃ സ്ഖലിതാനി പദേ പദേ.
>
> വാച്യാർത്ഥബോധവിരഹേ ദൂരേ താൽപര്യനിർണ്ണയഃ
> വചനപ്രൗഢിദുർബോധേഷ്വാകൂതേഷു തു കാ കഥാ?
>
> ഏവമപ്യത്ര ശബ്ദാർത്ഥവ്യാക്രിയാരചനം ഹി നഃ
> അന്ധേന നികഷോന്മൃഷ്ടമുക്താശുദ്ധിപരീക്ഷണം.
>
> ശക്തിവ്യുൽപത്തിശിക്ഷാഭിരുത്തേജിതധിയാമപി
> ദുസ്സാധാദ്വിരമത്യേഷാ മനീഷാ നൈവ കാ ഗതിഃ?
>
> അനാലോചിതശാസ്ത്രാർത്ഥാനപ്രൗഢമതിവൈഭവാൻ
> അസ്മാനകസ്മാദാവിഷ്ടാ വ്യാചിഖ്യാസാ പിശാചികാ.”
> “ദീപികേവ യതോ ഭാവാൻ ഗൂഢാനപി വിഭാവയേൽ
> ഭാവാർത്ഥദീപികേതീഹ വ്യാഖ്യാസ്മാഭിർവിരച്യതേ.”
>
> “നോ വിദ്വദ്ഗണനാശയാ ന ച കവിഖ്യാത്യുദ്ഗമശ്രദ്ധയാ
> നൈവ സ്വീയവിചാരകൗശലവിധാവിഖ്യാപനോൽകണ്ഠയാ
> പീയൂഷദ്രവപിച്ഛിലോക്തിസുഭഗഗ്രന്ഥാവഗാഹോത്സുക-
> സ്വാന്തോല്ലാസകതീർത്ഥദുർല്ലഭതയാ വ്യാഖ്യാമിമാം
> കർമ്മഹേ.”

വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ ഒടുവിലുള്ള ചില ശ്ലോകങ്ങൾ കൂടി പകർത്താം

> “ദ്വിജവരശുഭവംശശ്രേഷ്ഠമുക്താഫലസ്യ
> പ്രസൃതവിശദഭാസോ നേത്രനാരായണസ്യ
> വിവൃതിരഖിലഹൃദ്യാ പ്രസ്തുതാ യാ നിയോഗാൽ
> പരിണതിമപി സാഗാൽ കാവ്യഭൂഷാനിഷദ്യാ.”
>
> “സർവഥാപി ഹി മന്ദാനാമേഷാ സ്യാദുപകാരിണീ
> ഭവഭൂതിവചസ്സിന്ധുതിതീർഷുജനതാതരീ.
>
> ബ്രഹ്മക്ഷത്രമഹീവതംസകനിഭേ നാരായണാഖ്യഃ കവിർ-
> ജ്ജാതോ യസ്തു വളർക്ഷമംഗലയുതഗ്രാമേ മഠാഖ്യേ ഗൃഹേ;
> തേനേയം ഭവഭൂതിഗുംഭിതവചോഗാംഭീര്യകൃച്ഛ്റാദിമ-
> ദ്വാച്യാദ്യർത്ഥപരീക്ഷണവ്യസനിനാ ടീകാ
> പുനർന്നിർമ്മിതാ.”

ഈ ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു നാരായണൻനമ്പൂരി, ആരും ശരിക്ക് അർത്ഥമറിയാതെ കുഴങ്ങുന്നതും ആരും വ്യാഖ്യാനിക്കുവാൻ ഒരുമ്പെടാത്തതും അസ്തപ്രചാരദശയെ സമീപിച്ചതുമായ ഭവഭൂതി മഹാകവിയുടെ ഉത്തരരാമചരിതത്തിനു ഭാവാർത്ഥദീപിക എന്ന ടീക നിർമ്മിക്കുവാൻ, ആഴ്വാഞ്ചേരിത്തമ്പ്രാക്കളുടെ നിയോഗംനിമിത്തം ഉദ്യുക്തനായിയെന്നു വെളിപ്പെടുന്നു. വളർക്ഷമംഗലം എന്നതു വെള്ളാങ്ങല്ലൂരിന്റെ സംസ്കൃതരൂപമാകുന്നു. ആ ഗ്രാമത്തിലാണ് മഠമെന്ന ഇല്ലം. ഉത്തരരാമചരിതത്തിനു നമുക്ക് ഇതുവരെ ലഭിച്ചിട്ടുള്ള കേരളീയവ്യാഖ്യാനങ്ങളിൽ അതിപ്രാചീനമായുള്ളതു ദീപിക തന്നെയാണ്. ദീപികയ്ക്കു പിന്നീടാണ് ദിങ്മാത്രദർശിനിയുടെ പ്രാദുർഭാവം. ആ വ്യാഖ്യയുടെ ഉപോൽഘാതത്തിൽ

> “ബോധായനകവിരചിതേ വിഖ്യാതേ ഭഗവദജ്ജു
> കാഭിഹിതേ
> അഭിനേയേƒതിഗഭീരേ വിശദാനധുനാ കരോമി
> ഗൂഢാർത്ഥാൻ”

എന്നും ഉപസംഹാരത്തിൽ

> “ഇതി പ്രഹസനാഭിഖ്യോ പൂർണ്ണാ നാട്യനിബന്ധനേ
> ഹാസ്യഗുഹിതതത്വാർത്ഥേ ടീകാ ദിങ്മാത്രദർശിനീ.
>
> ബുധജനമാനസേ ന കിയതീമപി മേ വിവൃതി-
> ർമ്മുദമതിരിക്തമോഹരഭസോപചിതാ കുരുതേ
> തദപി കൃശാശയാവശകുശീലവമാത്രഹിതാ
> യദി തു ഭവിഷ്യതീയമിയതാ സഫലൈവ കൃതിഃ
>
> യശ്ചാസൗ ഭവഭൂതിസൂക്തിജലധേരർത്ഥൗഘലയാദോഗണ-
>
> പ്രക്ഷോഭോത്ഥിതഭീതഭഞ്ജനകരീം വ്യാഖ്യാതരീം
> നിർമ്മമേ
> തേനേയം വിഷമേതിവൃത്തഗഹനേ ബൗധായനീയേ
> പുനർ-
> ന്നാട്യേ ഗർഭിതശാസ്ത്രജൃംഭിതവചോഗംഭീരഗുംഫേ കൃതാ.”

ദർശിനി ഭഗവദജ്ജ്കം അഭിനയിക്കുന്ന ചാക്ക്യാന്മാർക്കു പ്രയോജകീഭവിക്കണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശ്യം അതിന്റെ പ്രണേതാവിനു പ്രത്യേകമായുണ്ടായിരുന്നു എന്നു “ബുധജനമാനസേ” എന്ന ശ്ലോകം തെളിയിക്കുന്നു.

രണ്ടു വ്യാഖ്യാനങ്ങളിലും മഠത്തിൽ നമ്പൂരി ഭട്ടതിരിയുടെ നാരായണീയത്തിൽ നിന്നു ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കുന്നുണ്ട്. ദീപികയിൽ ഉത്തരരാമചരിതം രണ്ടാമങ്കത്തിൽ ദേവയാനമെന്തെന്ന് “അസ്മദ്ഗുരുഭിശ്ശ്രീമദ് ഗുരുവായുനാഥസ്തോത്രരത്നേപ്രദർശിതം” എന്ന് ഉപന്യസിച്ചുകൊണ്ടു ചതുർത്ഥദശകത്തിലുള്ള “ഊർദ്ധ്വലോകകുതുകീ തു മൂർദ്ധതഃ” ഇത്യാദി നാലു ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കുന്നു. ദർശിനിയിൽ “മേധ്യമരണ്യം” എന്ന പങ്ക്തി വ്യാഖ്യാനിക്കുമ്പോൾ “യഥോക്തമസ്മദ്ഗുരുഭിർഗ്ഗുരുമരുൽപുരാധീശസ്തുതൗ” എന്നു പ്രസ്താവിച്ചുകൊണ്ട് 84-ആം ദശകത്തിലെ “ആചാര്യാഖ്യാധരസ്ഥാരണി” എന്ന ശ്ലോകം പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നു. ഉത്തരരാമചരിതത്തിലെ പ്രഥമ പദ്യത്തിൽ ‘പ്രശാസ്മഹേ’ എന്നൊരു ക്രിയാപദമുണ്ടല്ലോ. അതിനെപ്പറ്റി ദീപികയിൽ ചർച്ച ചെയ്യുമ്പോൾ ‘അത്ര അനുശാസനാർത്ഥസ്യ ശാസേഃ പരസ്മൈപദിത്വാദിച്ഛാർത്ഥസ്യത്വാങ്പൂർവ്വസ്യ ഏവാത്മനേപദവിധാനാൽ പ്രശാസ്മഹേ ഇതിപാഠശ്ചിന്ത്യ ഇതി സാഹിത്യമല്ലഃ’ ‘പ്രായേണാങ് പൂർവ ഇത്യുക്തേഃ പ്രശാസ്ത ഇത്യപി ഇതി പ്രക്രിയാസർവസ്വകഥനാൽ സാധു’ എന്നൊരു വിമർശനം കാണുന്നതിൽ നിന്നു സർവസ്വത്തിനു പിന്നീടാണ് ദ്വീപികയുടെ നിർമ്മിതി എന്നു പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു. മഠത്തിൽ നമ്പൂരി ചതുശ്ശാസ്ത്രങ്ങളിലും ഒന്നുപോലെ നിഷ്ണാതനായിരുന്നതിനു പുറമേ ശ്രുതിസ്മൃതികൾ, ഭാഗവതാദിപുരാണങ്ങൾ, ഭഗവൽഗീത, വിവിധകാവ്യനാടകങ്ങൾ, അലങ്കാരം എന്നിവയിലും പരിനിഷ്ഠിതമായ ജ്ഞാനം സമ്പാദിച്ചിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു പൂർണ്ണമായ സാക്ഷ്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ രണ്ടു വ്യാഖ്യാനങ്ങളും വഹിക്കുന്നു. ഭട്ടതിരിയോട്ട് അദ്ദേഹം പ്രധാനമായി അഭ്യസിച്ചതു പൂർവ്വോത്തരമീമാംസകളായിരുന്നു.

26 തത്ത്വാർത്ഥദീപിക

ധർമ്മകീർത്തിയുടെ രൂപാവതാരത്തിനു മേൽ പ്രസ്താവിക്കുവാൻ പോകുന്ന ശങ്കരവാരിയരുടെ നീവിയെന്ന വ്യാഖ്യാനത്തിനുപുറമേ നാരായണഭട്ടതിരിയുടെ ഏതോ ഒരു ശിഷ്യന്റെ 'തത്ത്വാർത്ഥദീപിക' എന്നൊരു വ്യാഖ്യാനവുമുണ്ട്. തത്ത്വാർത്ഥദീപികയും സാമാന്യം നല്ല ഒരു ടീകതന്നെ. അതിന്റെ ആരംഭത്തിൽ അധോലിഖിതമായ ശ്ലോകം കാണുന്നു:

> "നത്വാ സർവസ്വകൃതം നാരായണമമലചരിതമാചാര്യം
> രൂപാവതാരടീകാം കരോതി തത്ത്വാർത്ഥദീപികാം
> കശ്ചിൽ"

അവസാനത്തിൽ

> "ശ്രീനാരായണകാരുണ്യാട്ടീകാ തത്ത്വാർത്ഥദീപികാ
> സമാപ്താ; പരിഗൃഹ്ണന്തു സജ്ജനാ വീതമത്സരാഃ"

എന്ന് ഒരു ശ്ലോകമുണ്ട്. ഈ ശ്ലോകങ്ങൾ ഭട്ടതിരിയുടെ ശിഷ്യന്മാരിൽ അന്യതമനാണു തത്ത്വാർത്ഥദീപികയുടെ പ്രണേതാവെന്ന് വെളിപ്പെടുത്തുന്നുണ്ടെങ്കിലും അതു മഠത്തിൽ നമ്പൂരിതന്നെയോ എന്നു ക്ലപ്തമായി പറവാൻ പ്രയാസമുണ്ട്.

27 ധാതുരത്നാവലി

നാരായണശിഷ്യനായ ഒരു പണ്ഡിതൻ ധാതുരത്നാവലി എന്ന പേരിൽ ഒരു വ്യാകരണഗ്രന്ഥം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്.

> "ശ്രീനാരായണമിശ്രശ്രീഗുരുചരണാരവിന്ദയുഗളമഹം
> നിശ്ശേഷവിബുധപടലീശേശ്രയിതം ശശ്വദാശ്രയേ മനസാ.
>
> വൃകോദരാദ്യൈരുദിതേഷ്വനേക-
> ദിഗാശ്രയാ യേ ഖലു ധാതുസംഘാഃ
> ഗുരൂക്തിതസ്താനഖിലാന്ദദാഹൃ-
> ത്യാരോപിതപ്രായമഥ ഗ്രഥാമഃ"

എന്ന് ആ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലും

> "ഇതി ശ്രീമാതൃദത്താഖ്യകരുണാബലശാലിനാ
> ബാലേന രചിതാ സേയം ധാതുരത്നാവലീ ജയേൽ.
>
> ശോധനാക്ഷമതമേന കേനചിൽ
> ബാലകേന കൃതകാന്നിഗുംഫിതാം
> ധാതുരത്നമഹിതാവലീം ബുധാ-
> ശ്ശോധയന്തു മതിശാണശീലനൈഃ.
>
> ഹംഹോ സുധീനിവഹ! ദേശികവാങ്മഹാബ്ധി-
> കല്പദ്രുമാദധിഗതാം ഗുരുദേവതുഷ്ട്യാ
> ഭൂയസ്സവൃത്തലളിതാം മമ ധാതുരൂപ-
> രത്നാവലീം കലയ കണ്ഠതടേ ല്വഠന്തീം."

എന്ന് അവസാനത്തിലും ചില ശ്ലോകങ്ങൾ കാണുന്നു. ആദ്യത്തേ ശ്ലോകത്തിൽ പറയുന്ന 'നാരായണമിശ്രൻ' മേല്പുത്തൂർ ഭട്ടതിരിയല്ലാതെ മറ്റൊരാചാര്യനാകുവാൻ മാർഗ്ഗമില്ല. അദ്ദേഹമാണ് രത്നാവലീകാരനെ ആ ഗ്രന്ഥരചനയ്ക്ക് ഉപദേശിച്ചതെന്നും വെളിപ്പെടുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുരസ്കർത്താവായ മാതൃദത്തൻ ആരെന്നു വെളിപ്പെടുന്നില്ല. അനുഷ്ടപ്ശ്ലോകങ്ങളിലാണ് ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ രചന.

> "ഗമനേ രംഗതീതി സ്യാച്ഛ്ങ്കായാമരഗന്മിതഃ
> ആസ്വാദനേ രാഗയതേ ചാവത്വാദ്യാവൃഭാവപി"

എന്ന ശ്ലോകം അതിലെ പ്രതിപാദനരീതിക്ക് ഉദാഹരണമായി ഗ്രഹിക്കാം.

28 പ്രക്രിയാസാരം

പ്രക്രിയാസാരം എന്നൊരു ചെറിയ വ്യാകരണഗ്രന്ഥം അക്കാലത്തു നാരായണൻനമ്പൂരി എന്നൊരു പണ്ഡിതൻ രചിക്കുകയുണ്ടായി. “വ്യലേഖി പ്രക്രിയാ സാരോ നാരായണബുധോദിതഃ” എന്നു് ഒരു മാതൃകാഗ്രന്ഥത്തിൽ കൈലാസനാഥൻ എന്ന ലേഖകൻ രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. പ്രക്രിയാസർവസ്വം, പ്രക്രിയാകൗമുദി, രൂപാവതാരം എന്നീ മൂന്നു നിബന്ധങ്ങളും നോക്കിയാണു് പ്രസ്തുത കൃതി രചിച്ചിരിക്കുന്നതെന്നു

> “പ്രക്രിയായാശ്ച സർവസ്വം പ്രക്രിയാകൗമുദീം തഥാ
> രൂപാവതാരഞ്ചാലോക്യ പ്രക്രിയാസാര ഈരിതഃ”

എന്നു് അതിന്റെ അവസാനത്തിലുള്ള ഒരു ശ്ലോകത്തിൽനിന്നും നാം ഗ്രഹിക്കുന്നു.

> “വാച്യവാചകരൂപായ പ്രകൃതിപ്രത്യയാത്മനേ
> നമശ്ശബ്ദാർത്ഥനിധയേ ഹരയേ പരമാത്മനേ”

എന്നതാണു് വന്ദനശ്ലോകം.

> “ബാലേന കേനാപി ബുധോത്തമാനാം
> പന്ഥാനമാലോകിതുമുത്സുകേന
> വ്യധായ്യയം വ്യാകരണാനുസാരീ
> ഗ്രന്ഥസ്സുധീന്ദ്രൈസ്സവിശോധിതോസ്തു”

എന്നൊരു ശ്ലോകവും അവസാനത്തിൽ കാണുന്നു. ഈ നാരായണന്റെ ദേശമേതെന്നു് അറിയുന്നില്ല.

29 തന്ത്രപ്രായശ്ചിത്തം

മൂക്കോലക്കാരനായ ഒരു നമ്പൂരി തന്ത്രപ്രായശ്ചിത്തം എന്നൊരു ഗ്രന്ഥം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിൽ പതിന്നാലു പരിച്ഛേദങ്ങൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. തന്ത്രസംബന്ധമായുള്ള പ്രായശ്ചിത്തപദ്ധതിയാണ് വിഷയം. താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾ പ്രകൃതത്തിൽ ഉദ്ധരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു:

> “ഭക്തിപ്രപന്നചിത്താനാം ഭുക്തിമുക്തിപ്രദായിനീം
> മുക്തിഗേഹാസിനീമംബാം നക്തന്ദിവമുപാസ്മഹേ.
>
> ശ്രീമാതൃദത്തതനയം സാക്ഷാന്നാരായണം പരം
> മാതൃദത്താഭിധാനം ച ഗുരുകാരുണ്യഭാജനം
>
> കൃഷ്ണാഖ്യം ചാജ്ഞതാഹേതുപാപപൂഗാദിവാരണം
> നമാമി നമനീയാംഘ്രീൻ ഗുരൂനേതാനഹർന്നിശം”

ഈ ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു തന്ത്രപ്രായശ്ചിത്തകാരൻ മേല്പുത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരിയുടേയും മാതൃദത്തന്റേയും കൃഷ്ണന്റേയും ശിഷ്യനായിരുന്നു എന്നറിയുന്നു. സാക്ഷാച്ഛബ്ദംകൊണ്ടു് മേല്പുത്തൂരിനെയല്ലാതെ വിശേഷിപ്പിക്കുവാൻ ന്യായമില്ല. മാതൃദത്തൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സന്തതസഹചാരിയായ അനുജനായിരിക്കണം. ആഗമശാസ്ത്രാചാര്യനായിരുന്നിരിക്കാം കൃഷ്ണൻ. കല്പകഞ്ചേരി തമ്പ്രാക്കളുടെ നിദേശമനുസരിച്ചാണ് കവി പ്രസ്തുതഗ്രന്ഥം രചിച്ചതു്.

30 അക്കിത്തത്തു നാരായണൻനമ്പൂരി

വേന്നനാട്ട് അക്കിത്തത്തു നാരായണൻനമ്പൂരി ഒരു
പ്രശസ്തനായ വേദജ്ഞനും വൈയാകരണനുമായി
രുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളായി (1) ശൗനകന്റെ
സർവാനുക്രമണി, (2) പ്രൈഷം, (3) വാരരുചസംഗ്ര
ഹം, (4) കൈയടന്റെ മഹാഭാഷ്യപ്രദീപം എന്നീ ഉൽ
കൃഷ്ടഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കു 'ദീപപ്രഭ' എന്ന പേരിൽ നാലു
വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ നമുക്കു ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. പ്രദീപവ്യാഖ്യാ
യ്ക്കു കഠിന പ്രകാശിക എന്നും നാമാന്തരം കാണുന്നു.
യങ്ലുക്സംഗ്രഹവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതിയാണെ
ന്ന് അനുമാനിക്കുവാൻ ന്യായമുണ്ട്. ചുവടേ ചേർക്കുന്ന
ശ്ലോകം വാരരുചസംഗ്രഹവ്യാഖ്യയിലുള്ളതാണ്:

"ഏവം വരരുചിപ്രോക്തഃ സംഗ്രഹശ്ചർച്ചിതോ മയാ
യഥാമതി ന കാർത്സ്ന്യേന ഭാസന്തേ താദൃശാഃ കില."

"വേദോ നാമ മഹൽപദം ജനപദോ യത്ര ദ്വിജാനാം
തതി-
സ്സാംഗം വേദമധീത്യ വാച്യമഖിലം മീമാംസതേ സുസ്ഫുടം
തത്ര ഗ്രാമവരേ ക്വചിന്നിവസതാ നാമ്നാ ച നാരായണേ-
നൈഷാ വാരരുചാർത്ഥദീപനപരാ ദീപപ്രഭാ നിർമ്മിതാ.

"മാത്സര്യമുത്സാര്യ നവത്വദോഷം
വിസ്മൃത്യ നൈകട്യകൃതാമുപേക്ഷാം
ത്യക്ത്വാ ഗുണാനാം പരിഗൃഹ്യ ലേശം
ഛേകാ ഇദം ശോധയിതും യതധ്വം"

കൈയടവ്യാഖ്യായിൽ സ്വചരിത്രത്തെപ്പറ്റി അദ്ദേഹം കു
റേക്കൂടി വിസ്തരിച്ചു പ്രസ്താവിക്കുന്നു:

"ബ്രഹ്മക്ഷേത്രോ ജയതി വിപുലോ ഭൂപ്രദേശോ; മഹാന്തോ
യത്രാചാര്യാഃ ശ്രുതിഷു നിരതാശ്ശങ്കരാദ്യാ ബഭൂവുഃ
അബ്ധൗ ജ്യോതിഃപ്രസരസുഭഗേ നിർമ്മമേ ജാമദഗ്ന്യോ
യം ബ്രഹ്മാർത്ഥം. ഭുവനമഹിതം കേരളാവാസഹൃദ്യം.

യത്ര ദ്വിജാനാം തപസാ പൃഥിവീ ദേവമാതൃകാ
നദീമാതൃകയാ തുല്യാ സദാ സസ്യപ്രവർത്തിനീ.

തത്ര വല്ലീകവിണയോർന്നദ്യോർമ്മധ്യേ ദ്വിജാതയഃ
പ്രശസ്തഗ്രാമവാസ്തവ്യാ അന്തർവാണയ ഉത്തമാഃ

ചൂർണ്ണീനിളാമഹാനദ്യൗ യത്ര സ്തസ്തത്ര യേ ദ്വിജാഃ
വസന്തി തേഷാം മാഹാത്മ്യം കോ വക്ത്തും
ശക്നുയാദ്ഭുവി?

വർണ്ണാശ്രമാണാമാചാരോ നിത്യം യത്ര പ്രവർത്തതേ
അഗ്നിഷ്ടോമപ്രഭൃതയഃ ക്രതവോ വിതതാസ്സദാ.

അനുഗ്രഹേ നിഗ്രഹേ ച തേഷാം സാമർത്ഥ്യമദ്ഭുതം.
അത ഏവ നിരാതങ്കാ വർത്തന്തേ തത്ര ഹി പ്രജാഃ
വേദോ നാമ... ... ...
...കൈയടഭാഷ്യദീപനപരാ ദീപപ്രഭാ നിർമ്മിതാ.

ഗ്രാമോ മഹാവിഹാരാഖ്യോ ഭൂസുരസ്വാമികോ മഹാൻ
യത്ര സന്നിഹിതോ വിഷ്ണുർഭക്താനുഗ്രഹതൽപരഃ

ആഹിതാഗ്ന്യഭിധം യത്ര ഗേഹം ഗൗണം പ്രചക്ഷതേ
തത്രോദ്ഭൂതേന രചിതാ ടീകൈഷാ സംസ്കൃതാത്മനാ.
ആര്യാഖ്യാ ജനനീ യസ്യ ദേവശർമ്മാഭിധഃ പിതാ
ആചാര്യോ ദേശികശ്ചൈവ വേദവേദാംഗതത്ത്വവിൽ.

തേഭ്യസ്തച്ഛിഷ്യതഃ ശ്രുത്വാ മഹാഭാഷ്യസ്യ കൈയടം
ശിഷ്യേഭ്യശ്ചാസകൃദ്ദത്വാ വ്യാഖ്യാ കാപി വിനിർമ്മിതാ.

വിദ്യാന്തരേഷു മേ യത്ന ഇഹൈവാദർശവൽ സ്ഫുരേൽ.
തന്നാത്ര വർണ്ണ്യ/തേസ്മാഭിഃശ്ലാഘാ സദ്ഭിർവിഗർഹിതാ.

വാചോ വ്യാകരണാച്ഛുദ്ധിഃ സ്ഫീതാ മേ മനസോ ഭവേൽ
ഇത്യാശയേന വ്യാഖ്യായി ന തു വിദ്യാമദാദിനാ.

മത്തോപി യോ മന്ദമതിരധികാരീ മതോത്ര മേ
അത്യന്തം വിദുഷാം ത്വത്ര പ്രതീതേർല്ലാഘവം ഫലം.

തസ്മാൽ സന്തുഷ്ടമനസോ ഗുണഗൃഹ്യാ അമത്സരാഃ
സന്തഃ പരീക്ഷാം കുർവന്തു ശബ്ദശാസ്ത്രേ കൃതശ്രമാഃ

സ്ഖലിതം മതിമാന്ദ്യാദേർമ്മയാ യദ്യത്ര സംഭവേൽ
തൽ സമാധാതുമർഹന്തി സന്തോ മയി കൃപാലവഃ.

ന ഹി സദ്വർത്മനാ ഗച്ഛൻ സ്ഖലിതേഷ്വപ്യപോദ്യതേ;
ഇതി ചോക്തം ഭട്ടപാദൈസ്തൽ സദ്ഭിഃ ക്ഷമ്യതാമിദം.

ഏതച്ച പ്രാർത്ഥയേഹം വിലസതു ഹൃദയേ
സർവദാ സജ്ജനാനാം
വ്യാഖ്യേയം മാ കദാചിൽ ക്വചിദിയമസതാം
കർണ്ണരന്ധ്രേ പ്രപപ്തൽ
സന്തോ ഹി പ്രസ്ഖലന്തം പുരുഷമനുപദം
വീക്ഷ്യ ഹസ്താവലംബം
കുർവന്ത്യന്യേ മഹാന്തം മനുജമപി തൃണ-
ച്ഛന്നകൂപേ നയന്തേ.

നമോ നമഃ പാണിനയേ നമഃ കാത്യായനായ ച
അഹീന്ദ്രായ നമസ്തേഭ്യോ മുനീന്ദ്രേഭ്യോ നമോ നമഃ

പദക്രമാഭ്യാം സഹിതാം. സാംഗാം ബഹ്വൃചസംഹിതാം
ചത്വാരിംശം ബ്രാഹ്മണഞ്ച ത്രൈശം ച സരഹസ്യകം

യേ/സ്മഭ്യം വിതരന്തി സ്മ ശബ്ദശാസ്ത്രം വിശേഷതഃ
അന്യച്ച തേഭ്യസ്സർവേഭ്യോ ദേശികേഭ്യോ നമോ നമഃ.

മഹാവിഹാരപതയേ ഭജതാം കല്പശാഖിനേ
നരസിംഹാത്മനേ ലക്ഷ്മീനാഥായ ഹരയേ നമഃ."

തൃപ്പൂണിത്തുറയ്ക്കു തെക്കുകിഴക്കായി പെരുമ്പള്ളി എന്നൊ
രു സ്ഥലവും അവിടെ ഒരു നരസിംഹക്ഷേത്രവുമുണ്ട്.
ആ പെരുമ്പള്ളിതന്നെയാണ് മഹാവിഹാരം. ആചാ
ര്യന്റെ മാതാവിന്റെ പേർ ആര്യയെന്നും പിതാവിന്റേതു
ദേവനെന്നുമായിരുന്നു എന്ന് അദ്ദേഹംതന്നെ തുറന്നു
പറയുന്നുണ്ട്. 'ആഹിതാഗ്നി' എന്നായിരുന്നു ഇല്ലപ്പേർ.
അതിനു ശരിയായ ഭാഷാനാമം അക്കിത്തമെന്നാണ്.
ഇപ്പോഴും അക്കിത്തമെന്ന ഒരില്ലം കാണ്മാനുണ്ടെങ്കി
ലും അതു പെരുമ്പള്ളിയിലല്ല. പക്ഷെ വല്ല കാരണവ
ശാലും കാലാന്തരത്തിൽ ആ കുടുംബം ഇപ്പോഴത്തെ
സ്ഥാനത്തു താമസം മാറ്റിയിരിക്കാം. 'ന ഹി സദ്വർ
ത്മനാ' എന്ന പദ്യത്തിൽ സ്മൃതനായ ഭട്ടപാദർ മേല്പ
ത്തൂർ ഭട്ടതിരിയായിരിക്കാം. "ഉക്തം ഹ്യസ്മദാചാര്യൈഃ
'വ്യാദായ സ്വപിതീതി സമ്മീല്യ ഹസതീത്യുപ സംഖ്യാ
നമപൂർവകാലത്വാ'ദിത്യാദി" എന്നു വാരരുച സംഗ്രഹ
വ്യാഖ്യയിൽ ഒരു പങ്ക്തി കാണുന്നു. ആ വാർത്തികം
കാശികാവൃത്തിയിലല്ലാതെ സർവസ്വത്തിൽ കാണുന്നി
ല്ല. അതുകൊണ്ട് അസ്മദാചാര്യൈഃ എന്ന പദംകൊണ്ടു
നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതു വൃത്തികാരഭോജാദികളെയായിരിയ്ക്ക
ണം. 'ബ്രഹ്മക്ഷേത്രോ' ഇത്യാദി പദ്യങ്ങൾ സർവാനുക്ര
മണീദീപ പ്രഭയിലും കാണ്മാനുണ്ട്. അതിൽ

"ഗ്രാമേ മഹാവിഹാരാഖ്യേ ജാതേനാംഗിരസാം കുലേ
ആര്യാസുതേന ടീകേയം ലിഖിതാ ദേവശർമ്മണാ"

എന്നും ഒരു ശ്ലോകമുണ്ട്. ഗ്രന്ഥകർത്താവിനെ പിതാ
വിന്റെ നാമമായ ദേവശർമ്മപദം കൊണ്ടും വ്യപദേശി
ച്ചിരുന്നുവോ എന്നറിയുന്നില്ല. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ
അദ്ദേഹം ആംഗിര സഗോത്രജനാണെന്നു വരുന്നു.

31 യങ്ലുക്സങ്ഗ്രഹം

എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ (വ്യാകരണഗ്രന്ഥം) കർത്താവും ഈ നാരായണൻതന്നെയാണെന്നു തോന്നുന്നു.

“ആഹിതാഗ്നിഗൃഹാദ്വ്യേന ശാബ്ദസിംഹേന യേ കൃതാഃ
യങ്ലുകസ്സംഗ്രഹശ്ലോകാസ്തദ്വ്യാഖ്യൈഷാ മയാ കൃതാ”

എന്നൊരു ശ്ലോകം അതിന്റെ ഒരു വ്യാഖ്യാനത്തിൽ കാൺമാനുണ്ട്. ആ വ്യാഖ്യാനം മറ്റൊരു പണ്ഡിതന്റെയായിരിക്കണം. ഗ്രന്ഥം ഇങ്ങനെ ആരംഭിക്കുന്നു:

“പ്രണിപത്യ ജഗന്നാഥം രാമം രാജീവലോചനം
പ്രക്രിയാ യങ്ലുകഃ കൈശ്ചിൽ പദ്യൈഃ കിമപി ഗദ്യതേ.
ധാതോർഹലാദേരേകാചോ യങ്പ്രത്യയ ഇഹ സ്മൃതഃ
ക്രിയാസമഭിഹാരാർത്ഥേ പ്രത്യയേഭ്യസ്തഥാ പുനഃ

കൗടില്യേ ഭാവഗർഹായാം ലുപാദേശ്ച യങഃ പുനഃ
യങോചി ചേതി തസ്യാസ്യ ലുഗപി പ്രത്യയേ സ്മൃതഃ”

“തഥാ ച ഭാഷ്യകാരേണ ഹശ്നുഗ്രഹണമേവ തൽ
ഭാഷായാം യങ്ലുഗസ്തീതി ലിംഗത്വേന സമർത്ഥിതം.

വൃത്തികാരാദയോപ്യത്ര തദേവ മതമാസ്ഥിതാഃ
അസ്മാഭിരപി തന്നിത്യം പ്രക്രിയാത്ര പ്രദർശ്യതേ.”

“യോ വേദ യങ്ലുകം സമ്യക് സ വൈയാകരണാഗ്രണീഃ
ഇത്യേതദ്ഭാഷ്യകാരേണ പ്രശംസാർത്ഥം പ്രദർശിതം.”

ലുങാദിരൂപങ്ങൾക്കും സംഗ്രഹശ്ലോകങ്ങൾ
ദീപപ്രഭാകാരൻ രചിച്ചിട്ടുള്ളതായി കാണുന്നു.

“വൈയാകരണികയാ യഃ സ്പൃഹയതി സംശ്ലാഘനായ ജനഃ
തിഷ്ഠേത സതാം സംസദി സ
പ്രതിപദമാലഭാരിനിജകണ്ഠഃ”

എന്നതു് അതിലെ ഒരു ശ്ലോകമാകുന്നു.

32 പ്രൈഷാർത്ഥവിവൃതി

പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥം ഇങ്ങനെ ആരംഭിക്കുന്നു:

> “വിഘ്നേശ്വരം പ്രണമ്യാഹം വാഗ്ദേവീഞ്ച ഗുരൂനപി
> വക്ഷ്യാമി പദ്യബന്ധേന പ്രൈഷാർത്ഥം ബ്രഹ്മചാരിണഃ
>
> ബ്രഹ്മചാര്യസി വാക്യേന കർമ്മണാനേന മാണവ!
> ജന്മാന്തരം പ്രാപ്തവാംസ്ത്വം ബ്രഹ്മജന്മാഖ്യയോത്തമം.
>
> ആചാര്യോ ജനകോ യത്ര സാവിത്രീ ജനനീ മതാ
> നാമാന്തരം ത്വയാ പ്രാപ്തമധുനാ ബ്രഹ്മചാര്യസി.
>
> യദ്വൈ തേനാശ്രമപ്രാപ്തിഃ കഥ്യതേ പ്രാഗനാശ്രമീ
> ബ്രഹ്മചര്യാശ്രമം പ്രാപ്തസ്തസ്മാത്ത്വം ബ്രഹ്മചാര്യസി.
>
> ഇത്യർത്ഥഃ കഥ്യതേന്യോപി തസ്യർത്ഥഃ കീർത്ത്യതേ മയാ
> ബ്രഹ്മശബ്ദോ വേദരാശൗ വർത്തതേ ചരതിർഗ്ഗതൗ.
>
> താച്ഛീല്യേ ച ണിനിം വിദ്യാദ്യോഗ്യതാ തേന ലക്ഷ്യതേ
> വേദാധിഗമയോഗ്യസ്ത്വം സംജാതോഽനേന കർമ്മണാ.
>
> അസ്മാൽ പൂർവം വേദപാഠേ ന യോഗ്യശ്ശൂദ്രസാമ്യതഃ
> ന ചാഭിവ്യാഹരേദ്ബ്രഹ്മേത്യേവം ഹി മനുരബ്രവീൽ.”

പ്രൈഷത്തിനു വളരെ വിസ്തൃതമായ രീതിയിലുള്ള ഒരു പദ്യ വ്യാഖ്യാനമാണ് ഈ ദീപപ്രഭ എന്നു മേലുദ്ധരിച്ച ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു വിശദമാകുന്നുണ്ടല്ലോ. ഒടുവിൽ

> “ഏവം പ്രൈഷാർത്ഥവിവൃതിരർണ്ണവേ മനുനാ സ്മൃതേ
> ആദ്യാശ്രമഗതേ ധർമ്മേ സാരമാദായ നിർമ്മിതാ”

എന്നും അതു കഴിഞ്ഞു “വേദോ നാമ മഹൽപദം ജനപദം...തത്ര ഗ്രാമവരേ ക്വചിന്നിവസതാ നാമ്നാ ച നാരായണേനൈഷാ പ്രൈഷപരാർത്ഥദീപനപരാ ദീപപ്രഭാ നിർമ്മിതാ” എന്ന ശ്ലോകവും കാൺമാനുണ്ട്.

33 അഷ്ടമൂർത്തി ഭട്ടതിരി

ആമോദം എന്ന പേരിൽ ഭട്ടബാണന്റെ കാദംബരിക്ക പദ്യരൂപമായ ഒരു ടീക നിർമ്മിച്ച കവിയാണ് അഷ്ടമൂർത്തിനമ്പൂരി.

> "പൂർവ്വേണ ഗുണകാമാസീൽ കേരളേഷു ഭൃഗോഃ കുലേ
> വിപ്രോ നാരായണസ്തസ്യാദഷ്ടമൂർത്തിരജായത"

എന്ന ഗ്രന്ഥാരംഭത്തിൽ കാണുന്ന ശ്ലോകത്തിൽനിന്നു തൃക്കണാമതിലകത്തിനു കിഴക്കായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇല്ലമെന്നും അച്ഛന്റെ പേർ നാരായണൻ എന്നായിരുന്നു എന്നും ഭാർഗ്ഗവ ഗോത്രക്കാരായിരുന്ന ആ ഇല്ലക്കാർ എന്നും നാം അറിയുന്നു. ഭട്ടതിരിയുടെ കാലമേതെന്നു കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ മാർഗ്ഗമില്ല. എട്ടാമത്തേയോ ഒൻപതാമത്തേയോ ശതകമായിരിക്കാമെന്നു തോന്നുന്നു.

വലിയ ഒരു ഗ്രന്ഥമാണ് 'ആമോദം'. അതിന്റെ ആരംഭത്തിലും അവസാനത്തിലും നിന്നു ചില പദ്യങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കാം.

> "ഉപാസ്മഹേ ജഗജ്ജന്മസ്ഥിതി സംഹാരകാരണം
> അവിദ്യാധ്വാന്തവിധ്വംസി ജാനകീരമണം മഹഃ."
>
> "കാദംബരീകഥാമൃതതരംഗിണീഹൃദജി ഗാഹിഷാ യേഷാം
> തേഷാം കൃതേ നിബന്ധനതീർത്ഥം തേനേദമാരബ്ധം.
>
> ന വിനാ വൃത്തബന്ധേന വസ്തുപ്രായേണ സുഗ്രഹം
> ഇതി പ്രവചസാമേതദനുസൃത്യ സുഭാഷിതം.
>
> ജാതിസമന്വയസംഭൃതപരഭാഗൈഃ സാധയാമ്യഹം
>   വിദുഷാം
> വൃത്തൈസ്സാധു നിബന്ധൈശ്ചമ്പകദാമഭിരിവാമോദം.
> രസഭാവാലങ്കാരധ്വനിഗുണവൈചിത്ര്യവർണ്ണനാസു വയം
> പ്രായോ ദുരധിഗമത്വാദുദാസ്മഹേ ഗൗരവാദനന്തത്വാൽ."
> "പണ്യാജീവാ വണിജഃ പ്രാപണികാ
>   നൈഗമാശ്ചവൈദേഹാഃ
> ഏകാർത്ഥാഃ സ്മര്യന്തേ മഹിമാ ഭൂമാഥ കോടിരുൽകർഷഃ"
> "പരിനിഷ്ഠിതം നിബന്ധനമിതി ഭട്ടശ്രീമദഷ്ടമൂർത്തികൃതം
> ഭൂയാൽ കാദംബര്യാമാമോദസ്സമനസാമധുനാ.
>
> ഇതി പദ്യസൂക്തിമൗക്തികമാലാഭിരലംകൃതൈവമസ്മാഭിഃ
> കാദംബരീ തദേഷാ സരസാ ഹൃദയേ നിവേശ്യതാം
>   രസികാഃ.
> നിർവ്യാജം പദയോർന്നിപത്യ വചസാ ദീനേന
>   സോപഗ്രഹം
> ദോഷജ്ഞാനയമഷ്ടമൂർത്തിരിദമാബദ്ധാഞ്ജലിര്യാചതേ
> ദോഷോ യദ്യപി മേ വചസ്സു സുലഭഃ; കിന്ത്വസ്തമാത്സര്യയാ
> ബുദ്ധ്യാ തത്ത്വവിചാരചാരുതരയാ ദൃഷ്ട്വൈവ വിഖ്യാ
>   പ്യതാം."

ഇടയ്ക്കു കർണ്ണീസുതൻ എന്ന ചോരപ്രമാണിയുടെ കഥകൂടി കവി ഉൾക്കൊള്ളിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ ഭാഗത്തിൽനിന്നു ചില ശ്ലോകങ്ങൾ അടിയിൽ ചേർക്കുന്നു:

> "മണിമന്ത്രൗഷധശക്ത്യാ ഗത്വാ കർണ്ണീസുതസ്തദഭ്യാശം
> പപ്രച്ഛ തം നിബന്ധം ശശസ്യ പാദാഃ കിയന്ത ഇതി.
>
> തം പ്രത്യുവാച വിപുലഃ പുരേവ തസ്യ ത്രയഃ ശശസ്യേതി
> നിരഗമയത്തമുപായൈഃ പ്രീതഃ കർണ്ണീസുതശ്ശിഷ്യം.
> അഥ സ വിപുലസ്യ ദയിതാം സമീഹിതം
>   പര്യബോധയദ്രഹസി
> സാ തു ശയാനാ ദയിതസ്യാങ്കേ രാത്രൗ നിരീക്ഷ്യ
>   പൂർണ്ണേന്ദും
> പൃഷ്ടവതീ രമണമിദം ബിംബേ ചന്ദ്രസ്യ ദൃശ്യതേ കിമിതി
> ശശ ഇതി തമുക്തവന്തം പുനരപി പപ്രച്ഛ സാ ബാലാ.
>
> ശശ ഇതി കിം ചരമചരം വേതി; ചതുഷ്പാദിശേഷ ഏവ
>   ശശഃ
> കേഷാഞ്ചിത്തു ശശാനാം പാദാസ്ത്രയ ഏവ വിദ്യന്തേ.
>
> ഇതി തദുപശ്രുത്യ വചസ്തസ്യാ വികൃതിം ഭയേ ച ഹർഷേ ച
> തുഷ്ടശ്ശാസ്ത്രരഹസ്യം തസ്യൈ നിശ്ശേഷമുപദിദേശ ഗുരുഃ."

ആമോദത്തിലെ പദ്യങ്ങൾ അത്യന്തം ലളിതങ്ങളാണ് എന്ന് ഇനി പ്രത്യേകിച്ചു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

രൂപാവതാരത്തിനു ‘നീവി’ എന്ന പേരിൽ സമഗ്രമായ ഒരു വ്യാഖ്യാനമുണ്ടു്. അതിന്റെ പ്രണേതാവാണു് ശങ്കരവാരിയർ. അദ്ദേഹത്തെ ബഹുമാനസൂചകമായി ശങ്കരാര്യൻ എന്നു പറയുന്നു. താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾ നീവിയുടെ ആരംഭത്തിലുള്ളതാണു്:

“അഭിത്രിലോകീനാളീകമാമ്നായതനവന്തി യേ
തേഭ്യഃ കല്യാണഹേതുഭ്യോ ഭൂദേവേഭ്യോ നമോ നമഃ.
അധിഗതഷഡഭിജ്ഞപ്രക്രിയോപി സ്വയം യഃ
പ്രഥമസമയസജ്ജദ്വാസനാവാസിതാത്മാ
അകലയദതിഹൃദ്യം ശബ്ദവിദ്യാനുമോദം
സ ജയതി നവകീർത്തിസ്സന്മതോ ധർമ്മകീർത്തിഃ.

അമുഷ്യ ഹൃദി വാരിധിപ്രതിനിധേഃ കൃതേർവ്യാകൃതൗ
കഥം ഭവതി യോഗ്യതാ ലഘുരപീദൃശാം മാദൃശാം?
ചിരാന്മഹദനുഗ്രഹാദിഹ തു ലബ്ധവാണീലവാ-
ദനുസ്മരണഹേതവേ ലിഖിതവാനഹം കേവലം.
അത്ര രൂപാവതാരസ്യ പാഠേഷു വിവിധേഷ്വപി
ഏകസ്യൈവ പ്രയത്നോയമനുവൃത്ത്യൈ വിതന്യതേ.”

“ഇതി പാരശവകുലതിലകേന ശങ്കരാര്യേണ വിരചിതേ നീവീസംജ്ഞകേ രൂപാവതാരവ്യാഖ്യനേ അഷ്ടമഃ പരിച്ഛേദഃ” എന്നൊരു കുറിപ്പും

“നഖമുഖവിലിഖിതദിതിതനയോരഃ-
പരിപതദസൃഗരുണീകൃതഗാത്രഃ
ഹിമധരഗിരിരിവ ഗൈരികയുക്തോ
നരഹരിരഹരഹരവതു സ യുഷ്മാൻ.”

എന്ന നരസിംഹവന്ദനാത്മകമായ ഒരു പദ്യവും കാണുന്നു. ശുകസന്ദേശവ്യാഖ്യാതാവായ കോഴിക്കോട്ടു മാനവേദരാജാവിന്റെ വയസ്യനായ ദേശമംഗലത്തു ശേഖരവാരിയരാണു് നീവിയുടെ കർത്താവു് എന്നൊരു വൃദ്ധോക്തിയുള്ളതു് അപ്രമാണമെന്നു പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. എന്തെന്നാൽ നീവി രചിച്ചതു ശങ്കരവാരിയരാണെന്നാണല്ലോ നാം ഇപ്പോൾ അറിയുന്നതു്. ശങ്കരവാരിയർ ദേശമംഗലത്തു് വാരിയത്തിലെ ഒരംഗമാണെന്നുള്ളതിനു തെളിവില്ല. മാഘവ്യാഖ്യാതാവായ ദേശമംഗലത്തു ശ്രീകണ്ഠവാരിയർ തന്റെ പൂർവ്വന്മാരായി ഒരു രുദ്രനേയും രണ്ടു ശ്രീകണ്ഠനേയുമല്ലാതെ ശങ്കരനെ സ്മരിക്കുന്നില്ല. മാഘവ്യാഖ്യാതാവിന്റെ കാലത്തിനുമേലാണു് നീവിയുടെ ആവിർഭാവം എന്നു വിചാരിക്കുവാൻ പ്രയാസമായുമിരിക്കുന്നു. നീവി, കൊല്ലം എട്ടാം ശതകത്തിന്റെ പൂർവാർദ്ധത്തിലെ ഒരു കൃതിയാണെന്നു് ഊഹിക്കുവാനാണു് ന്യായം കാണുന്നതു്. കേരളത്തിൽ കുറേക്കാലം പ്രക്രിയാസർവ്വസ്വവും അതിനു മുൻപു പ്രക്രിയാകൗമുദിയും പഠിപ്പിച്ചുവന്നിരുന്നു എങ്കിലും മുഖ്യപാഠഗ്രന്ഥമായി ആദികാലംമുതൽക്കുതന്നെ അംഗീകരിച്ചിരുന്നതു രൂപാവതാരമാകുന്നു. ആ പരിപാടിയ്ക്കു് ഒരു മാറ്റം വന്നതു ഭട്ടോജിദീക്ഷിതരുടെ സിദ്ധാന്തകൗമുദിയുടെ പ്രചാരത്തോടുകൂടിയാണു്.

35 പരമേശ്വരമങ്ഗലത്തു ചന്ദ്രശേഖരവാരിയർ

ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം എന്നൊരു കാവ്യം മേല്പത്തൂർ ഭട്ടതിരിയെ ഗുരു നിർവിശേഷമായി ആരാധിച്ചിരുന്ന ഒരു വാരിയർ നിർമ്മിച്ചതായി കാണുന്നു. ഭാഗവതം ദശമസ്കന്ധമാണ് പ്രതിപാദ്യം. കുമാരകാണ്ഡം, വിവാഹകാണ്ഡം, വിചിത്രകാണ്ഡം എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു കാണ്ഡങ്ങളായി ഗ്രന്ഥം വിഭക്തമായിരിക്കുന്നു. ആകെ പന്ത്രണ്ടു സർഗ്ഗങ്ങളാണുള്ളത്. കവിത ഹൃദയാവർജ്ജകമാണ്. കവി തന്റെ ജനനസ്ഥലം പെരിയാറ്റിന്റെ വടക്കേക്കരയിലുള്ള പരമേശ്വരമംഗലത്താണെന്നും, അതു കൊച്ചി രാജ്യത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതാണെന്നും, അവിടെ വിദ്വൽകവിശ്രേഷ്ഠനായി ശ്രീകണ്ഠൻ എന്നൊരു വാരിയർ ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാഗിനേയനും ചന്ദ്രശേഖരനാമധേയനുമായ താൻ അന്നത്തെ കൊച്ചിമഹാരാജാവും തന്റെ അവലംബവുമായ രാജരാജന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചു പ്രസ്തുതകാവ്യം നിർമ്മിച്ചു എന്നും, അതിനു തന്റെ ഗുരുവും പ്രക്രിയാസർവസ്വകാരനുമായ നാരായണഭട്ടതിരിയുടെ പ്രശംസാപത്രം ലഭിച്ചു എന്നും പ്രസ്താവിക്കുന്നു. താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾ നോക്കുക:

> “വിദുഷാമഭിരാമായ രാമായ യശസാ ഭൃശം
> ജനിതാന്ധ്യവിരാമായ രാമായ ഗുരവേ നമഃ.
>
> ശസ്തേ ഗജവനഗ്രാമേ ഭൂസുരോത്തമഭാസുരേ
> ജ്ഞാനവിദ്യാദയാംഭോധേര്യസ്യ ജന്മനികേതനം.
>
> രാജ്യേ കരുമഹീന്ദ്രസ്യ ചൂർണ്ണീസരിദുദക്തടേ
> അന്തർഗ്രാമേ ജനപദേ പരമേശ്വരമംഗലേ
>
> ക്ഷേത്രേ ജയതി ഹേരംബഃ സർവമാനുഷപൂജിതഃ
> ...കാമാരേർവാമപാർശ്വമുപാശ്രിതഃ.
>
> ആസന്നാം പശ്യതസ്സിന്ധും തസ്ഥുഷോ യസ്യ വാമതഃ
> ശോഭതേ ദക്ഷിണാമൂർത്തിഃ സാക്ഷാദവയവൈരതഃ.
>
> പാദമൂലസ്ഥലേ തസ്യ ശ്രീകണ്ഠ ഇതി വിശ്രുതഃ
> ജജ്ഞേ പാരശവോ വിദ്വൽകവീന്ദ്രനിവഹാഗ്രണീഃ.
>
> തീർത്ത്വാ വിദ്യാംബുധിം ഗുർവ്യാ പ്രജ്ഞാതര്യാ ക്രമേണ ഹി
> യശോരത്നാർജ്ജനം കൃത്വാ സ്വസ്ഥോ യസ്തരസാഭവൽ.
>
> കവീന്ദ്രതിലകസ്യാസ്യ ചന്ദ്രശേഖര ഇത്യഭൂൽ
> ഭാഗിനേയോ പ്രകാശസ്സൻ ദിക്ഷു ദുർദ്ദിനഭാനുവൽ.
>
> അസ്തി തൽപ്രീതിമാൻ കശ്ചിൽ കേരളേഷു മഹീപതിഃ
> രാജരാജ ഇതി ഖ്യാതഃ ശ്രീമാൻ ഭാഗവതോത്തമഃ,
> സാരസ്യാമൃതപാഥോധിജാതപൂർണ്ണസുധാകരഃ
> സർവവിദ്വജ്ജനസ്വാന്തപുണ്ഡരീകദിവാകരഃ,
>
> സത്യവാദീ ദയാശീലോ ബ്രഹ്മണ്യോ നയസാഗരഃ
> മാനകീർത്തിക്ഷമോപേതോ ധീമാനാശ്രിതവത്സലഃ.
>
> തസ്യ രാജ്ഞോ നിയോഗേന ശ്രീകണ്ഠഭഗിനീഭുവാ
> സംക്ഷേപേണ പുരാണാർത്ഥം സമാദായാല്പബുദ്ധിനാ
>
> ആദികാവ്യമിവാ...ലസർഗ്ഗകാണ്ഡരസോജ്വലം
> ശ്രീകൃഷ്ണചരിതാഖ്യാനം കാവ്യം സർവഹിതം കൃതം.”
>
> “ശാന്താത്മനാമതിതരാമുപലാളനീയം
> സ്വാന്തോരുഭക്തിഭരഹൃദ്യകഥാനിബന്ധം
>
> കാന്തം ഹി കാവ്യമിദമുജ്ഝതി ചേൽ സ നൂനം
> കാന്താരഭൂരുഹ ഇതി ദൃതരും വിജഹ്യാൽ.”
>
> “ഇത്യേവം ബ്രുവതാ സുശിക്ഷിതമിദം യേനൈവ യഃ പ്രക്രിയാ-
> സർവസ്വാഭിഹിതം നിബന്ധനമണിം വിശ്വോത്തരം ചാകരോൽ
> യാതശ്ശ്രീശുകനാരദാദിസമതാം ഭക്ത്യാ മുകുന്ദേ ച യ-
> സ്തസ്മൈ സർവവിദേ നമോസ്തു ഗുരവേ നാരായണായാനിശം.”

ഒടുവിൽ

> “സകലജനഹിതാർത്ഥം നിർമ്മിതം കാവ്യമേത-
> ദ്ദിനമനു പഠതാം വാ ശൃണ്വതാം വാപ്യനാർഷം
> ഹരതി ഹരികഥായാഃ കീർത്തനാൽ പാപരാശിം
> സലിലമപി തപത്യേവാശ്രയാശേന യോഗാൽ.”

എന്നൊരു ഫലശ്രുതിശ്ലോകം കാണുന്നു. കവി ആദ്യത്തെ ശ്ലോകത്തിൽ വന്ദിക്കുന്നതു തന്റെ ഗുരുനാഥനായ കരിക്കാട്ടു (ഗജവനം) രാമവാരിയരെയാണ്. തെക്കേ മലയാളത്തിൽ മഞ്ചേരിക്കടുത്തു കരിക്കാടെന്ന പേരിൽ ഒരു ക്ഷേത്രവും വാരിയവുമുണ്ട്. ആ വാരിയത്തിലെ ഒരംഗമായിരുന്നിരിക്കണം ഈ രാമവാരിയർ എന്നു ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു.

36 ഗോവിന്ദനാഥൻ

ഗോവിന്ദനാഥൻ ഗൗരീകല്യാണം എന്നൊരു യമക കാവ്യം മൂന്നാശ്വാസത്തിൽ രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹമാണ് ശങ്കരാചാര്യചരിതത്തിന്റെ പ്രണേതാവെന്നു മുൻപു സൂചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഗൗരീകല്യാണത്തിൽ കവി കുമാര സംഭവത്തെയാണ് ഇതിവൃത്തവിഷയത്തിൽ ഉപജീവിച്ചിരിക്കുന്നതു്. കരിക്കാട്ടു രാമവാരിയരായിരുന്നു ചന്ദ്രശേഖരവാരിയരുടെയെന്നപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെയും ഗുരു. താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾ അതിലുള്ളതാണ്:

> “ശ്രുതിനിവഹാധാരായ സ്ഫുടതരവിലസൽകൃപാമഹാധാരായ
> യതിതതികാമഹിതായ ത്ര്യക്ഷായ നമോ ജഗന്നികാമ
> ഹിതായ.”
> “മമ ധീസ്സാലംകൃത്യാം ശിവയോശ്ചരിതേന ധൃതരസാലം
> കൃത്യാം
> ആമോദാദേവ തയാ സ്വധിഷ്ഠിതാ സ്യാദ്ഗിരാം സദാ
> ദേവതയാ.”
> “അസ്തു സദാ രാമായ ശ്രീഗുരവേ കാവ്യവീരുദാരാമായ
> പ്രണതിരുപേതാ വിദ്യാ യൽകൃപയാ മാമഭ്രദതോവിദ്യാ.”
> “യശസാ ഭുവി രാജന്തം വന്ദേഹം കാളിദാസകവിരാജം
> തം
> യോ ബുധമോദം തസ്യ പ്രഥയതി സൂക്ത്യാ
> ശിവോത്തമോദന്തസ്യ.
> ദർശിതധാതുപദാർത്ഥാ കൃതിർമ്മമാസാവമുക്തധാതുപദാർത
> അപി ജാതാര്യാവൃത്തം യൽകൃതിപുത്രീവ വപുരിതാര്യാ
> വൃത്തം.”
>
> അഥ ദിശി വൈശ്രവണസ്യ
> സ്വചരിത്രൈർഹാരകശ്ശിവൈശ്ശ്രവണസ്യ
> ശൈലോ ഹിമവാൻ നാമ
> സ്ഫുരതി യഥാർത്ഥം ദധന്മഹിമവാൻ നാമ.”

ഒടുവിൽ

> “കൃഷ്ണഭക്തിസനാഥസ്യ ദാക്ഷിണ്യരസഭാജനൈഃ”
> ശ്രാവ്യാ ഗോവിന്ദനാഥസ്യ ക്രിയൈഷാ
> സൽസഭാജനൈഃ”

എന്ന ശ്ലോകം കാണുന്നു.

പ്രസ്തുതകാവ്യത്തിന്നു ‘പദാർത്ഥവാദിനി’ എന്നൊരു വ്യാഖ്യാനമുണ്ടു്. വ്യാഖ്യാതാവു താനാരെന്നു പ്രകടമായി പ്രസ്താവിക്കുന്നില്ലെങ്കിലും നാരായണന്റെ ശിഷ്യനാണെന്നു പറയുന്നുണ്ടു്. കാലവും അദ്ദേഹത്തിന്റേതുതന്നെയായിരിക്കണം. താഴെ കാണുന്ന പദ്യങ്ങൾ പ്രകൃതത്തിൽ ഉദ്ധർത്തവ്യങ്ങളാണ്:

> “തസ്മാൽ ഭൂസുരവരതഃശിഷ്യസഭായൈ
> വിതീർണ്ണഭാസുരവരതഃ
> വിദ്യാപാരായണതശ്ചേതോ മാ ഗാ ഗുരോസ്തു
> നാരായണതഃ
>
> ഗുരുഭൂതസമാദേശാദ് ഗൗരീകല്യാണനാമനി
> കാവ്യേ പദാർത്ഥാൻ…വിജ്ഞാതാൻ കഥയാമ്യഹം”

നാരായണാഭിധനായ ഗുരുവിന്റെ ആജ്ഞാനുസരണമാണ് താൻ ഗൗരീകല്യാണം വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നതെന്ന് അദ്ദേഹം പറയുന്നു. വ്യാഖ്യാതാവാണ് ഗോവിന്ദനാഥന്റെ ഗുരു കരിക്കാട്ടു രാമവാരിയരെന്ന് “അഥ ഗജവനഗ്രാമേ പാരശവാന്വയസംഭൃതം സാഹിത്യവിദ്യാപരമദേശികം മഹദഭിരാമം രാമാഭിധാനം നിജഗുരുഭൂതം പ്രതി പ്രണാമം കുരുതേ അസ്മീത്യാദി” എന്നീ പങ്ക്തികളിൽ അറിയിക്കുന്നതു്. തദനുരോധേന ചന്ദ്രശേഖരവാരിയരും ഗോവിന്ദനാഥനും സതീർത്ഥ്യന്മാരെന്നു വന്നുകൂടുന്നു.

37 ശങ്കരാചാര്യചരിതം

ശങ്കരാചാര്യചരിതത്തെക്കുറിച്ചു ചില വിവരങ്ങൾ മുൻപു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ശങ്കരഭഗവൽ പാദരെപ്പറ്റി ചില കേരളീയങ്ങളായ ഐതിഹ്യങ്ങൾ ആ ഗ്രന്ഥത്തിൽ രേഖപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതാണു് ഇതിവൃത്തവിഷയകമായി അതിനുള്ള മെച്ചം. പുരാണരീതിയിൽ അനുഷ്ടുപ്പു വൃത്തത്തിൽ ഗ്രഥിതങ്ങളായ ഒൻപതു് അധ്യായങ്ങൾ അതിൽ അടങ്ങീട്ടുണ്ടു്. 'വ്യാസാചലൻ' എന്ന വിശിഷ്ടകവിയിൽ നിന്നു പല രഹസ്യങ്ങളും ഗ്രഹിച്ചാണു് താൻ പ്രസ്തുത കാവ്യം രചിക്കുന്നതെന്നു ഗോവിന്ദനാഥൻ പറയുന്നു. അദ്ദേഹം ഒരു സ്വാമിയാരായിരിക്കുവാൻ ഇടയുണ്ടു്. ഒരു ശിഷ്യൻ "ആചാര്യചരിതം കിഞ്ചിദ്വിസ്തരേണ സമന്വിതം; ശ്രോതുമിച്ഛാമിപാപഘ്നം വക്തും പീഡാ ന ചേദ്ഗുരോ" എന്നു ഗുരുവിനോടു നിവേദനം ചെയ്യുകയും, ഗുരു ആ ചരിതം ചുരുക്കി ഉപദേശിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ചുവടേ ചേർക്കുന്നതു കേരളഭൂമിയുടെ പ്രശസ്തിയാണു്:

> "പുണ്യതീർത്ഥസമാകീർണ്ണാ പുണ്യദേവാലയാന്വിതാ
> മേദിനീ കേരളാഖ്യാസ്തി ഭൂസുരോത്തമഭാസുരാ.
>
> നാനാപദാനവിഖ്യാതാ രാജവീരവിരാജിതാ
> നാനാവനനദീശൈലനഗരാഗാരശോഭിതാ."
>
> "സംന്യാസമൂലസ്സച്ഛായഃ ശിഷ്യശാഖാമഹത്തമഃ
> ജ്ഞാനപുഷ്പോ/മൃതഫലോ രേജേ ശങ്കരപാദപഃ."

എന്നും മറ്റും വേറെയും ചില നല്ല ശ്ലോകങ്ങൾ ഈ കൃതിയിലുണ്ടു്.

38 ശ്രീസ്വയംവരം

ശ്രീസ്വയംവരം എന്ന പേരിൽ നാലാശ്വാസങ്ങളുൾക്കൊള്ളുന്ന ഒരു യമകകാവ്യമുണ്ടു്. ഗ്രന്ഥകാരന്റെ കാലദേശങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ഒരറിവും ലഭിക്കുന്നില്ല. ഗോവിന്ദനാഥന്റെ ഗൗരീകല്യാണത്തെപ്പറ്റിയുള്ള പരാമർശനത്തിനുമേൽ, സൗകര്യത്തിനുവേണ്ടി ഈ അവസരത്തിൽ ആ കാവ്യത്തെയും സ്മരിക്കുന്നു എന്നേയുള്ളു. “തദ്വംശഃ കേരളസ്യചിരമിവ രാജ്ഞഃ” എന്നു കവി പറയുന്നുണ്ടു്. അദ്ദേഹം ഏതോ ഒരു കൊച്ചിമഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രിതനായിരുന്നിരിയ്ക്കാം. അമൃതമഥനവും ലക്ഷ്മീസ്വയംവരവുമാണു് പ്രതിപാദ്യം. ഒരു പദ്യം ചുവടേ ചേർക്കുന്നു.

> “ഫണിപതിനാഥസമന്താദ്-
> ബദ്ധം പ്രോദ്ധൂയമാനപാഥസമന്താൽ
> പയസി ഗിരം സമുദധിതഃ
> ശ്രിയം സുരാസുരഗണസ്സ ഹർത്തുമുദധിതഃ.”

39 ഗോപികോന്മാദം

മന്ദാക്രാന്താ വൃത്തത്തിൽ രാസക്രീഡയെ അധികരിച്ച രചിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു മനോഹരമായ ലഘുകാവ്യമാണ് ഗോപികോന്മാദം. ആകെ 122 ശ്ലോകങ്ങളും ഒടുവിൽ ഒരു ഫലശ്രുതിശ്ലോകവുമുണ്ട്. പൂർവോന്മാദം എന്നും ഉത്തരോന്മാദം എന്നും രണ്ടു ഭാഗങ്ങളായി പ്രസ്തുതകൃതി വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പൂർവോന്മാദത്തിൽ അറുപത്താറു ശ്ലോകങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്നു. കവിയുടെ കാലദേശങ്ങളെപ്പറ്റി യാതൊരറിവുമില്ല. കവിതയ്ക്ക് അസാമാന്യമായ സ്വാരസ്യമുണ്ട്.

> "വൃന്ദാരണ്യേ വിലസതി ശരച്ചന്ദ്രികായാം നിശായാം
> ഗോപസ്ത്രീഭിഃ കളമുരളികാനാദസമ്മോഹിതാഭിഃ
> രാസക്രീഡാമധികമധുരാമാദധാനം യുവാനം
> വന്ദേ മൂർദ്ധ്നാ വലഭിദുപലശ്യാമളാംഗം മുകുന്ദം."

എന്നാണ് പൂർവ്വോന്മാദത്തിലെ പ്രഥമശ്ലോകം. മറ്റു രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങൾകൂടി ഉദ്ധരിക്കാം.

ഒരു ഗോപിയുടെ മദനാവസ്ഥ

> "സ്രസ്തൗബന്ധം വസനചികുരൗ ന ഹ്യശക്നോന്നിരോദ്ധും
> നൈവാവിന്ദദ്വലയരശനാഹാരമഞ്ജീരമോക്ഷം
> ആക്രഷ്ടും സാ നയനമനസീ നാലമസ്മിൻ നിമഗ്നേ
> നാംഗേപ്യാസീദഹമിതി മമേത്യേവമസ്യാഃ പ്രതീതിഃ"

ഗോപികാവിലാപം

> "തത്താരുണ്യം തദപി തരളാൻ വീക്ഷിതാംസ്താൻ
> വിലാസാം-
> സ്താൻ സല്ലാപാംസ്തദപി ഹസിതം തദ്വപുസ്താഞ്ച ഗോഷ്ഠീം
> താൻ വാ ഭാവാംസ്തദപി ച ഗതം താഞ്ച ലാവണ്യവീചീം
> പ്രേക്ഷിഷ്യേഹം പുനരപി കദാ ദേവതാനാം പ്രസാദാൽ?"

താഴെക്കാണുന്നതാണ് ഫലശ്രുതിശ്ലോകം

> "കാവ്യാകാരസ്തുതിരഭിനവാ കൃഷ്ണകേളീപ്രസംഗാദ്-
> ഭക്ത്യാ ക്ലൃപ്താ സ്ഫുരദുപനിഷദ്വാക്യഗൂഢാർത്ഥപൂർണ്ണാ
> പാപച്ഛേത്ത്രീ ജഗതി പഠതാം ശൃണ്വതാം കർണ്ണഭൂഷാ-
> മാദായാസ്താം മുരവിജയിനോ ഗോപികോന്മാദസംജ്ഞാ."

40 മുക്തിസ്ഥലദേവീസ്തോത്രം

ഇതു മുക്കോലയ്ക്കൽ ദേവിയെപ്പറ്റിയുള്ള ഒരു സംസ്കൃത സ്തോത്രമാണ്. ആകെ വിവിധവൃത്തങ്ങളിലായി അൻപത്തിരണ്ടു ശ്ലോകങ്ങൾ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. കവിയാരെന്നോ കാലമേതെന്നോ അറിയുന്നില്ല. സ്തോത്രം എട്ടാം ശതകത്തിന്റെ ഒടുവിലോ ഒൻപതാം ശതകത്തിലോ രചിച്ചതാണെന്നു സങ്കല്പിക്കാമെന്നേയുള്ളൂ. കവിതന്നെ ബാധിച്ചിരുന്ന പ്രമേഹരോഗത്തിന്റെ ശാന്തിക്കാണ് ഈ കൃതി നിർമ്മിച്ചതെന്നു വെളിപ്പെടുന്നു. “ഉരുമേഹരോഗപരിമോഹിതശ്ശിവേ കരവൈ കിമദ്യ പുരവൈരിവല്ലഭേ” എന്ന് അദ്ദേഹം വിലപിക്കുന്നു. രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കാം.

“മനോജ്ഞനയനാഞ്ചലം മനസിജാഹിതേ ചഞ്ചലം
കുചദ്വയജിതാചലം ഘുസൃണരഞ്ജിതോരഃസ്ഥലം

മഹത്തമദയാകുലം മനസി മേ സദാ നിസ്തുലം
മഹഃ സ്ഫുരതു നിശ്ചലം മഹിതമുക്തിഗേഹോജ്ജ്വലം.”

“ദുർഗ്ഗാം ഹതരിപുവർഗ്ഗാം ദുർഗ്ഗായിതമുക്തിസദനസന്നിഹിത
ഭർഗ്ഗാദൃതാമുപാസേ സർഗ്ഗാവനഹരണകർത്തൃഭൃതാംബാം.”

ഏറ്റവും സുകുമാരമാണ് ഇതിലെ പദബന്ധം.

41 വിവേകസാരം

വിവേകസാരം അദ്വൈതവേദാന്തപ്രതിപാദകമായ ഒരു സംസ്കൃതഗദ്യഗ്രന്ഥമാകുന്നു. കേരളത്തിൽ പ്രചുരപ്രചാരമായ ദ്വാദശവർണ്ണകം എന്ന തമിഴ്ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ മൂലമാണ് അതു്. വാസുദേവയതി, പുരുഷോത്തമൻ, മറ്റൊരു വാസുദേവൻ എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു ഗുരുക്കന്മാരെ ഗ്രന്ഥകാരൻ വന്ദിക്കുന്നു:

> "ബോധാനന്ദഘനം നിരസ്തസകലം
> കാരുണ്യപൂർണ്ണേക്ഷണം
> മൂഢാനാമുപദേശകം ച സതതം പാപാത്മനാം പാപഹം
> വൈരാഗ്യസ്യ ഹി രാഗിണാം സുഖകരം സമ്പാദയന്തം
> സദാ
> ശ്രീമദ്ദേശികവാസുദേവയതിനാം മൂഢാത്മകോഹം ഭജേ.
>
> യസ്യാത്മഭൃതസ്യ ഗുരോഃ പ്രസാദാ-
> ദഹം വിമുക്തോസ്മി ശരീരബന്ധാൽ
> സർവ്വോപദേഷ്ടുഃ പുരുഷോത്തമസ്യ
> തസ്യാംഘ്രിപത്മം പ്രണതോസ്മി നിത്യം.
>
> മൂഢാൻ വിവേകിനഃ കൃത്വാ ലോകേ സർവ്വോപദേശകഃ
> യസ്തിഷ്ഠതി ച തം ശ്രീമദ്വാസുദേവഗുരും ഭജേ"

എന്നീ ശ്ലോകങ്ങൾ നോക്കുക. വിവേകസാരം കേരളീയമാണെന്ന് ഊഹിക്കാം. ഹൃദ്യലളിതമായ ശൈലിയിൽ ഗഹനങ്ങളായ വേദാന്തതത്ത്വങ്ങളെ സ്ഫുടികസ്ഫുടമായി പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു എന്നുള്ളതിലാണ് ഈ കൃതിയുടെ വൈശിഷ്ട്യം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്. ചില പംക്തികൾ ഉദ്ധരിക്കാം:

> "ആനന്ദദുഃഖയോർല്ലക്ഷണം കിമിതി, ചേൽ പ്രവക്ഷ്യാമഃ. നിരുപാധികനിത്യസുഖനിരതിശയസ്വരൂപത്വമാനന്ദലക്ഷണം. താപത്രയാത്മകത്വം ദുഃഖലക്ഷണം. ഏതയോർദൃഷ്ടാന്തോസ്തി വേതി ചേദസ്തി. സ ദൃഷ്ടാന്തഃ. തസ്മിന്നമൃത ഏതദാനന്ദ ലക്ഷണം തിഷ്ഠതി വേതിചേൽ തിഷ്ഠത്യേവ. കഥമിതി ചേൽ തദമൃതം സുഖസ്വരൂപം. തൽ സ്വപാനകൃദ്ഭ്യഃ നിരതിശയസുഖം പ്രദദാതി. അതസ്തസ്മിന്നമൃതേ ആനന്ദലക്ഷണം വർത്തതേ. കാളകൂടവിഷേ ദുഃഖലക്ഷണം വർത്തതേ വേതി ചേൽ വർത്തതേ. തൽ കഥമിതി ചേൽ കാളകൂടവിഷം സ്വയം താപാത്മകം തൽ സ്വസമീപഗതാനാം ജനാനാമത്യന്തദുഃഖരൂപ പ്രാണഹാനിം കരോതി. അതസ്തസ്മിൻ കാളകൂടവിഷേ ദുഃഖലക്ഷണം വർത്തതേ."

പിൻകുറിപ്പ്

- സായാഹ്ന പുറത്തിറക്കുന്ന ഈ ഫോൺ പിഡിഎഫുകൾ വായിക്കുവാനായി ഒരിക്കലും ഒരു കമ്പ്യൂട്ടറോ ഡെസ്ക് ടോപ് ആപ്ലിക്കേഷനുകളോ ആവശ്യമില്ല. ആധുനിക മനുഷ്യന്റെ സന്തതസഹചാരിയായ സ്മാർട്ട് ഫോണുകളുടെ സ്ക്രീനിൽ തന്നെ വായിക്കുവാൻ തക്ക രീതിയിലാണു ഈ പിഡിഎഫുകൾ വിന്യസിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഫോണിന്റെ വീതിക്കു നിജപ്പെടുത്തിയ രീതിയിലാണ് മാർജിനുകൾ ചിട്ടപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്.
- പിഡിഎഫ് പ്രമാണങ്ങൾ വായിക്കുവാനുള്ള പ്രയോഗങ്ങൾ എല്ലാതരം സ്മാർട്ട്ഫോണുകളിലും ഇന്നു ലഭ്യമാണ്. എന്നിരിക്കിലും സൗജന്യമായി കിട്ടുന്ന അഡോബി അക്രോബാറ്റ് റീഡർ ആണ് ഇവയിൽ ഏറ്റവും മുന്തിയത്. അതുകൊണ്ട് അഡോബി റീഡർ ഇൻസ്റ്റാൾ ചെയ്യുകയും അതിൽ ഈ ഫോൺ പിഡിഎഫുകൾ വായിക്കുകയും ചെയ്യുക.

ഉള്ളൂർ: കേരളസാഹിത്യചരിത്രം ഭാഗം 2 ഫോൺ പതിപ്പുകളുടെ കണ്ണികൾ

20. സംസ്കൃതസാഹിത്യം
21. ജ്യോതിഷത്തിന്റെ അഭിവൃദ്ധി
22. ഭാഷാസാഹിത്യം
23. മണിപ്രവാള സാഹിത്യം: ഭാഷാചമ്പുക്കൾ
24. മണിപ്രവാളസാഹിത്യം (തുടർച്ച)
25. മണിപ്രവാളസാഹിത്യം (തുടർച്ച)
26. ഭാഷ–ഗദ്യഗ്രന്ഥങ്ങൾ
27. സംസ്കൃതസാഹിത്യം
28. സംസ്കൃതസാഹിത്യം (തുടർച്ച)
29. മണിപ്രവാള സാഹിത്യം
30. തുഞ്ചത്തെഴുത്തച്ഛൻ
31. ഭാഷാസാഹിത്യം (പദ്യം)
32. ഭാഷാഗദ്യം

വെബ് പതിപ്പു കണ്ണികൾ

1. ഉള്ളൂർ: കേരളസാഹിത്യചരിത്രം ഭാഗം 1
2. ഉള്ളൂർ: കേരളസാഹിത്യചരിത്രം ഭാഗം 2
3. ഉള്ളൂർ: കേരളസാഹിത്യചരിത്രം ഭാഗം 3
4. ഉള്ളൂർ: കേരളസാഹിത്യചരിത്രം ഭാഗം 4
5. ഉള്ളൂർ: കേരളസാഹിത്യചരിത്രം ഭാഗം 5